@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TARİH

•İÇİNDEKİLER•

TARİH BİLİMİNE GİRİŞ — 1
İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ — 7
İLK ÇAĞ MEDENİYETLERİ — 11
İLK VE ORTA ÇAĞ'DA TÜRK DÜNYASI — 27
İSLAM TARİHİ VE MEDENİYETİ — 46
İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ — 55
OĞUZ GÖÇLERİ VE ANADOLU — 63
HAÇLI SEFERLERİ — 68
BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI SİYASETİ — 72
DÜNYA GÜCÜ OSMANLI — 75
YENİ ÇAĞ'DA AVRUPA — 82
17. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ — 85
18. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ — 88
AVRUPA TARİHİ — 95
19. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ — 97
20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ — 107
MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ — 110
ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI — 121
ATATÜRK DÖNEMİ-TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASI — 124

TARİH BİLİMİNE GİRİŞ

A. TARİH NEDİR?

Tarih geçmişte yaşamış insan topluluklarının birbirleriyle ilişkilerini, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik vb. faaliyetlerini yer ve zaman bildirerek bir neden-sonuç ilişkisi içinde ve kaynaklara dayanarak inceleyen sosyal bir bilimdir.

TARİHİ OLAY (VAKA)

Başlangıcı ve bitişi belli olan tarihi durumlardır.
Örneğin: İstanbul'un fethi, Malazgirt Savaşı, Fransız İhtilali vb.

TARİHİ OLGU (VAKIA)

Zaman içerisinde birikimler sonucu meydana gelen yeni durumlardır. Başlangıç ve bitiş tarihi belli değildir.
Örneğin: Anadolu'nun Türkleşmesi, Fransız ihtilali ile yayılan milliyetçilik fikri, Hıristiyanlığın yayılması vb

Tarihçi araştırmasını yaparken fen bilimlerinde olduğu gibi **DENEY metodundan yararlanamaz.** Çünkü tarihin konusu geçmiştir ve asla bir daha aynı şekilde tekrar etmez.

B. TARİHE YARDIMCI BİLİMLER

COĞRAFYA: Tarih, olayın geçtiği yerin fiziki ve beşeri özelliklerini coğrafyadan öğrenir. Hiçbir tarihi olay coğrafi şartların dışında gelişmemiştir. Bu yüzden tarihe en yakın bilimdir.

Tarih araştırmalarında tarihe en çok yardımcı olan bilimdir.

ARKEOLOJİ (Kazı Bilimi): Toprağın ve suyun altında kalmış olan tarihi eserleri ortaya çıkarır.

DİKKAT: Tarih Öncesi dönemlerde tarihe en çok yardımcı olan bilimdir.

KRONOLOJİ (Takvim Bilimi): Tarihi olayların zamanlarını belirleyerek meydana geliş sıralarını düzenler.

NOT: Ayrıca tarih araştırmalarında neden-sonuç ilişkisi kurulmasını kolaylaştırır.

PALEOGRAFYA: Eski yazıların okunmasını sağlayan bilim dalıdır.

EPİGRAFYA (Kitabeler Bilimi): Taş, mermer gibi sert cisimler üzerine yazılan yazıları inceler.

SOSYOLOJİ (Toplum Bilimi): İnsan sosyal bir varlıktır. Tarihi olayların gerçekleşmesi bir sosyal ortamın içinde olmuş ve mutlaka buna etki etmiştir. Tarih insanın, neyi, neden yaptığını anlamaya çalışırken sosyolojiden yararlanır.

ANTROPOLOJİ:
→ **Fiziki Antropoloji:** Toplumların ırk yapılarını inceler.
→ **Kültürel Antropoloji:** Toplumların kültürlerini inceler.

DİKKAT: Tarih Öncesi dönemlerin araştırılmasında arkeolojiden sonra tarihe en çok yardımcı olan bilimdir.

FİLOLOJİ (Dil Bilimi): Dilleri ve diller arasındaki bağları inceler.
ETNOGRAFYA: Örf, adet, gelenek ve görenekleri inceler.
DİPLOMATİK: Günümüze kadar gelmiş olan resmi belgeleri, fermanları vb. inceler.
Günümüze yakın devirlerin aydınlatılmasında tarihe en çok yardım eden bilimdir.

SİCİLİOGRAFİ (Mühür bilimi): Resmi belgelerdeki mühürleri inceler.
NÜMİZMATİK (Meskukat) (Paralar bilimi): Eski paraları inceler.
HERALDİK: Arma ve özel işaretleri inceler.
ONOSMATİK (Yer adları bilimi): Yer adlarının anlamlarını ve geçmişlerini inceler.
KİMYA: KARBON 14 YÖNTEMİ ile bulunan bir eserin yaşının hesaplanması için kullanılır.

Diplomatik, Sicilliografi, Nümizmatik, Paleografya, Epigrafya
Tarih Öncesi dönemlerin aydınlatılmasında tarihe yardımcı olamaz.
Çünkü tarih yazı ile başlar. Yani tarih öncesinde yazı yoktur.

C. NEDEN TARİH ÖĞRENİRİZ?

1- Her şeyden önce tarih, insanın kendisini tanımasına yardımcı olur. Tarihini bilmeyen, kendisini tanımayan bir insan hafızasını kaybetmiş demektir.
2- İnsan ait olduğu toplumu, dünyayı, ülkesini bilmek için de geçmişi bilmek zorundadır.
3- Tarih içerdiği bilgilerle insanın kültür seviyesini yükseltir.
4- İnsanın algılama, anlama, araştırma, yorumlama, muhakeme yapma gibi zihinsel becerilerini geliştirir.
5- İnsanda ahlak şuurunun ve manevi değerlerin güçlenmesine katkıda bulunur.
6- Tarih, toplumların ortak hafızasıdır. Milletin fertlerindeki vatan ve millet sevgisini pekiştirerek milli kimliğin güçlenmesine yardımcı olur.
7- Günümüz dünyasını sağlıklı bir şekilde anlayabilme ve gelecekle ilgili akılcı ve gerçekçi planlamalar yapabilme konusunda insana yardımcı olur.
8- Tarih insanlığın da ortak belleğidir. Geçmişten günümüze insanlık pek çok alanda bilgilerortaya koymuştur. Tarih sayesinde öğrendiği bu bilgilerden yararlanarak her alanda yeni bilgiler ve buluşlar ortaya çıkarır.

Ç. TARİH BİLİMİNİN YÖNTEMİ

TARİHİN YÖNTEMİ (5T)

TARAMA (KAYNAK ARAMA):
Tarihçi araştırma yaptığı konu ile ilgili bulabildiği kadar çok kaynak toplar.
(Ne kadar çok kaynak var ise tarih araştırması o kadar güvenilir olur.)

TASNİF (SINIFLANDIRMA):
Tarihçi bulduğu kaynakları kendi çalışma sistemine göre sınıflandırır.
Örneğin: birinci elden kaynaklar, ikinci elden kaynaklar gibi.

TAHLİL (ÇÖZÜMLEME):
Eldeki kaynakların içerikleri incelenir.

TENKİT (ELEŞTİRİ):
A. İÇ TENKİT: Araştırmada kullanılacak kaynağın verdiği bilginin doğru olup olmadığını anlamaya çalışırız.
B. DIŞ TENKİT: Kullanacağımız kaynağın gerçekliğini yani gerçekten bilgi verdiği dönemden kalıp kalmadığını anlamaya çalışırız.

TERKİP (SENTEZ):
Araştırmanın son aşamasıdır. Doğruluğundan ve gerçekliğinden emin olduğumuz kaynaklar bir araya getirilir ve bir tarih araştırması oluşturulur.

KAYNAK (BELGE)

Tarihi olayla ilgili bilgi veren her türlü malzeme kaynak adını alır. Tarihi bilgilerin doğru ve güvenilir olması için kaynaklara başvurmak tarihçi için bir zorunluluktur. Kaynaklar bazı değişik kıstaslara göre sınıflandırılabilir:

A. OLUŞTUĞU DÖNEME GÖRE KAYNAKLAR:

Birinci elden kaynaklar:
Tarihi olayın geçtiği dönemde ortaya çıkmış her türlü bulgudur.

İkinci elden kaynaklar:
Tarihi olayın geçtiği dönemde ortaya çıkmamış her türlü bulgudur.

B. MALZEMENİN TÜRÜNE GÖRE KAYNAKLAR:

Yazılı kaynaklar:
Üzerinde yazı olan her şey önce yazılı kaynaklar grubuna girer.
Örneğin paralar, kitabeler

Sözlü kaynaklar:
Olayı yaşamış birisi bu kaynak grubuna girer. Bunun yanında sözlü olarak ortaya çıkan anonim ürünler destan, türkü, koşuk

Kalıntılar:
Yazısız her türlü kalıntıdır.
Çanak,çömlek, silah v.s.

Çizili, sesli ve görüntülü kaynaklar:
Mağara resimlerinden video görüntülerine kadar her türlü kaynak bu gruptadır.

TARİHİN TASNİFİ (SINIFLANDIRILMASI)

AMAÇ: Tarih bilimi çok geniş bir inceleme alanına sahiptir. Tarihi daha kolay inceleyebilmek, öğrenebilmek ve öğretebilmek için sınıflandırılmıştır.

Zamana göre tasnif: Ortaçağ tarihi, 15. yüzyıl tarihi vb.
Mekana göre tasnif: Türkiye Tarihi, Avrupa tarihi vb.
Konuya göre tasnif: Sanat tarihi, Osmanlı Siyasi tarihi vb.

DİKKAT: Tarihi olaylar neden-sonuç ilişkisi ile birbirine bağlıdır. Bir tarihi olayın sonucu bir sonrakinin nedenidir. Bu yüzden tasnif tarihin doğasına aykırıdır. Ancak aynı zamanda bir zorunluluktur.

ZAMAN VE TAKVİM

İnsanlar tarihin en eski devirlerinden beri zamanın neresinde olduğunu bilme ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaçtan dolayı zamanı yıllara, aylara, haftalara, günlere bölerek takvimler yapmışlardır.

Başlıca iki tür takvim vardır:

→ **Güneş yılı esaslı takvim:** Dünyanın güneş çevresindeki bir turu 1 yıl kabul edilmiştir.
Bu takvimde 1 yıl 365 gün 6 saat sürer.
Dünyadaki ilk güneş yılı esaslı takvim **Mısırlılar** tarafından yapılmıştır.

→ **Ay yılı esaslı takvim:** Ay'ın dünya çevresindeki 12 turu 1 yıl kabul edilir.
Bu takvimde 1 yıl 354 gündür.
Dünyadaki ilk ay yılı esaslı takvim **Sümerliler** tarafından yapılmıştır.

Toplumlar yaptıkları takvimlerde kendi tarihleri için önemli olayları başlangıç kabul etmiştir. Örneğin:

- Müslümanlar Hicret'i,
- Romalılar Roma şehrinin kuruluşunu,
- Yunanlılar ilk Olimpiyatları,
- Hıristiyanlar Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç kabul etmişlerdir.

Bugün kullandığımız Miladi takvim:

- İlk olarak Mısırlılar tarafından yapılmıştır.
- Roma İmparatoru Jül Sezar zamanında yeniden düzenlenmiş ve takvim Julyen takvimi olarak kullanılmıştır.
- Daha sonra Papa 13. Gregorius tarafından yeniden düzenlenmiş ve Gregorien takvimi adını almıştır.

NOT: Miladi takvimin yaşadığı bu gelişim bize insanlık medeniyetinin tüm toplumların katkılarıyla oluştuğunu kanıtlar.

TÜRKLERİN KULLANDIĞI TAKVİMLER

1- ONİKİ HAYVANLI TÜRK TAKVİMİ:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Türklerin kullandığı ilk takvimdir.
- Tek milli takvimimizdir.
- Orta Asya Türkleri tarafından yapılmış ve kullanılmıştır.
- Bir yıl 365 gün 5 saat olarak hesaplanmıştır.
- 12 hayvan ismi aylara değil yıllara verilmiştir.
- Aylar rakamlarla belirtilmiştir.
- 21 Mart (Nevruz) takvimin başlangıcıdır.
- Bugün hala Çin, Moğolistan ve Tibet'te kullanılmaktadır.

2- HİCRİ TAKVİM:

- AY YILI ESASLADIR.
  Kullandığımız tek ay yılı esaslı takvimdir.
- Takvim, İslam Devleti'nde Hz. Ömer tarafından yaptırılmıştır.
- Bir yıl 354 gündür. (Arada 11 günlük fark vardır.)
- Takvimin başlangıcı hicret (622) olayıdır.
- Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra bu takvimi kullanmaya başlamıştır.

3- CELALİ TAKVİM:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı Melikşah döneminde ünlü Astronom Ömer Hayyam başkanlığındaki bir heyet tarafından yapılmıştır.
- Takvim ismini Melikşah'ın ilk isminden (CELADEDDİN) almıştır.

- Bir yıl 365 gün 6 saat olarak hesaplanmıştır.
- Takvimde yılbaşı 21 Mart (Nevruz)'tır.
- Takvimi Büyük Selçuklu Devleti, Babür Devleti kullanmıştır.

4- RUMİ TAKVİM:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde batı ile ilişkilerin yoğunlaşması nedeniyle sadece mali işlerde kullanılmak üzere bu takvim yapılmıştır.
- Takvim 1839, Tanzimat döneminde kullanılmaya başlanmıştır.
- Bir yıl 365 gün 6 saat olarak, başlangıç ise Hicret'tir.

5- MİLADİ TAKVİM:

- GÜNEŞ YILI ESASLIDIR.
- Günümüzde dünyanın çoğunun kullandığı bugün de kullanmakta olduğumuz takvimdir.
- 1 Ocak 1926'da bu takvimi kullanmaya başladık.

TARİH YAZICILIĞI

BELLİ BAŞLI TARİH YAZICILIĞI TÜRLERİ

Hikayeci (Nakilci) Tarih:

👉 Yer ve zaman belirtilir, Fakat neden-sonuç üzerinde durulmaz.
👉 Olaylar efsanelerle dolu, masal türü bilgiler içerir.
👉 Hikayeci tarih çeşidi M.Ö. 5. yüzyılda Herodot'la başlar.

Öğretici (Pragmatik-Akılcı-Faydacı) Tarih:

👉 Okuyucuya ahlaki ve milli duyguları aşılama, geçmiş olaylardan ders alınmasını sağlamak için yazılan tarih çeşididir.
👉 Olayların anlatımında his ve heyecan ön plandadır.
👉 Olaylarda kişiler kahramanlaştırılır.
👉 Bu tarzın ilk temsilcisi Thukidides'tir.
👉 19. yüzyıla kadar bu türde tarihi eserler yazılmıştır.
(Homeros: İlyada ve Odesa)

Kronik (Yıllık) Tarih:

👉 Olaylar arasında bağlantı kurulmadan her yılın olayları sırasıyla yazılır.
👉 Hititler'deki Annallar bu tarih çeşidine örnektir.

Sosyal Tarih:

👉 Olayların duygusal yanlarını almayarak toplumun her türlü faaliyetlerini inceleyen tarih çeşididir.

Bilimsel (Neden-Nasılcı/ Araştırmacı) Tarih:

👉 Olayların neden ve sonuçlarını inceleyerek, aralarında bağlantı kurmaya çalışan tarih çeşididir.
👉 Olaylar ince ayrıntılarına kadar incelenir.
👉 19. yüzyılda gelişmeye başlamıştır.
👉 Tarih yazıcılığının son aşamasıdır.

TÜRKLERDE TARİH YAZICILIĞI

Orta Asya Türkleri:

Konar-göçer yaşadıkları için yazılı edebiyat gelişmemiştir. Dolayısıyla tarih yazıcılığı da gelişmemiştir. Bu konudaki ilk adım Orhun Abideleri olarak kabul edilebilir.

Şehnamecilik:

Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte hayatlarına girmiş, İran, Hint geleneğinde yaygın olarak görülen tarih yazıcılığı şekildir. Büyük insanların hayat hikayelerini, kahramanlıklarını anlatır. Bunu yaparken kahraman yüceltilir. Daha çok manzum şekilde yazılmıştır.

Vakanüvistlik:

Osmanlı devletinde 17. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan tarih yazıcılığı şeklidir.
Vakanüvistler resmi saray tarihçileridir.
İlk vakanüvist Mustafa Naima efendidir.

→ Dolayısıyla objektif olmaları beklenemez.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren:

Ülkemizde bilimsel tarihçilik gelişmeye başlamıştır. Bilimsel tarihçilik diyince ülkemizdeakla gelen ilk kişi Tarihçilerin Kutbu olarak bilinen Halil İNALCIK'TIR.

senin notların

İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

YAZININ İCADINDAN ÖNCE İNSAN (TARİHİ ÇAĞLARA GİRİŞ)

- Tarih çok geniş bir zamana yayıldığı için incelemeyi, araştırmayı kolaylaştırmak; daha iyi öğrenip, öğretebilmek amacıyla çağlara ayrılmıştır.
- Tarih yazıyla başlar. Bu yüzden yazının icadından önceki devirler tarih öncesi çağlar, sonraki devirler ise tarihi devirler olarak kabul edilir.
- Tarihi çağlara ayıranlar o dönemleri çok sonradan inceleyen tarihçilerdir.

A) Tarih öncesi devirler belirlenirken insanları alet yapmakta kullandıkları malzemenin özelliklerine ve bunları işlemekte ulaşılan teknolojiye bakılmıştır.
B) Tarihi devirler çağlara ayrılırken ise dünya toplumlarını pek çok yönden etkileyen evrensel nitelikli olaylar seçilmiştir. Kavimler göçü, Fransız ihtilali vb.

TARİH ÖNCESİ DEVİRLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Tarih öncesi devirlerin başlama ve bitiş zamanları bölgelere göre farklılık gösterir. Yani bu devirler tüm toplumlarda aynı anda yaşanmamıştır.
Örneğin, bir topluluk Cilalı taş dönemini yaşarken bir diğeri demir devrinde olabilir.
- Tarih öncesi devirler bütün toplumlar tarafından sırasıyla yaşanmamıştır.

EKSTRA BİLGİ

Tarih öncesine ait bir yerleşim yerinde yapılan kazılarda ile başlayan sorularda devirlerde bir atlama varsa daha ileri bir medeniyetten etkileşim söz konusudur. Bu durumda bu uygarlığını gelişiminin tarihsel gelişime uygun olmadığını söyleyebiliriz.

- Tarih öncesi devriler insanların alet yapımında kullanmış oldukları araç-gereçlere göre ayrılmıştır.
- Tarih öncesi devirlerin en uzun süreni en eskidir. Günümüze yaklaşıldıkça insanlık gelişiminin hızlanmasına paralel olarak devirler kısalır.
- Tarih öncesi devirler çok uzun sürmesine karşılık çok az devreye ayrılmıştır ve gelişmeler çok azdır.
- Tarih öncesi Devirlerin araştırılmasında tarihe en fazla yardımcı olan bilim arkeolojidir.
- Tarih Öncesi Devirler yazının bulunmasıyla sona ermiştir.

TARİH ÖNCESİ DEVİRLER

TAŞ ÇAĞLARI:

A) Eski Taş Çağı - Kaba Taş Çağı (Paleolitik):

- İnsanlığın en eski ve en karanlık dönemidir.
- Tarih Öncesi Devirlerin en uzun sürenidir.
- İnsanlar, doğada hazır halde buldukları taşları alet olarak kullanmışlardır.

- Bu devirde insanlar avcılık ve toplayıcılıkla (Tüketici yaşam) geçinmişler, ağaç kovukları ve mağaralarda göçebe olarak yaşamışlardır.
- Henüz toplumsal yaşantı başlamamıştır.
- Klanlar halinde yaşantı vardır.
- İnsan-doğa ilişkisinde doğa baskındır.

NOT: İstanbul'daki Yarımburgaz Mağarası Türkiye'de insan yaşantısına dair en eski izlerin bulunduğu yerdir.

Dünya'da bu döneme ait ilk izlere: İspanya'daki Altamira mağarası, Fransa'daki Laskö mağarasında rastlanmıştır.
Türkiye'de ise: Antalya'daki Beldibi, Belbaşı, ve Karain Mağaraları İstanbul'daki Yarımburgaz Mağarasıdır.

B) Orta Taş Çağı - Yontma Taş Çağı (Mezolitik):

- İnsanlar, taşları kabaca yontarak alet yapmaya başlamışlardır.
- Bu devirde de insanlar avcılık ve toplayıcılıkla (Tüketici yaşam) geçinmişlerdir.
- Ağaç kovukları ve mağaralarda göçebe olarak yaşamışlardır.
- İnsan-doğa ilişkisinde doğa baskındır.
- Mağara duvarlarına hayvan resimleri yapılmıştır. Bu resimler dünyanın ilk sanat eserleridir.
- Mikrolit adı verilen gündelik hayatta kullanılan küçük taş aletler bu dönemin en karakteristik kalıntılarıdır.

Devrin sonuna doğru ateş kontrol altına alınmıştır. Böylece insanlar ısınma, aydınlanma, korunma, pişirme gibi bazı ihtiyaçlarını gidermeye başlamıştır.

Türkiye de bu dönemi aydınlatan bazı merkezler:
→Antalya-Beldibi,
→Ankara-Macunçay,
→Samsun-Tekkeköy,
→Göller yöresi-Baradiz mağaralarıdır.

C) Yeni Taş Çağı - Cilalı Taş Çağı (Neolitik):

- Taş devirlerinin en önemlisidir. Çünkü bu dönemde insanlık tarihinin en büyük gelişmelerinden biri yaşanmıştır,
- Buzul Çağının sonlarına doğru havalar ısınmaya başlamış, insanlar dünyanın sıcak yerlerine ve yaşamaya daha elverişli su kenarlarına yönelmiştir.
- İnsanlar hayvanları evcilleştirip tarım yapmaya başlayarak üretici hayata geçmişlerdir.
- Bu dönemde insanlar daha ustalık gerektiren taş aletler yapmışlardır.
- Tarım ve hayvancılığın başlaması sonucu insanlar yerleşik yaşama geçmişler (ilk mimari faaliyetler başlamıştır), ilk köy yerleşimleri başlamıştır.
- İlk köyler ile birlikte toplumsal hayat başlamıştır.
- Toplumsal hayatın başlaması ise iş bölümü, meslekler, hukuk kurallarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Ayrıca, ilerleyen süreçte devlet, askerlik, yöneticilik gibi pek çok gelişmenin de önşartı olmuştur.
- Bu dönemde yapılan üretim faaliyetleri ihtiyaç fazlası ürünleri (artı ürün) ortaya çıkarmış, bu ürünler ihtiyaç duyulan başkaları ile değiş-tokuş edilmesi sonucu ilk
- Ticaret faaliyetleri başlamıştır.

DİKKAT

Tüm büyük uygarlıklar orta enlemlerde ve su kenarlarında ortaya çıkmıştır.
Mezopotamya, Mısır, Çin vb.

Cilalı taş dönemindeki tüm diğer gelişmelerin sebebi insanların üretici hayata geçmeleridir.

Böylece:
Toplumlar arasındaki etkileşim artmış, bilginin yayılması kolaylaşmıştır.
Bölgeler arasındaki hammadde aktarımını sağlamıştır.

Türkiye'de bu dönemi aydınlatan başlıca merkezler:
Konya-Çatalhöyük,
Diyarbakır-Çayönü,
Gaziantep-Sakçagözü'dür.

- Bu dönemde üretici hayatın başlaması ve artı ürün ile özel mülkiyet anlayışı, sınıf farklılaşması doğmuştur.
- Toprağın pişirilmesi ile çanak-çömlek yapımı başlamıştır.
- Bitki liflerinden ve yünden elbiseler yapmışlardır. → Yani dokumacılık başlamıştır.
- Menhir, dolmen ve tümülüsler dikilmiştir. (en ilkel dinsel yapılar)

! Toprağı ekip dikmek için gereken güç kölecilik anlayışını ortaya çıkarmıştır.

MADEN ÇAĞLARI:

İnsanların madenleri işlemeyi öğrenmeleri ile maden devirleri başlamıştır.

A) Bakır Çağı (Kalkolitik):

- İlk işlenen madenler bakır, altın ve gümüştür.
- İşlemesi kolay olması ve tabiatta bol miktarda bulunması nedeniyle en çok bakırdan eşya yapılmıştır. Bu yüzden bakır devre ismini vermiştir.
- Bakırdan ev eşyası ve silah, altından ve gümüşten ise süs eşyası yapılmıştır.
- Maden devrinin en uzun devridir.

Türkiye'de bu döneme ait merkezler:

- Çorum-Alacahöyük,
  Denizli-Beycesultan
- Çanakkale- Kumtepe ve Truva
  Samsun-İkiztepe

B) Tunç Çağı:

- İnsanlar zamanla bakır ile kalayı karıştırarak daha sert bir karışım olan tuncu elde ettiler.
- Bu dönemde ilk şehir devletleri kurulmuştur. Daha sonra ise ilk büyük devletler kurulmuştur.

Türkiye'de bu döneme ait merkezler:

- Ankara-Ahlatlıbel,
- Kayseri-Kültepe'dir.

C) Demir Çağı:

- Demirin bulunup işlenmesi insanlık tarihi için önemli bir gelişme olmuştur.
- Bu dönemde üretim artmış, ticaret ve silah yapım teknikleri gelişmiştir.
- Bu çağda küçük şehir devletlerinin yerini büyük devletler, imparatorluklar almaya başlamıştır.
- Devrin sonunda yazının bulunmasıyla Tarih Devirlerine geçilmiştir.

İLK YERLEŞMELER

A) ÇAYÖNÜ:

- Çayönü, Diyarbakır-Ergani'nin yedi kilometre güneybatısındadır.
- Ergani ovası o dönemlerde ormanlarla kaplı, yaşam kaynakları açısından son derece zengin bir bölgedir.
- Çayönü'nde ilk yerleşenler avcı-toplayıcılardır.
- Zamanla tarım ve hayvancılığa dayalı köy hayatına geçilmiştir.
- Çayönü, Türkiye ve Güneydoğu Avrupa'nın ilk köy yerleşimidir.

B) ÇATALHÖYÜK:

- Konya iline bağlı Çumra ilçesinin 11 km kuzeyindeki Küçükköy sınırları içerisinde bir höyüktür.
- Buzul Çağı sonlarında Konya Ovasında oluşan göl yeni yeni kurumaya başladığı için bu bölge yer yer bataklıklarla kaplıydı.
- Çatalhöyüklüler köylerini zengin kaynak sağlayan Çarşamba ırmağının kıyısına kurmuşlardı.
- Bu kaynaklardan öylesine yararlandılar ki köy gittikçe büyüdü, sayıları on binleri buldu.
- Çatalhöyük'te evler birbirine bitişik şekilde inşa edilmişti. Böylece yabani hayvanlara ve düşmanlara doğal bir sur oluşuyordu. Evler bitişik olduğu için sokak yoktu. Evlere çatısından açılan bir delikten iniliyordu.

BÖYLECE DÜNYANIN İLK ŞEHİR YERLEŞMESİ ORTAYA ÇIKTI.

C) GÖBEKLİTEPE (Tarihi yeniden yazdıran keşif):

- Şanlıurfa il merkezinin 18 km kuzeydoğusunda yer alan göbekli tepe ilk kez 1963'te İstanbul üniversitesi Öğretim üyesi Prof. Dr. Halet Çambel tarafından fark edildi.
- 1965'te başlayan kazılar alman Klaus Şimit danışmanlığında sürdürüldü. Kazıların halen devam ettiği Göbeklitepe 2918'de UNESCO tarafından dünya mirası listesine alındı.
- Yapılan kazılarda günümüzden 12 bin yıl öncesine ait tapınaklarla karşılaşıldı.
- Göbeklitepe'den önce insanlığın en eski dinsel yapısı Malta adasında ve MÖ 5000 yılına tarihlenmişti.
- Göbeklitepe bu bilgiyi değiştirdiği gibi, ilk mimari yapıların insanların yerleşik yaşama geçmesinden sonra yapıldığı bilgisini de değiştirdi.

İLK ÇAĞ MEDENİYETLERİ

MEZOPOTAMYA UYGARLIĞI

👉 Mezopotamya, iki nehir arasındaki ülke demektir.
👉 Fırat ve Dicle nehirlerinin arasında kalan verimli toprakların ismidir.
👉 Uygarlıkların kesişme noktasında olduğu için son derece zengin bir uygarlıktır ve pek çok uygarlığı etkilemiştir. (sentez bir uygarlıktır)

A) SÜMERLER (MÖ 4000- MÖ 2350)

- Mezopotamya medeniyetinin temellerini Sümerler atmıştır. Bu yüzden bu medeniyetlerin ilk ve en önemlisi Sümerlilerdir.
- Mezopotamya'da ilk şehir devletlerini Sümerliler kurmuştur.
- Sümer şehir devletlerine "SİTE" adı verilir. Bunların en önemlileri Ur, Uruk, Kiş, Lagaş'tır.
- Sümer şehir devletleri Merkezinde "Ziggurat" denilen tapınakların olduğu, bunların çevresinde evlerden ve en dışta surlardan oluşan şehirlerdir.
- Site'lerin başında "Ensi" ya da "Patesi" denilen krallar bulunur.
- Sümer kralları aynı zamanda başrahip, baş yargıç, başkomutandır.
- Asya kökenli bir kavimdirler. Türk olduklarına dair bazı iddialar vardır.

-Şehir devleti varsa siyasi birlik yok demektir.
-Kralın başrahip olması devletin TEOKRATİK olduğunu gösterir.
-Teokratik devlet din kuralları ile yönetilen devlettir. Yöneticiler yetkiyi tanrıdan aldığı ve tanrı adına yönettiği iddiasındadır.
-İlk devletlerin tamamı meşruiyetini dinden alan devletlerdir. Bu yüzden büyük çoğunluğu teokratiktir.

ZİGGURAT:
Sümer hatta Mezopotamya denilince ilk akla gelmesi gereken yapılardır. Şehrin ve devletin merkezidir.

Zigguratlar:

Tapınak	Depo	Rasathane	İşlevlerine sahip çok yönlü yapılardır.
Kütüphane	Okul		

Sümerler yazıyı icat ederek tarih devirlerini başlatan uygarlıktır.

- Mezopotamya uygarlığından günümüze mimari eser kalmamıştır. → Bunun nedeni Mezopotamya yöresinde taş az olduğu için yapıların kerpiçten yapılmış olmasıdır.
- Tarihte bilinen ilk yazılı hukuk kuralları Lagaş Kralı Urugakkina tarafından hazırlanmıştır.
- Sümerlerde halk, tüm ilk çağ toplumları gibi sınıflara ayrılmıştır. Bu sınıfların en üstünde krallar ve rahipler bulunurken; halk hürler ve köleler olarak ayrılır.
- Sümerler tüm İlk Çağ toplumları gibi (İbraniler hariç) çok tanrılı bir dine sahiplerdir. Başlıca tanrıları ENLİL ve ENKİ'dir.

Ölümden sonra hayata inanmamışlardır.

- Sümerlerin ordusu yaya ve arabalı süvarilerden oluşmuştur.
- Ay yılı esaslı takvimi ilk kullananlar Sümerlerdir
- Güneş saatini ilk kez kullananlar Sümerlerdir.
- Ay ve güneş tutulmalarını hesaplamışlardır.
- İlk kez dört işlemi Sümerler kullanmıştır.
- İlk kez dairenin alanını Sümerler hesaplamışlar ve daireyi 360^0'ye bölmüşlerdir.
- Çarpma ve bölme işlemlerini kolaylaştırmak için cetveller hazırlamışlardır.
- Yüzey ve hacim ölçülerini kullanmışlardır.
- Aritmetik ve geometrinin temellerini atmışlardır.

B) AKADLAR (MÖ 2350 - MÖ 2150)

- M.Ö 2350' de Sümerleri yıkan Sargon tarafından kurulmuştur.
- Tarihte bilinen ilk düzenli ve sürekli orduyu kurmuşlardır.
- Bu sayede tarihte bilinen ilk imparatorluğu kurmuşlardır.

↳ Böylece Sümer kültürünü tüm ön Asya'ya yaymışlardır.

C) ELAMLAR (MÖ 3000 - MÖ 640)

- Sümer ülkesinin doğusunda yaşamışlardır.
- Asurlular tarafından yıkılmışlardır.

En önemli şehirleri SUS'dur.

D) BABİLLİLER (AMURRULAR) (MÖ 2100- MÖ 539)

- Sami ırkının Amurrular kolu tarafından kurulmuştur.
- Devlet merkezi Babil'dir.

I. Babil Krallığı:

En önemli hükümdarı Hammurabi'dir.
Hititler tarafından yıkılmıştır.

II. Babil Krallığı:

En önemli hükümdarı Nebukadnazar'dır.
Yahudi Devleti'ni yıkmıştır.
Persler tarafından yıkılmıştır.

-Babil Kralı Hammurabi Sümer kanunlarından yararlanarak Mezopotamya'nın en gelişmiş ve kapsamlı kanunlarını hazırlamıştır.
-Bu kanunlarda dikkati çeken ise son derece sert cezalar içermesi ve kısas yöntemini benimsemesidir.
-Bu kanunlar kapsamı açısından ve içerisinde devlet yönetimi ile ilgili hükümler olduğu için dünyanın ilk anayasası olarak yorumlanmaktadır.
-Hammurabi ilk kez gücünü dinden değil, kurduğu güçlü ordudan alan devlet anlayışını getirmiştir.
-Böylece mutlak monarşinin doğduğu kabul edilir.

MISIR UYGARLIĞI

- Mısır Uygarlığı kendine has özellikleriyle dikkat çeker. Yani başka uygarlıklardan fazla etkilenmemiştir. (ÖZGÜNDÜR)
- Bunun sebebi çevresinin doğal setlerle örtülü olmasıdır.
- Mısır uygarlığının oluşmasında Nil nehri çok önemlidir.

Heredot'a göre: "Mısır bize Nil'in armağanıdır."

- Nil Nehri Afrika içlerinden doğar, Akdeniz'e dökülür. Bu nehrin yukarı çığırları yani güney Mısır yukarı Mısır olarak kabul edilirken, aşağı çığırları yani Kuzey Mısır aşağı Mısır olarak kabul edilir. Bakılınca bir terslik var gibi dursa da bölgeleri belirlerken kıstasımız nehirlerin akış yönüdür.
- Mısır'da ilk siyasi teşkilatlanma "NOM" adı verilen şehir devletleri şeklindedir. MÖ 3000'de Kral Menes Mısır'da siyasi birliği sağladı. Böylece Firavunlar devri başladı.
- Mısır Firavun denilen ve her konuda sınırsız yetkiye sahip Tanrı-Krallar tarafından yönetilmiştir.

→ Firavunların Tanrı-Kral olması bu devletin Teokratik olduğunu gösteriyor.

- Firavunlar devrinin en önemli gelişmesi, Suriye toprakları için Hititlerle yapılan Kadeş savaşı ve bu savaş sonunda imzalanan KADEŞ ANTLAŞMASI (MÖ 1280)'dır.

→ Kadeş Antlaşması tarihte bilinen ilk yazılı antlaşmadır. Bu antlaşma ile diplomasi biliminin doğduğu kabul edilir.

- MÖ 6. yy'da Pers işgaline uğrayan Mısır MÖ 4. yy'da İskender'in hakimiyetine girdi.
- Mısır'da toplum tüm İlk Çağ toplumları gibi sınıflara ayrılmıştır. Toplumun en üstünde Firavunlar, rahipler, askerlerle katipler vardır. Daha aşağıda ise tüccarlar, zanaatkarlar, çiftçiler ve köleler vardır.
- Mısırlılar hiyeroglif denilen resim yazısını kullanmışlar, bunu PAPİRRÜS bitkisinin yapraklarına yazmışlardır.
- Çok Tanrılı dinlere inanan Mısırlıların tanrılarının en büyüğü güneş tanrısı Amon- Ra'dır. Tanrılarını insan gibi düşünmüşlerdir.

MISIR VE BİLİM

- Mısırlılar ölümden sonra hayata inanmışlardır.
- Bu yüzden ölülerini mumyalamışlardır.
  - ↳ Bu da Mısır'da tıp ve eczacılığın gelişmesini sağlamıştır.

★ Bu bize dinsel inançların bilimsel gelişmeye sebep olabileceğini gösterir.

- Mısır'ın temel geçim kaynağı tarımdır. Tarım da Nil nehrine bağlı olarak yapılır.
- Nil nehri yılın belirli zamanlarında taşmaktadır. Mısırlılar nehrin ne zaman taşacağını bilmek zorundadır.
  - ↳ Bu ihtiyaç astronominin gelişmesini sağlamıştır.

★ Bu bize ihtiyaçların bilimsel gelişmeye sebep olabildiğini gösterir.

- Nil nehrinin taşmasının ardından bozulan tarla sınırlarını yeniden çizme ihtiyacı, halktan alınacak verginin hesaplanması ihtiyacı matematik ve geometrinin gelişmesine neden olmuştur.

Bu bize ihtiyaçların bilimsel gelişmeye sebep olabildiğini gösterir.

MISIR'DA HUKUK

- Mezopotamya ile kıyaslanınca gelişmemiştir.
- Bunun nedeni Mısır'daki firavunların Tanrı-Kral olarak çok geniş haklara sahip olmasıdır.

ANADOLU UYGARLIĞI

ANADOLU:

- Göç ve ticaret yollarının üzerinde bulunması,
- Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlaması,
- Topraklarının verimli olması,
- İkliminin insan yaşayışına uygun olması,

gibi nedenlerle pek çok kültüre ev sahipliği yapmıştır.

Yine aynı nedenlerle kültürel etkileşim hızlanmış ve Anadolu uygarlığı gelişmiştir. Denilebilir ki Anadolu uygarlığı, Mezopotamya, Mısır, İran, Orta Asya, Ege uygarlıklarının bir sentezidir.

HİTİTLER (MÖ 1700 - MÖ 700):

- Hititler Kızılırmak yayı çevresinde kurulmuşlardır.
- Başkentleri Hattuşaş (Boğazköy)'dır.

DİKKAT
Başkent varsa siyasi birlik var demektir.

A) Hitit Siyasi Tarihi:

- Kafkaslardan Anadolu'ya gelmişlerdir.
- Kızılırmak kıyısında ve Kapadokya bölgesinde yaşamışlardır.
- Kendilerinden önce Anadolu da gelişmiş bir kültür oluşturan Hattilerle kaynaşmışlardır.
- Devletin kurucusu Kral Labarna'dır.
- Hitit siyasi tarihinin en önemli gelişmesi Mısırlılarla yapılan Kadeş savaşı ve Kadeş antlaşmasıdır.
- M.Ö VII. yüzyılda Ege göçleri sonucu Hititler yıkılmış ve şehir devletleri ortaya çıkmıştır.
- Asurlar Hitit Devleti'ni ortadan kaldırmıştır.
- Asurlardan sonra Geç Hitit Şehir Devletleri, Perslerin hakimiyetine girmiştir.

Tarihteki ilk yazılı antlaşma Kadeş Antlaşması'dır. (1280)

B) Hititlerde Devlet Yönetimi:

- Başlangıçta Hitit Krallığı feodal beyliklerden oluşmuştur.
- Daha sonra Merkezi Krallık güçlenerek eyaletlere merkezden valiler atanmıştır.
- Hititlerde kral aynı zamanda başkomutan, başyargıç ve başrahiptir.

"Başrahip" ifadesi teokratik devlet yönetimini, "başyargıç" ifadesi ise hukukun bağımsız olmadığını gösterir.

- Hititlerde Kralın yanında, ona yardımcı olan "pankuş meclisi" bulunurdu.
  ↳ Bu meclis Hitit ileri gelenlerinden oluşurdu.

Pankuş Meclisi Hititlerin ilk zamanlara kralı denetlemek, gerekirse görevden almak gibi geniş yetkilere sahipti. Yani KARAR ORGANI durumundaydı.

Hitit İmparatorluk döneminde ise Kralın gücü artmış, Pankuş ise bir DANIŞMA MECLİSİ haline dönüşmüştür.

- Hitit devlet yönetiminde Kraldan sonra en yetkili kişi "TAVANANNA" denilen kraliçedir.
- Tavananna dini törenlere başkanlık yapar, kral savaşa gittiğinde ülkeyi yönetir, pankuş meclisine başkanlık yapardı.

C) Hititlerde Toplum Yapısı:

- Hitit toplumu da tüm İlk Çağ toplumları gibi sınıflara ayrılmıştır.
  Sırasıyla Kral ve ailesi, asiller, rahipler, askerler, memurlar ve köleler gelir.

Hitit toplumu sınıflara bölünmesine rağmen bu, katı bir sınıfsal yapı değildir. Sınıflar arasında geçiş ve ilişki vardır.

D) Hititlerde Hukuk:

- Hitit hukuku Mezopotamya hukukundan etkilenmesine rağmen onunla kıyaslanırsa çok daha insancıldır.
- Cezalar daha hafiftir, para cezasına çevrilebilir.
- Ölüm cezası nadiren uygulanır.

Bu açıdan Hitit yasaları DÜNYANIN İLK MEDENİ KANUNU kabul edilir.

E) Hititlerde Din:

- Hititler bütün ilk çağ toplumları gibi çok tanrılı (politeist) dinlere inanmışlardır.
- Orta Asya'dan getirdikleri kendi tanrılarına inandıkları gibi, karşılaştıkları tüm kavimlerin tanrılarına da saygı duymuşlardır.
- Bu yüzden Hititler döneminde Anadolu'ya "BİN TANRI İLİ" denilmiştir.

F) Hititlerde Yazı, Dil ve Edebiyat:

- Hititler Asur çivi yazısını ve kendi Hiyeroglif yazılarını kullanmışlardır.
  ↳Hititlerden kalan en önemli yazılı eserler "ANALLAR" dır.
- Hitit Analları, krallar tarafından tanrıya hesap vermek amacıyla yazılan yıllıklardır.
- Bu yıllıklarda krallar başarıları kadar başarısızlıklarını da yazmışlardır.

Bu yüzden hitit analları objektif tarih yazıcılığının başlangıcı kabul edilir.

G) Hititlerde Sanat:

- Hitit sanatı Mezopotamya sanatının etkisinde kalmıştır.
- Heykelcilik ve kabartmacılık gelişen başlıca sanat dallarıdır.
- Hitit sanatının en güzel örnekleri: Çorum-Yazılıkaya kabartmaları, Konya-İvriz kabartmaları

İYONYALILAR

- Tarihte İyonya İzmir ile Büyük menderes nehri arasındaki bölgeye verilen addır.
- Mora Yarımadası'nda (Yunanistan) yaşayan Akalar, Dorların istilasına maruz kalınca,
- Batı Anadolu'da İzmir ve çevresine gelerek Smryrna (İzmir), Milet, Efes, Foça gibi şehir devletleri kurmuşlardır.
- İyon şehir devletleri önce Krallık (Monarşi), sonra OLİGARŞİ ve en sonunda DEMOKRASİ ile yönetilmiştir.

EKSTRA BİLGİ

Bu yüzden İyon medeniyeti pek çok açıdan Yunan medeniyetine benzer. Ege ve Yunan medeniyetlerinin içinde kabul edilir.
DİKKAT: Şehir Devletleri varsa siyasi birlik yok demektir.

MONARŞİ: Yönetimde tek bir kişinin ya da ailenin söz sahibi olduğu yönetim biçimi

OLİGARŞİ (ARİSTOKRASİ): Yönetimde imtiyaz sahibi bir sınıfın (soylular, asiller vb) söz hakkının olduğu yönetim biçimi

DEMOKRASİ: Yönetimde toplumun tamamının söz sahibi olduğu, yani halkın yönetime katılabildiği yönetim biçimi

- Ege kıyı şeridine sıkışan, kara ticareti yapma olanakları Lidyalılar tarafından kesilen İyon şehir devletleri baba mesleğini, deniz ticareti ve kolonicilik yapmışlardır.

NOT: İyonyalılar Fenikelilerden farklı olarak kurdukları kolonileri bir sömürge olarak değil; vatan olarak görmüşlerdir.

İyonya ilk çağın en önemli kültür ve bilim merkezlerinden biri olmuştur.
Bu gelişmişliğin sebepleri ise:

- Kolonicilik ve deniz ticareti sayesinde büyük zenginlik elde edilmesi ve ekonomik refahın yükselmesi
- Yine kolonicilik sayesinde farklı kültürlerle etkileşim kurabilmeleri
- İyonya'nın Asya ile Avrupa'nın kesişme noktasında olması böylece her iki kültürü tanıyarak kendi bünyesinde birleştirmesi → en önemli neden
- Şehir devletlerinde serbest düşünce ortamının var olması

DİKKAT: İyon şehir devletlerinde yönetimler teokratik değildir. Din adamlarının yönetimde etkisi yoktur. Serbest düşünce ortamının gelişmesinde bunun payı büyüktür.

Gelişmiş kültür ve bilim sayesinde:
Tales, Pisagor, Hipokrat gibi bilim adamları yetişmiştir.
Mimari, heykel başta olmak üzere pek çok sanat dalında gelişmişlerdir.
Oligarşi, demokrasi gibi daha gelişmiş yönetim şekillerinin ilk örnekleri görülmüştür.
Serbest düşünce ortamı daha da gelişmiştir.

İyon dini
İyon dini ile Yunan dini aynıdır. Tanrılarını insan gibi düşünmüşler, ölümsüz olduklarına inanmışlardır. Başlıca tanrıları Zeus, Posiedon, Hera, Afrodit, vs.

URARTULAR

- Urartu Devleti, Doğu Anadolu'da Asya kökenli Hurriler tarafından kurulmuştur.
- Başkentleri TUŞPA (bugünkü Van)'dır.

DİKKAT: Başkent varsa siyasi birlik vardır.

- Önce Asurlular sonra Kimmerlerle mücadele eden Urartu Devleti'ne Medler son vermiştir.

- Savaşçı bir toplum olan Urartular maden işlemeciliği, kaya oymacılığı, kabartma resim gibi sanat dallarında ustalaşmışlardır.
- Doğu Anadolu'da ileri bir uygarlık kuran Urartular kaleler, su kanalları, su bentleri yapmışlardır.
- Urartuların başlıca geçim kaynağı hayvancılıktır. Bu nedeni Doğu Anadolu'nun coğrafi şartlarıdır.
- Urartular ölüleri için oda biçiminde mezarlar yapmışlar; ölülerini eşyaları ile birlikte gömmüşlerdir.
  ↪ Bu bize ölümden sonra hayatın varlığına inandıklarını gösterir.

FRİGYALILAR

- Frigyalılar Sakarya ırmağı havzasında kurulmuş bir uygarlıktır.
- Başkentleri Gordion'dur.
- Frigler ilk siyasi birliklerini MÖ 750'li yıllarda kurmuştur.
- Bilinen ilk kralları Gordios'tur.
- Ülkenin başkenti adını bu kraldan almıştır.
- Frigler en parlak zamanlarını Kral Midas zamanında yaşamışlardır.

Kulakları uzun olduğu için adı hikayelere, şarkılara konu olan ünlü EŞEK KULAKLI MİDAS

- Kimmer saldırıları ile zayıflayan Frigler, önce Lidyalıların, ardından da Perslerin egemenliğine girmiştir.

Friglerin en çok bilinmesi gereken yönü başlıca geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılık olmasıdır. Çünkü geçim kaynakları hukuklarından sanatlarına, dinlerinden edebiyatlarına her alanda belirleyici olmuştur.

Şöyle ki:

Frigler tarım ve hayvancılığı korumak, geliştirmek için özel kanun ve kurallar koymuşlardır.
Örneğin: öküz öldürmenin, saban kırmanın cezası ölümdür.
Çok tanrılı dinlere inanan Friglerin en büyük tanrıları bereket tanrıçası Kibele'dir.
Frigler fabl türünün yaratıcısıdır.
Tapates denilen Frig kilimleri çok ünlüdür. Dolayısıyla dokumacılıkta ileri gitmişlerdir.
Üzerlerinde hayvan figürleri olan çanak çömlekler yapmıştır.

LİDYALILAR

- Lidyalılar MÖ 1200'lerde Anadolu'ya gelmişlerdir.
- Friglerin ve Urartuların son dönemlerini yaşadığı sıralarda Lidya devleti kurulmuştur.
- Lidyalılar Gediz ve Küçük Menderes vadileri arasında kalan bölgede yaşamışlardır.
- Lidya Devleti'nin kurucusu Kral Giges'tir.
- Devletin başkenti Sardes (Sard) şehridir.
- Lidyalılar en parlak zamanlarını Kral Krezus döneminde yaşamıştır.

"Karun kadar zengin" özdeşinin doğmasına sebep olan ünlü Karun Hazineleri Lidya Kralı Krezus'un mezarından çıkmıştır.

- Pers saldırılarına dayanamayan Lidya devleti MÖ 546'da yıkılmış, Anadolu Pers egemenliğine girmiştir.

DİKKAT: Frigyalılar için tarım ve hayvancılık ne ise Lidyalılar için de ticaret (kara ticareti) odur. !

- Lidyalılar ticareti geliştirebilmek için Sard'dan başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolunu yapmıştır.

★ Lidyalılar dünyada parayı ilk kez kullanan uygarlıktır.

Paranın icadı ile:

- takas usulüne dayalı ticaret sona ermiş;
- toplumlar arası ticaret, dolayısıyla da etkileşim hızlanmıştır.
- bankacılık, tefecilik gibi yeni iş alanları da ilk kez Lidyalılarda ortaya çıkmıştır.

İRAN UYGARLIĞI

- İran'da önce Medler sonra Persler hakim olmuştur.
- Özellikle persler çok büyük bir imparatorluk kurmuştur.
- Medler ve Persler tarafından oluşturulan bir uygarlıktır.
- Perslerde mutlakiyete dayalı merkezi bir yönetim geliştirmiştir.

- Kralın yanında aynı zamanda bir danışma meclisi vardı.
- Ülke satraplık denilen eyaletlere ayrılmış ve buralara merkezden gönderilen ve satrap denilen valiler tarafından yönetilmiştir.

Satraplık uygulaması Pers Devleti'nde merkeziyetçi bir yönetimin olduğunu gösterir.

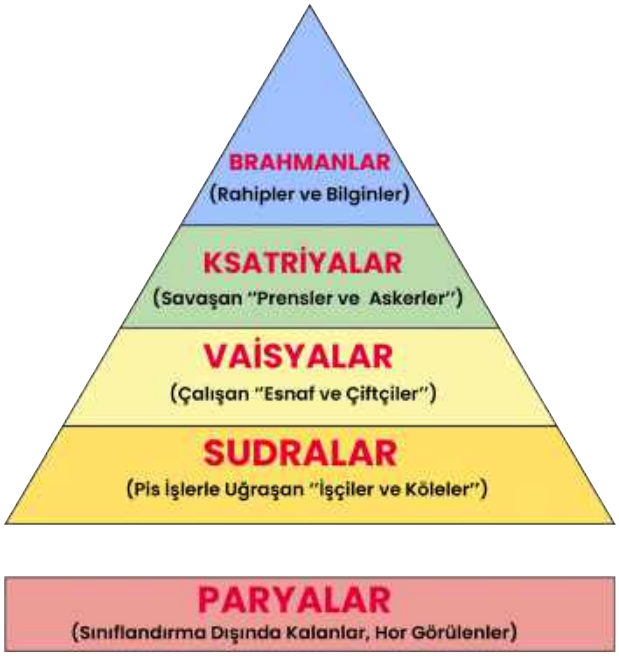
- Persler, düzenli işleyen ilk posta teşkilatını oluşturarak, merkezi otoriteyi güçlendirmeyi amaçlamışlardır.

Posta teşkilatı, Pers Devleti'nde merkeziyetçi bir yönetimin olduğunu gösterir.

- Zerdüştlük denilen inanç kültürü benimsenmiştir.
- Çivi yazısını kullanmışlardır.
- Mimari alanında ilerlemişler, görkemli yapılar oluşturmuşlardır.
- Persler Mezopotamya, Mısır, Anadolu ve Yunan sanatlarını etkisinde kalarak pers üslubunu yaratmışlardır.
- Pers İmparatorluğu'na MÖ IV. yüzyıl sonlarına doğru Makedonya kralı Büyük İskender son vermiştir.

HİNT UYGARLIĞI

- Hindistan'da ilk uygarlık MÖ 4000 yıllarında İndus nehri çevresinde ortaya çıkmıştır.
- Hindistan'da siyasi birlik kurulamamıştır. Bu yüzden Hindistan racalık denilen küçük prensliklerle yönetilmişlerdir.
- Hindistan'da Hinduizm, Brahmanizm, Taoizm, Konfiçyüslük, Manihaizm gibi dinler vardır.
- Doğal kaynaklarıyla çok zengin olan Hindistan tarih boyunca bundan dolayı pek çok istilaya uğramıştır. → 20.yy'a kadar bağımsız bir devlet kuramamışlardır.
- İstilaya uğramalarının bir diğer sebebi ise kast sistemidir.

KAST SİSTEMİ:

- Dünyadaki en katı toplumsal sınıflaşmayı içeren sistemdir.
- Hindistan'a sonradan gelen Ari'ler yerli halkı kolay idare edebilmek için Hinduizm'in içine bu sistemi yerleştirmişlerdir. Kast sisteminde sınıflar arasında geçiş ve ilişki yoktur.
- Kast sistemi yüzünden Hintliler hiçbir zaman birleşik bir toplum olamamışlar; bu da Hindistan'ı istilalara açık hale getirmiştir.

ÇİN UYGARLIĞI

- Çin uygarlığının oluşmasında Çin kültürünün yanında Türk, Moğol ve Tibet kültürleri de etkili olmuştur.
- Zaman zaman kesintiye uğrasa da hanedanlıklar tarafından yönetilmiştir.
- Çin uygarlığının temelini Konfiçyüslük öğretisi oluşturur. Ayrıca
- Budizm, Taoizm dinleri de yaygındır.
- Çin ekonomisi tarım ve ticarete dayanır.

ÇİN UYGARLIĞI DÜNYA'NIN EN ESKİ VE GELİŞMİŞ UYGARLIKLARINDAN BİRİSİDİR.

İPEK YOLU: Çin'de başlayıp Avrupa ya kadar süren dünyanın en büyük kara ticaret yoludur. En çok taşınan mal sadece Çin'de üretilen ipek olduğu için bu adı almıştır. İpek yolu büyük bir zenginlik ve güç kaynağıdır. Bu yüzden Türk-Çin mücadelesinin temeli olmuştur.

Kağıt, Matbaa, Barut, Pusula Çinlilerin dünyaya en büyük armağanlarıdır. Her biri çok önemli gelişmelere neden olmuştur.

DOĞU AKDENİZ UYGARLIKLARI

Akdeniz'in doğusunda yaşamış iki uygarlık vardır. Bunlar:

1) FENİKELİLER

- Sami ırkından olan Fenikeliler Lübnan dağları ile Doğu Akdeniz kıyısı arasındaki bölgede yaşamışlardır.
- Şehir devletleri halinde yaşamışlardır.
- Başlıcaları Sur, Sayda, Biblos'tur.

Fenikelilerin en önemli özelliği:
Deniz ticareti yapmaları ve Akdeniz kıyılarında kurdukları kolonilerdir. Fenikeliler bu ticaret ve koloniler aracılığıyla Doğu ve Batı uygarlıkları arasında bir köprü olmuştur.

İpucu Noktası
Fenike koloniciliğinin yunan ve iyonlardan en önemli farkı kolonilerini sömürge olarak görmeleridir. Vatan olarak görmemişlerdir.

- En ünlü Fenike kolonisi Kartaca'dır.
- Tarihte Roma-Kartaca savaşları ve Kartacalı komutan Hanibal çok ünlüdür.
- Fenikelilerin uygarlığa en büyük katkıları harf yazısını bularak Fenike Alfabesini oluşturmalarıdır.
- Bu alfabe Yunanlılar ve Romalılar tarafından düzenlenerek günümüz Latin Alfabesi oluşturulmuştur.

2) İBRANİLER

- Sami asıllı bir kavim olan İbraniler eski çağda Suriye ile Mezopotamya arasında göçebe olarak yaşamışlar, daha sonra Filistin'e yerleşmişlerdir.
- Burada MÖ 1040'da bir krallık kurdular.

Bu krallığın başına geçen Hz. Davut KUDÜS şehrini kurarak başkent yaptı.

- Oğlu Hz. Süleyman zamanında bu krallık güçlendi ve zenginleşti.
- Hz. Süleyman'ın ölümünden sonra aralarındaki birlik bozuldu. Bir kısmı Asurluların, bir kısmı da Babillilerin hakimiyetine girdi.
- İbranilerin tarihi sürgünlerle doludur. İlk sürgünü Babilliler yapar, daha sonra ise Romalılar tarafından sürülürler.
- 20. yy'a kadar Avrupa'nın çeşitli yerlerinde dağınık halde yaşayan İbraniler 1948'de İsrail Devleti'ni kurdular.

İbranilerin en önemli özelliği:
İlk Çağdaki medeniyetler arasında tek tanrılı bir dine inanan tek kavim olmalarıdır. Yahudilik (Musevilik) dinine inanmışlardır. İbraniler bu dinin sadece kendilerine geldiğine inandıkları için yaymaya çalışmamışlardır. Yani Yahudiliği milli bir din haline getirmişlerdir.

⭐ Bu din sürgünlerle dağınık halde yaşamalarına rağmen benliklerini korumalarını sağlamıştır.

EGE VE YUNAN UYGARLIKLARI

Ege ve Yunan uygarlığı:
- Ege Denizi'ndeki adalar,
- Yunanistan,
  Makedonya,
- Trakya,
- Batı ve Güney Batı Anadolu'da yaşayan toplulukların meydana getirdiği bir uygarlıktır.

EGE VE YUNAN UYGARLIĞI
- Girit uygarlığı
- Miken uygarlığı
- Yunan uygarlığı

GİRİT UYGARLIĞI:
- Ege uygarlıklarının ilki Girit adasında kurulmuştur.
- En önemli yerleşim yeri Knossos'tur.
- Girit'in Ege ile Akdeniz arasında olması çevre kültürlerle sürekli ilişkide olmasını sağlamıştır.

MİKEN UYGARLIĞI:
- MÖ 2000'lerde Mora yarımadasına ulaşan Akalar burada Miken şehrini kurdular.
- Çanakkale boğazına hakim olmak için Truvalılarla savaştılar.
- Efsanevi Truva savaşları Aka egemenliğine MÖ 1200'lerde Dorlar son verdi.

ESKİ YUNAN UYGARLIĞI:
- Akaların egemenliğine son vererek Yunanistan'ı ele geçiren Dorlar şehir devletleri kurdular.
- Önce Persler sonra kendi aralarındaki mücadeleleri (Pleponnes Savaşları), İskender'in Yunanistan'ı ele geçirmesine kadar sürdü.
- Yunanlılar "Polis" adı verilen şehir devletleri kurmuşlardır.
- Yunanlılar, Yunanistan da tarıma elverişli arazinin az olması nedeniyle deniz ticareti ve kolonicilik ile uğraşmıştır.

Şehir Devletlerinin Başlıcaları
- Atina
- Isparta
- Korint
- Larissa
- Megara

Tıpkı İyonyalılar gibi İlk Çağın en önemli kültür ve bilim merkezlerinden biri olmuştur. Bu gelişmişliğin sebebi ise:

-Kolonicilik ve deniz ticareti sayesinde büyük zenginlik elde edilmesi ve ekonomik refahın yükselmesi

-Yunanistan'ın Asya ile Avrupa'nın kesişme noktasında olması böylece her iki kültürü tanıyarak kendi bünyesinde birleştirmesi

-Şehir devletlerinde serbest düşünce ortamının var olması

TÜM BUNLAR SAYESİNDE:

- BİLİM VE KÜLTÜR MERKEZİ HALİNE GELMİŞ,

Tarih (Heredot), tıp, aritmetik, geometri, astronomi, felsefe gibi alanlarda öne çıkmış, Sokrates, Platon, Aristo gibi düşünürler yetişmiştir.

- DEMOKRASİNİN BEŞİĞİ OLMUŞ,
- İSKENDER VE HELLENİZİM
- ROMA
- MODERN AVRUPA KÜLTÜRLERİNİN (RÖNESANS) TEMELİNİ OLUŞTURMUŞTUR.

Yunan toplumu da tüm İlk Çağ toplumları gibi sınıflara ayrılmıştır:

- Siyasi haklara sahip olan yurttaşlar
- Toprağa bağlı hiçbir hakkı olamayan köylüler
- Köleler

Sınıflar arasındaki mücadele:
-Çeşitli kanunların yapılmasında,
-Oligarşiden demokrasiye geçilmesinde etkili olmuştur.

Sınıflar arasındaki çatışmaları engellemek için sırasıyla:
DRAGON → SOLON → KLİSTENES kanunlar yapmıştır.

SOLON: Köleliği ve doğuştan soyluluğu kaldırdı.
KLİSTENES: Halk Meclisi önemli bir kurum haline geldi ve sınıf farklılığı ortadan kaldırıldı. Böylece demokrasi rejimi ortaya çıktı.

YUNAN DİNİ:

- Çok tanrılı bir dine inanmışlardır.
- Zeus, Posiedon, Hera, Afrodit, Hades, Ares v.b pek çok tanrıları vardır.
- Tanrıları insan şeklinde ve ölümsüzdür. → Bu düşünce onları tanrılarının heykellerini yapmaya götürmüştür.
- Böylece eski yunanda heykel sanatı ve mimari gelişmiştir.
- Yunanlılar olimpiyat oyunlarının yaratıcısıdır.

- En büyük tanrıları Zeus'u onurlandırmak için onun yaşadığına inandıkları Olimpos dağı eteklerinde 4 yılda bir bir araya gelerek yarışmalar yapmışlardır.
  ↳ Bu oyunlar günümüzde olimpiyat oyunlarına temel olmuştur.

Yunanlılar şehir devletleri halinde yaşadıkları için siyasi birlik yoktur. Buna rağmen kültürel olarak birleşmiş bir yunan toplumu vardır. Bu kültür birliğinde Olimpiyat oyunlarının çok büyük katkısı vardır.

ZEUS HEYKELİ

Zeus tapınağının içinde bulunan heykel, tapınağa ancak sığabiliyordu, hatta oturur vaziyette tasvir edilen Zeus, ayağa kalksa tapınağın tavanı yıkılacakmış gibi duruyordu.
Heykel 12 m yüksekliğindeydi.
Dünyanın yedi harikası arasında sayılan heykel, Yunanlılar tarafından, yeni kurulan İstanbul'a taşınmıştır ve orada 462 yılındaki büyük yangında yok olmuştur.

BÜYÜK İSKENDER VE HELENİZM

- Makedonya Kralı II.Filip Yunan şehir devletlerini birleştirerek Hellen birliğini kurdu.
- Büyük İskender babası Filip'in öldürülmesinden sonra Hellen birliğinin başına geçti.
- Tahta çıktığında Persler Yunanistan'ı tehdit ediyordu. Bu yüzden Asya seferine çıktı.
- Bu sefer sırasında Granikos ve İssos savaşlarında Persleri yendi.
- Suriye'yi ve Mısır'ı ele geçirdi. Ardından Mezopotamya ve Pers ülkesini işgal etti.
- Hayber geçidini aşarak Hindistan'a gitti.
- Askerlerin isteksizliği üzerine Babil'e geri döndü. Burada 33 yaşında vefat etti.

Bu kadar kısa sürede dünyanın o zamana kadar gördüğü en büyük imparatorluğunu kurdu.

Ayrıca Asya seferi sonucunda:

- Büyük İskender adına birçok şehir kuruldu.
- Bu şehirlerde kütüphaneler açıldı.
- Beraberinde götürdüğü birçok bilim adamı doğu uygarlığa ait eseleri inceledi ve yeni eserler yazdı.

Tüm bunlar sonucunda batı ve doğu kültürlerinin kaynaşması ile Helenistik Kültür ortaya çıktı.

- İskender imparatorluğu çabuk dağılsa da, Helenistik dönem yaklaşık 300 yıl sürdü ve roma imparatorluğunu etkiledi.

İSKENDER'İN ÖLÜMÜNDEN SONRA İMPARATORLUK ÜÇ PARÇAYA AYRILDI:

Ptollemeler: Mısır'da
Antigonitler: Makedonya'da
Selevkoslar: Anadolu'dan Hindistan'a kadar olan topraklarda.

Selevkosların da kısa sürede parçalanması ile Anadolu da Pontus, Kapadokya, Bitinya ve Bergama Krallıkları ortaya çıktı.

Bu krallıklardan özellikle Bergama Krallığı kültürel açıdan çok önemlidir. Çünkü:
-Parşömen kağıdını icat etmişlerdir. Bu kağıt kil tablet veya papirüsten çok daha ucuz ve kullanışlıdır.
-Helenistik dönemin en büyük kütüphanelerinden birini kurmuşlardır.
-Zamanın çok önemli bir sağlık merkezi olmuştur. (Asklepios)
-Dünyaca ünlü Zeus Sunağı bu uygarlığa aittir.

ZEUS SUNAĞI

Bugün sadece merdiven kısmı Bergama'da bulunan, devrin padişahı tarafından Almanlara "değersiz taşların müttefiklerimize verilmesinde sakınca yoktur" şeklinde bizzat devlet fermanıyla verilen, taş taş sökülüp, numaralandırılarak; kum çuvallar içinde Berlin'e tren yolu ile taşınan ve orada tekrar birleştirilen Helenistik dönemin en gözde yapılarındandır.
↳ Bugün Berlin Müzesinde sergilenmektedir.

ROMA UYGARLIĞI

- İtalya yarımadası ve Akdeniz çevresinde kurulan büyük bir uygarlığa adını veren ROMA şehri MÖ 753'te ROMULUS tarafından kurulmuştur.
- Roma'da sırasıyla Krallık, Cumhuriyet ve İmparatorluk dönemleri yaşanmıştır.

Roma'da da tıpkı Yunanistan'da yaşanan sınıf çatışmasının benzeri PATRİCİ (soylular) ile PLEPLER (hiçbir siyasi hakka sahip olmayan halk) arasında yaşanmıştır.
Yaşanan mücadelelerin sonunda Yunanistan'daki kanunlar örnek alınarak 12 LEVHA KANUNLARI hazırlanmıştır.
Bu kanunlar Modern Avrupa Hukukunu temeli olarak kabul edilir.

- Roma İmparatorluğu KAVİMLER GÖÇÜ' nün yarattığı sarsıntıya dayanamayarak 395'te ikiye ayrıldı. Batı Roma'nın merkezi ROMA olurken, Doğu Roma (BİZANS)'nın merkezi İstanbul oldu. Kavimler göçünden kısa süre sonra Batı Roma İmp.'u yıkıldı.(476).
- Doğu Roma ise 1453'e kadar ayakta kaldı.
- Romalılar çok tanrılı bir inanca sahipti. (Paganizm) Yunan tanrılarını benimsemişlerdi.
- Roma İmp. döneminde Hristiyanlık ortaya çıktı ve yayıldı.

- Başlangıçta bu dinin yayılmasını engellemeye çalışsalarda MİLANO FERMANI ile 313'de serbest bıraktılar.
- 381'de ise resmi din olarak kabul ettiler.

Roma döneminde Anadolu:

- Devlet'in merkezine uzak olduğu için nispeten sönük geçmiştir.
- Bu dönemden kalma eserlerin en önemlisi Antalya'daki Aspendos tiyatrosudur.
- İstanbul Sultanahmet meydanında bulunan obelisk (dikili taş) Mısır medeniyetine ait olup Romalılar tarafından İstanbul'a getirilmiştir.

Doğu Roma (Bizans) döneminde ise Anadolu:

- Özellikle İstanbul daha önemli bir konuma gelmiştir.
- Hem Bizans hem de 18.yy'a kadar Osmanlı dönemlerinde İstanbul tartışmasız dünyanın en büyük metropolüdür.
- Bizans'tan kalan başlıca eserler: Ayasofya, Binbirdirek Sarnıcı, Yerebatan Sarnıcı

İNSAN VE ÇEVRE (HAYAT TARZLARI NASIL OLUŞTU?)

- Tarih boyunca toplumlar, hayat tarzları, sanat anlayışları, geçim kaynakları, kültürleri gibi pek çok konuda başka toplumlardan ayrılmıştır.
- Bu farklılaşmanın en önemli nedeni toplumların yaşadıkları coğrafyadır.

- Buzul çağında üretim için gerekli şartlar oluşmadığı için insanlar avcılık ve toplayıcılıkla geçimlerini sürdürdü. Ancak bu yaşantının zorlukları vardı. Buzul çağının sonlarına doğru iklimin yumuşaması, buzların erimesi ile birlikte üretici yaşam için gereken koşullar ortaya çıktı. Üreticilik beraberinde yerleşik yaşamı, bu ise toplumsal hayatın başlamasını sağladı.

İlk yerleşimler ve büyük uygarlıklar:
Mezopotamya, Mısır, Hindistan, Çin, Doğu Akdeniz → Anadolu'da ortaya çıktı.

! Tüm bu bilgilerin ışığında uygarlığın doğuşu ile ilgili şöyle bir genelleme yapabiliriz:

İlk büyük uygarlıklar iklimin sıcak olduğu, Ekvator'a yakın alanlarda su kenarlarında ortaya çıkmıştır.

BEREKETLİ HİLAL:
Anadolu'nun güneydoğusu,
Mezopotamya,
Suriye,
Doğu Akdeniz'i içine alarak bir yay çizen
→ ilk yerleşimlerin başladığı,
→ uygarlığın doğduğu topraklardır.

İLK ÇAĞ'DA GÖÇLER

İnsan toplulukları, iklim değişiklileri, savaşlar v.b pek çok nedenle tarih boyunca göç etmek zorunda kalmıştır.

İLK ÇAĞIN EN BÜYÜK GÖÇ HAREKETLERİ:

1) EGE GÖÇLERİ

- MÖ 13. yüzyıl sonrasından itibaren başlamamışlardır.
- Doğu Avrupa'da yaşayan kavimler kıtlık nedeniyle göç ettiler. Bunlardan İlliryalılar İtalya'ya, dorlar ise Yunanistan'a girdiler.

- Yunanistan'da yaşayan kavimler Dor baskısından kurtulmak için Yunanistan'dan ayrıldılar. "Deniz Kavimleri" adını alarak Anadolu, Kıbrıs, Suriye ve Mısır'a doğru ilerlediler.
- Ege göçleri sonucunda başta Anadolu olmak üzere Doğu Akdeniz kıyılarındaki yerleşmeler tahrip oldu. Hitit Devleti yıkıldı. Onun yerine kültür bakımından daha geri olan kavimlerin kurduğu küçük devletler ortaya çıktı.

2) İLK ÇAĞ'DA YAHUDİ SÜRGÜNLERİ:

- İsrailoğulları Mısır'da yaşadıkları sırada firavunun baskısına uğradılar. Peygamberleri Hz. Musa liderliğinde Firavundan kaçarak bugünkü Filistin topraklarına geldiler. Burada İsrail Krallığını kurdular. Bu devlet Hz. Süleyman'dan sonra İsrail ve Yahuda devletlerine ayrıldılar.
- İsrail devleti Asurlular tarafından yıkılarak halkı İran ve Irak içlerine sürgün edildi. Yahuda devleti ise Babilliler tarafından yıkıldı. Bunlar da Babil'e sürgün edildi. Babil devleti yıkıldıktan sonra eski topraklarına geri döndüler.
- Yahudiler Roma idaresi altında rahat yaşasalar da çıkardıkları isyanlar sonucu imparatorluğun uzak köşelerine bir kez daha sürgün edildiler ve Filistin'e geri dönmeleri yasaklandı.

3) İLK HRİSTİYANLARIN ROMA BASKISINDAN KAÇMALARI:

- İlk Çağ'da dini inançları nedeniyle baskıya uğrayan bir diğer topluluk Hristiyanlar olmuştur. Hz. İsa Kudüs'te doğmuş ve bu dini yaymaya başlamıştır. Bu din hem Romalılar hem de Yahudiler tarafından engellenmeye çalışılmış; hatta Hz. İsa bu amaçla çarmıha gerilmiştir.
- Hz. İsa'dan sonra da bu din Havariler aracılığıyla yayılmaya devam etmiştir. Bu yüzden ilk Hristiyanlar Kudüs'ten sürülmüştür. Bu da Hristiyanlığın Anadolu ve Yunanistan'da yayılmasını sağlamıştır.
- Hristiyanlık ilk zamanlarda köleler ve fakirler arasında yayılmıştır. Hristiyanların sayıları arttıkça Roma'nın baskısı da artmıştır. Bunun üzerine Hristiyanlar kentlerden kaçarak başta Kapadokya olmak üzere Anadolu'nun kırsal kesimlerindeki mağaralara sığınmışlardır. (Derinkuyu, Kaymaklı yer altı şehirleri gibi)

senin notların

İLK VE ORTA ÇAĞ'DA TÜRK DÜNYASI

A. TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI

TÜRK ADI VE ANLAMI

Türk, adı ve anlamı üzerinde birçok farklı görüş ileri sürümüştür.

Uygur metinlerinde "kudretli, kuvvetli",
Kaşgarlı Mahmut'un Divan -ı Lügat'i Türk isimli eserinde "olgunluk çağı",
Çin kaynaklarında "miğfer",
Ziya Gökalp, "Türeli (töreli) kanun, nizam sahibi"
Wambery ise, "türemekten- Türk" geldiğini söylemiştir.

DİKKAT

Bu ünite aynı zaman İslamiyet öncesi Türk tarihi olarak da isimlendirilir. Bunu ünitedeki tüm konuları öğrenirken ve soruları çözerken sürekli göz önünde bulundurmalıyız.

TÜRKİYE ADI

Türklerin yaşadığı yer anlamına gelen bu kelime ise tarihin değişik zamanlarında değişik yerler için söylenmiştir.
-Önceleri, Orta Asya denilen coğrafi bölge kastedilmiş,
-Daha sonra, Volga'dan Orta Avrupa'ya kadar uzanan bölge
-12. yy'da Anadolu için Türkiye deyimi kullanılmıştır.

TÜRKLERİN ANA YURDU

-Türklerin anayurdu Orta Asya'dır.
-Doğuda Kingan Dağları, Batıda Hazar Denizi, Kuzeyde Sibirya, Güneyde Pamir ve Karanlık Dağları ile çevrilidir.
-Türkler yaygın olarak Altay-Sayan Dağları ile Hazar Denizi arasındaki bölgede yaşamışlardır.

Orta Asya'nın büyük bölümünün dağlık ve engebeli oluşu ve burada aşırı karasal iklimin hüküm sürmesi:

- Bozkırların zor koşullarının, Türklerin dayanıklı ve savaşçı bir karaktere sahip olmalarında neden olmuştur.
- Tarımın çok sınırlı yapılmasına, bu yüzden onun yerine temel geçim kaynağının hayvancılık olmasına neden olmuştur.
- Hayvancılıkla uğraştıkları için ise konar-göçer (atlı göçebe) bir hayat yaşamışlardır.

Konar-göçer yaşantıyı göçebe yaşam ve göç olguları ile karıştırmamak gerekir.
Göçebe yaşam: üretimi bilmeyen insanoğlunun sürekli yer değiştirmesi,
Göç: Bir yeri bir daha dönmemek üzere terk etmektir.
Konar-Göçer yaşantıda ise hayvancılıkla geçinen Türkler hayvanlarına yeşil ot bulabilmek için yazın yaylaya çıkar kışın ise korunaklı alçak alanlara, kışlaklara çekilir.

Konar-göçer yaşantı Orta Asya Türklerinin yaşantısında pek çok açıdan belirleyici olmuştur. Örneğin:

-Yazılı kültüre geç geçilmesi,
-Türk tarihine dair ilk bilgileri Çin kaynaklarından edinebilmemiz,
-Mimarinin gelişmemesi,
-Sözlü edebiyat ve hukukun gelişmesi,
-Bu yaşantıya uygun sanatların gelişmesi,
-Başka topraklara daha kolay göç edebilmeleri vb

ORTA ASYA KÜLTÜR ÇEVRELERİ

ANAV KÜLTÜRÜ:
-Orta Asya kültürleri içinde en eski tarihli olanıdır.
-Ancak bu kültürde yerleşik yaşama dair izlere rastlanmıştır.

KARASUK KÜLTÜRÜ:
-Karasuk nehri çevresinde ortaya çıkmıştır.
-DEMİR ilk kez bu kültür çevresinde ortaya çıkmıştır.

TAGAR KÜLTÜRÜ:
-Orta Asya kültürlerinin en genç ve gelişmiş olanıdır.

AFANESYEVO KÜLTÜRÜ:
-Türklerin en eski kültürüdür.

ANDRONOVA KÜLTÜRÜ:
-Afanesyevo kültürünün devamı niteliğindedir.
-Orta Asya kültürleri içinde en geniş alana yayılmış olanıdır.
-Tunçtan ve altından yapılmış eşyalar ilk defa bu kültür çevresinde bulunmuştur.

İSKİTLER (SAKALAR)

- Karadeniz'in kuzeyi ve Kafkaslarda önemli bir uygarlık kuran İskitlerin Türk olduğu anlaşılmıştır.
- Savaşçı bir topluluk olan İskitler MED'lerle birleşerek Urartu Devleti'ni yıkmış, Mısır'a kadar ilerlemişlerdir.
- En ünlü hükümdarları ALP ER TUNGA' dır. İskit-Pers savaşları İranlıların ŞEHNAME'sinde anlatılır

Ünlü Amazon kadın savaşçılarının İskit kadınları olduğu iddia edilir. İskit-Pers savaşlarında erkeklerinin çoğu ölen İskit kadınları Persler ile savaşmaya devam etmiştir.

- Konargöçer bir hayat yaşamışlar, hayvancılıkla uğraşmışlardır.
- Altın ve gümüş işçiliğinde ustalaşmışlardır. Onlar "bozkırların kuyumcuları" olarak bilinirler.
- Özellikle hayvan üslubunu yansıtan eserler vermişlerdir.
- Gök Tanrı dinine inanmışlardır.

HAYVAN ÜSLUBU: Yapılan kılıç, kalkan gibi eşyalara hayvan motiflerinin işlenmesidir.

B. İÇ ASYA'DA KURULAN TÜRK DEVLETLERİ

ORTA ASYA HUN DEVLETİ (BÜYÜK HUN DEVLETİ)

- Tarihte bilinen ilk örgütlü Türk devletidir.
- Merkezleri, Türklerin "Kutlu Vatan" saydıkları Ötüken'dir.
- MÖ 3.yüzyıldan itibaren Çin kaynaklarında Hun devletinden bahsedilmeye başlar.
- Bilinen ilk hükümdarları Teoman'dır.
- Çinliler bu dönemde Hun akınlarına karşı dünyanın en büyük taş yapıtlarından olan (MÖ 221-210) ünlü "Çin Seddi'ni" yapmışlardır.
- Babasını öldüren Mete, Teoman'dan sonra Hunların başına geçmiştir.

METE HAN DÖNEMİ:

- Bazı araştırmacılara göre Oğuz Kağan destanındaki oğuz kağan Mete Han'dır.
- Büyük Hun Devletinin en parlak dönemidir.
- Mete Türk boylarını ve Moğol kavimlerini egemenlik altına alarak Hunları bir imparatorluk haline getirmiştir.
- Mete Türklerdeki ilk ordu teşkilatını kurmuştur.
- Mete'nin tahta çıkışı günümüzde Kara Kuvvetlerinin kuruluş tarihi (MÖ 209) olarak kabul edilir. Onun kurduğu ordu onlu sisteme göre örgütlenmiştir.
- Mete Türklerdeki ilk devlet örgütlenmesini de yapmıştır. Bu ise İkili Devlet Teşkilatı şeklinde yapılmıştır.
- Mete Moğol kökenli Tunguzların toprak isteklerini reddederek Türklerde ki vatan ve millet sevgisinin önemini göstermiştir.
- Mete tarihi Çin Politikası'nı belirlemiştir.
- Mete Çin'e sürekli sefer düzenleyip onları vergiye bağlamasına rağmen Çin'i yönetmeye çalışmamıştır. Çünkü ona göre Çin ancak içinden yönetilebilir. Ve Türkler bunu yapmaya kalkarsa benliklerini kaybeder (asimile olur).

NOT:

Asimilasyon konusunda iki kuralımız vardır:
-Sayıca kalabalık olan diğerini asimile eder.
-Kültürü köklü olan diğerini asimile eder.

- Mete'den sonra başa geçen Ki-ok babasının yolunu izlemiş ise de Çinli bir prensesle evlenerek Çin entrikalarının önünü açmıştır.
- Kiok'tan sonra Çin etkisi ve entrikalarına dayanamayan Hun Devleti MÖ 58'de ikiye ayrılmıştır.
- Çine karşı uzun mücadeleler vermişlerdir. Ancak her biri Çin'e karşı bağımsızlığını kaybederek Çin egemenliğine girmiştir.
- Çin yönetimini benimsemeyen Kuzey Hunların bir kısmı batıya doğru göç ederek Kavimler Göçü'ne neden olmuşlardır.

I. KÖK TÜRK (GÖKTÜRK) DEVLETİ (552-659)

NOT: Ergenekon destanı I. Köktürk Devleti'nin kuruluşunu anlatır. Bumin Kağan ülkenin doğusunu yönetirken kardeşi İstemi Yabgu'yu batının yönetimi ile görevlendirilmiştir.

- Bumin Kağan önderliğinde "Avarların" egemenliğinden kurtulan Aşına boyu tarafından kurulmuştur.
- Devletin merkezi Ötüken'dir.
- Asya Hunları'ndan sonra kurulan ikinci büyük Türk devletidir.
- Tarihte "Türk" adını devlet adı olarak ilk kullananlar Köktürklerdir.
- Bumin Kağan'ın yerine geçen oğlu "Mukan Kağan" dönemi I. Köktürk Devleti'nin en parlak dönemidir.
- Bu biraz da Batı kanadı yöneten amcası İstemi Yabgu'nun Batı siyaseti sayesindedir.

Bu siyasete göre:

- İpek Yolu'nun denetimini ele geçirmek için çaba harcamıştır. Bu nedenle Akhunlara karşı Sasaniler ile anlaşıp Akhunları ortadan kaldırmış ve topraklarını genişletmiştir. Sasaniler ile ilişkisi bozulunca da onlara karşı Bizanslılarla anlaşma politikası izlemiş İpek Yolu'nun denetimini ele geçirmiştir.

NOT: Bu şekilde zayıflayan Sasaniler yakın gelecekte İslam orduları tarafından kolayca yıkıldılar.

NOT: Bizans ile ittifak kurarken Asya ile Anadolu arasında elçiler gidip gelmiştir. Böylece ilk kez Asya ile Anadolu ilişki kurmuştur.

Köktürklerin Yıkılışı ve Çin Esareti:

Köktürkler Hunların yıkılışına benzer sebeplerle önce ikiye ayrıldılar.

Ardından her ikisi de Çinliler tarafından yıkıldı. (Doğu Köktürk 630 Batı Köktürk 659).

50 yıl boyunca devam edecek olan Çin esareti yaşandı.

Bu esaret sırasında Türkler pek çok kez bağımsız olabilmek için ayaklandı.
Bu ayaklanmalardan en ünlüsü Kürşat Ayaklanmasıdır.

Kürşat adlı Türk prensinin 40 arkadaşı ile Çin sarayını basmasıdır. Başarılı olamazlar ama daha sonrakilere ilham verirler.

II. KÖK TÜRK (KUTLUK) DEVLETİ (682-744)

- Çinlilerin egemenliğinden kurtulan Doğu Kök Türkleri Kutluk (İlteriş) Kağan önderliğinde II. Kök Türk Devleti'ni kurmuşlardır.
- Bu devlete kurucusundan dolayı "Kutluk Devleti" de denmiştir.

NOT: İlteriş, devleti derleyen, toparlayan anlamına gelir.

- Kutluk Kağan'ın ölümü üzerine çocukları Bilge ve Kültigin'in küçük yaşta olmalarından dolayı kardeşi "Kapgan Kağan" tahta çıkmıştır.

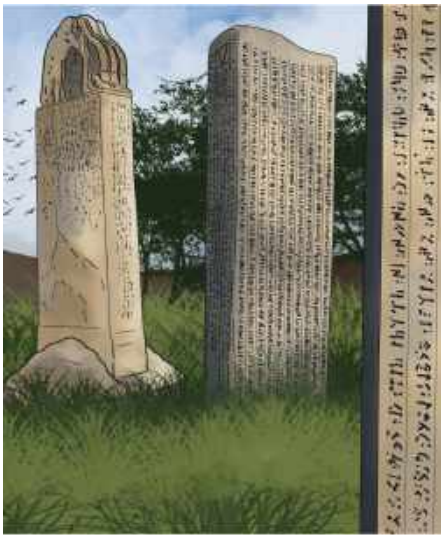
- Kapgan Kağan'ın bir ayaklanmayı bastırması sırasında ölümü üzerine vezir Tonyukuk'un desteği ile Bilge Kağan başa geçmiş, kardeşi Kültigin'de orduların başına getirilmiştir.

Bilge Kağan dönemi

-II. Köktürk Devleti'nin **en parlak devridir.**
-Bilge kağan'ın hükümdarlığı döneminde Köktürkler **en geniş sınırlarına ulaşmış,** Asya'da yaşayan bütün Türk kökenli topluluklar **tek bayrak altında** toplanmıştır.

II. Köktürk Devleti'nin Yıkılışı

-Bu üç ismin ard arda ölümünden sonra **taht kavgaları** başlamıştır.
-Köktürk hakimiyetinde yaşayan Basmil, Karluk ve Uygurlar birleşerek **Ötüken'i** ele geçirdi.
-Böylece II. Köktürk Devleti yıkılmıştır.

ORHUN ABİDELERİ

- Bilge Kağan, Kültigin ve vezir Tonyukuk adlarına dikilmiş üç, taş anıttır.
- Kültigin ve Bilge Kağan Kitabeleri, Yolluğ Tigin tarafından, Tonyukuk kitabesi ise kendisi tarafından yazılmıştır.
- Danimarkalı bilgin Wilhem Thomsen tarafından yılında okunmuştur.
- Bugün Moğolistan sınırları içindedir.

Bu kitabeler:

- Türk tarihinin ve edebiyatının **ilk yazılı kaynaklarıdır.**
- **Orta Asya Türk kültürüne** (devlet yönetimi, egemenlik anlayışı, veraset sistemi, din ve inanış, sosyal hayat vb) dair eşsiz bilgiler içeren en önemli kaynaktır.
- VIII. yy a ait olan Orhun Kitabeleri **"Kök Türk Alfabesi'ni, Türk dilinin özelliklerini ve Türk hitabet sanatını aydınlatan" ilk belgelerdir.**

NOT:

6. yüzyıla ait Yenisey yazıtları bulunsa da bu yazıtlar kaynak niteliği taşıyacak bilgiler içermedikleri için Köktürk yazıtları Türk edebiyat ve tarihinin ilk yazılı kaynakları olarak kabul edilmektedir.

UYGUR DEVLETİ (744—680)

- Türklerin İslamiyet'in kabulünden önce kurdukları **son büyük Türk Devletidir.**
- Kurucusu Kutluk Bilge Kül Kağan'dır.

İlk merkezleri Ötüken iken bu dönemde Ordubalık (Karabalgasun) şehri kurularak buraya taşınmıştır.

Kutluk Bilge Kul'un ölümü üzerine yerine geçen oğlu Moyen-çur (Bayan-çur), bir yandan Asya'da önemli ölçüde Türk birliğini yeniden sağlamış, diğer yandan Talas Savaşı'nda (751) Müslüman Araplara yenilen ve karışıklık içinde yaşayan Çin İmparatoruna yardım ederek, onlarla yakınlık kurmuştur.

Moyen-çur dönemi Uygur Devleti'nin en parlak dönemidir.

Bögü Kağan döneminin en önemli olayı Mani (Maniheizm) dinini devletin resmi dini haline getirmesidir.

Uygarların yaşam biçimleri ve kültürleri üzerinde büyük değişikliklere neden olan Mani dini halk arasında fazlaca yayılmamıştır.

Maniheizmi kabul etmelerinin Uygurlara etkileri:

- Et yemeyi ve savaşmayı yasaklaması nedeniyle, Uygurların savaşçı niteliklerini kaybetmelerine neden olmuştur.
- Tapınaklar gibi mimari eserler yapmalarında da etken olmuştur.
- Mani dininin benimsenmesi, bu dini halka öğretmek için birçok kitap yazmalarında, matbaanın temelleri sayılan kalıpların kullanılmasında,
- Tarım ve ticarette ilerlemelerinde neden olmuştur.
- Ayrıca yerleşik yaşama geçtikleri için yazılı kültür (edebiyat, hukuk gibi) gelişmiştir.
- Orta Asya Türklerinin yaşam biçimi olan konar-göçerliği terk ederek yerleşik yaşama geçmelerine neden olmuştur.

DİKKAT: Genelde sorularda Uygurları diğer Türk topluluklarından ayıran özellikler sorulmakla birlikte maniheizmin ve yerleşik yaşamın hangi konularda değişiklik yaratmadığı da sorulabilir.

Uygurlarda;

-Devlet yönetim anlayışı,
-Egemenlik anlayışı, (Kut anlayışı)
-Dil değişmemiştir.

GÖÇ DESTANI bu olayı anlatmaktadır.

Bağa Tarkan döneminde,

-Devlet açlık, kıtlık ve salgın hastalıklar yüzünden karışıklık içine düşmüştü. -Bundan yararlanan Kırgızlar, yılında Uygur Devleti'ne son verdiler.
-Uygurların birçoğu Karluk ülkesine, Çin'in kuzeyine, Beşbalık ve Turfan'a giderek yeni devletler kurmuşlardır.

1) Kansu Uygur Devleti (Sarı Uygurlar):

-Uygur Devletinin Kırgızlar tarafından yıkılmasından sonra Çin'in Kuzeyindeki Kansu bölgesine giden Uygurlar tarafından kurulmuştur.

2) Turfan (Doğu Türkistan) Uygur Devleti:

-Turfan bölgesinde kurulmuştur.
-Budizm dinini benimsemişlerdir.
-Ticaret sayesinde ekonomik olarak güçlenmişlerdir.
-Moğollar tarafından yıkılmışlardır.

DİKKAT:

Moğol egemenliğini girdikten sonra;
Moğol devletinde memurluk, yöneticilik yaparak devlet örgütlenmesinde rol oyandılar.
Moğolların alfabesi olmadığı için Uygur alfabesini kullanmışlar ,böylece Moğol diline pek çok Türkçe kelime girmiştir.
Ünlü Cengiz yasaları Uygur kanunlarından etkilenmiştir.

SONUÇ: Tüm bu kültürel etki sonucu Moğolların Türkleşmesinde önemli bir rolleri olmuştur.

C. III. İLK TÜRK DEVLETLERİNDE GÜÇ VE YÖNETİM YAPISI

DEVLET YÖNETİMİ

İlk Türk Devletlerinde, toplumun siyasi örgütlenmesinin en üst basamağını "Devlet (il)" oluştururdu.

a) Hükümdar:

-Mutlak Monarşi ile yönetilen Türk Devletleri'nde devlet yönetiminin en önemli parçası hükümdardır.

İpucu: Sultan, Padişah, Şah gibi bize tanıdık gelen unvanlar İslamiyet ile birlikte hayatımıza girmiştir. Orta Asya'da kullanılmamıştır.

Hükümdarların kullandığı unvanlar: Türk hükümdarları Han, Hakan, Kağan başta olmak üzere İlteber, İdikut, Yabgu, Şanyü, Tanhu gibi unvanlar kullanmışlardır.

Hükümdarlık Sembolleri:

- Otağ (çadır),
- Örgin (taht),
- Tuğ (sancak),
- Nevbet (davul),
- Yarlığ (ferman-töre yapabilme gücü),
- Kotuz-Sorguç (şapkaya takılan at kuyruğu-miğfer),
- Yay

Egemenlik anlayışı:

Orta Asya Türklerinde hükümdarlığın kaynağı "ilahi" idi.
Hükümdarlık yetkisinin Gök Tanrı tarafından verildiğine inanılırdı ve buna "Kut" denirdi.

DİKKAT:

-Türk tarihinin başlangıcından sonuna kadar egemenlik anlayışı hiçbir zaman değişmemiştir.
-Hakimiyet hakkının Tanrı tarafından verildiğine inanılması Türk devletlerine teokratik özellik kazandırmaz. Çünkü Türk hükümdarları görevi tanrıdan almakla birlikte din alanına müdahale etmez. Din kurallarıyla devleti yönetmez.

-Hükmetme hakkının Tanrı tarafından verildiğine inanılması, Türk hükümdarlarının otoritesini, halkın bağlılığını artıran bir anlayıştır.
-Hükümdarların ilahi yetkilere sahip olduklarına inanılmakla birlikte, yetkileri sınırsız da değildir. Hükümdar, halkı, örf, adet, gelenek ve göreneklerden oluşan törelere bağlı olarak yönetirlerdi.

Veraset sistemi (Tahta geçiş usulü):

Orta Asya Türklerinde düzenli bir veraset sistemi yoktur.
Kut taşımak hükümdar olabilmenin tek şartıdır.
Kut'un hükümdar ve ailenin (hanedan) erkeklerinin kanında bulunduğuna inanılırdı.
Dolayısıyla her hanedan üyesinin hükümdar olmaya hakkı vardır.
Yani ülke hanedanın ortak malı kabul edilir.
Yukarıda yazılı olanların sonucu olarak ülke, hanedan üyelerinin malı kabul edilir. Bu da Türk devletlerinin federatif özellik göstermesinin temel sebebidir.

Federatif ya da Merkeziyetçi sistemler bir devletin topraklarının idare biçimidir.

Bir devletin federatif olduğunu anlayabilmemiz için:

-Eyalet yöneticilerinin iç işlerinde serbest, dış işlerinde merkeze bağlı olması,
-Eyaletin özerk (otonom) özellik göstermesi
-Eyaleti yönetenin burayı kendi malı olarak görmesi,
-Eyaletlerin farklı hukuk kurallarının olması,

Bir devletin merkeziyetçi olduğunu anlayabilmemiz için:

-Eyaletlerin tek merkezden kontrol edilmesi,
-Eyalet yöneticilerinin merkezden atanması,
-Merkezin eyaletleri sıkı şekilde denetlemesi,
-Devletin üniter yapıda olması

gibi özelliklerden birine sahip olması gerekir.

SONUÇ:
Veraset anlayışındaki bu düzensizlik olumsuz ve olumlu yönlere sahiptir.

Olumsuz sonuç:
Bu belirsizlik nerdeyse her zaman taht kavgalarına neden olmuştur. Bu kavgalarda Türk devletlerinin yıkılmasının hep en önemli nedenleri olmuştur.

Olumlu sonuç:
Diğer yandan bu mücadele tahtı en çok hak eden kişinin hükümdar olmasını sağlamıştır.

b) İkili Devlet teşkilatı:

-İlk olarak Mete Han tarafından kurulan bu sistemi veraset sistemi içinde değerlendirmek gerekir.
-Bu sistemde devlet, (Doğu-Batı, Sağ-Sol vb) gibi yönetim birimlerine ayrılırdı.
-"Gök Tanrı" inanışının etkisi ile güneşin doğduğu "Doğu" kutsal sayılırdı ve Büyük Hakan Doğu illerini yönetir,
-Hanedan üyeleri ise Yabgu unvanı ile Hakana bağlı olarak Batı illerini yönetirdi.

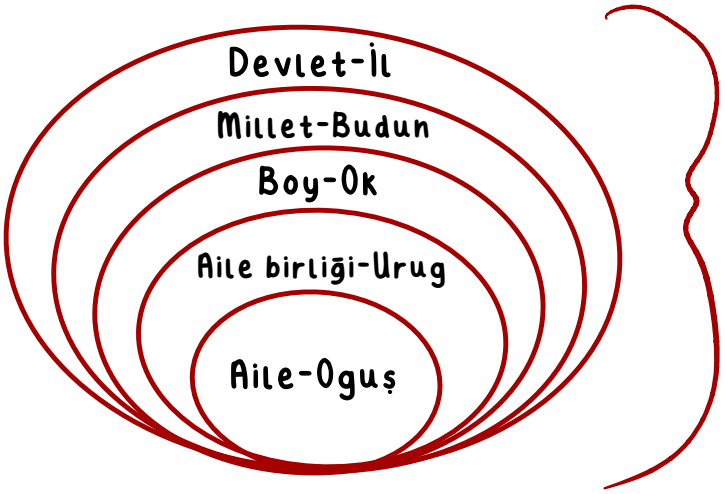
c) Katun (Hatun):

-Hükümdarın eşidir.
-Devlet işlerinde hükümdara yardımcı olur.
-Onun yerine vekalet eder.
-Kurultayda yanında oturur.

KURULTAY (Toy, Kenges):

-Devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı bir çeşit meclistir.
-Bu mecliste ülkenin siyasi, ekonomik, askeri, dini, sosyal, savaş ve barış kararları ile törelerin konması, değiştirilmesi gibi her türlü konu görüşülürdü.
-Ancak Kurultay kararları hükümdarları bağlamazdı.
-Bu özelliği ile Kurultay'ın Hükümdarların bir nevi danışman meclisi niteliği taşıdığı söylenebilir.

BOY BİRLİĞİNDEN DEVLETE

- Toplumun temelinde OGUŞ (aile) vardır.
- Oguşların birleşmesi ile URUG (sülale),
- Urugların birleşmesi ile BOY (soy),
- Boyların birleşmesi ile BODUN (millet),
- Bodunların birleşmesi ile İL (devlet) ortaya çıkar.

Bu yapıda en önemli birim boydur.
Çünkü Türkler boylar halinde yaşarlar.
Boy yapısı konar-göçer yaşantının mecburi bir sonucudur.
Bu yaşantının Türklere hem olumlu hem de olumsuz etkileri olmuştur.

OLUMLU SONUÇ: Devlet yıkılsa bile boy teşkilatı varlığını korur. Böylece yeni bir devlet kurmak nispeten daha kolaydır.

BU SAYEDE:
Yıkılan bir Türk devletinin hemen arkasından yenisi kurulabilmiştir.
Böylece Türkler tarih sahnesinden hiç silinmemiştir.
Türkler bu özelliği sayesinde teşkilatçı bir millet olarak kabul edilir.

OLUMSUZ SONUÇ: Boyların yarı bağımsız bir karakteri vardır. Bu yapı bazen devleti sıkıntıya sokabilir. Devletin zayıflamasına ya da yıkılmasına neden olabilir.
DİKKAT: Boylar halinde yaşantı Türk Devletlerinin federatif özellik göstermesinin bir başka sebebidir.

ORTA ASYA TÜRKLERİNDE HUKUK

-Orta Asya Türklerinde devlet ve toplum yaşantısını düzenleyen yazısız hukuk kurallarına töre denir.

Töre'nin yazısız oluşu ona canlı olma özelliği katar. Karşılaşılan yeni durumlarda yeni kurallar ortaya çıkabileceği gibi kullanılmayan kurallar da zamanla yok olur.

Töre yapabilme gücü hükümdarlığın alametlerinden birisidir. Hükümdar töreyi çiğnememek şartıyla yeni kanun koyabilir.

Türklerin yaşantısının hukuk kurallarına etkisi vardır. Bu yaşantıdan dolayı hukuk yazısızdır. Yine bu yaşantıdan dolayı uzun süreli hapis cezası yoktur.

Ç. İÇ ASYA'DA HAYAT

SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

SOSYAL YAPI

-Türk toplumunun temelinde OGUŞ (Aile) adı verilen çekirdek aile vardır.
- Çekirdek aile anne, baba ve çocuklardan oluşur. Bu aile tipi temel geçim kaynağının hayvancılık olması ile ilgilidir.

-Türklerin yerleşik yaşama geçerek tarımla uğraşmaya başlaması ile birlikte iş gücü ihtiyacı ortaya çıkınca daha geniş aileler ortaya çıkar.
-Orta Asya Türklerinde feodalite benzeri bir sınıflaşma yoktur. Çünkü tarım yaygın olmadığı gibi ülke hanedanın ortak malıdır.
-Yani toprakların büyük bölümü devlete aittir. Bu yüzden toprağa sahip bir soylular sınıfı da yoktur.

Toprak üzerinde özel mülkiyetin yaygın olmayışı Türklerde özel mülkiyet anlayışının gelişmediği anlamına gelmez.

-Tarım yaygın yapılmadığı için tarımda bir işgücüne de ihtiyaç duyulmamıştır.
Bu yüzden Türklerde kölecilik de yapılmamıştır.

EKONOMİK HAYAT:

-Orta Asya Türklerinin başlıca geçim kaynağı hayvancılıktır.
Sürüler halinde at, koyun ve keçi besleyen Türkler bunlardan hem beslenmede, hem giyimlerinde, hem de taşınmalarında yararlanmışlardır.
-Hayvancılığın dışında ihtiyaçları oranında tarıma elverişli alanlarda mevsimsel tarım yaptıkları da görülmüştür.
-Çin'den başlayan Karadeniz ve Akdeniz'e uzanan Tarihi İpek Yolu Türklerin ticari yaşamında önemli etken olduğu gibi dış politikalarında da önemli yer tutmaktaydı. İpek Yolu'na egemen olmak istemeleri Çin ile mücadelelerinde ki en önemli nedenlerin başında gelmekteydi.
-İpek Yolu'nun kuzeyinden, bu yola paralel olarak uzanan Kürk Yolu da ticaret yaşamlarında önemli yer tutmaktaydı.

DİN VE İNANIŞ

GÖK-TANRI DİNİ:

-Orta Asya Türkleri arasındaki en yaygın din Göktanrı dinidir.
-İslamiyet ile pek çok benzerlik taşıyan bu dine göre:
↳Yerleri ve göğü yaratan tek bir Tanrı (Göktanrı) vardır. Yani Monoteist bir dindir.
↳Ahiret inancı vardır.
↳Hayatında iyilikler yapan göğün yedi kat üzerine yani Uçmağ'a (Cennet) varır.
↳Kötülükler yapan ise yerin yedi kat altına Tamu'ya (Cehennem) varır.

Orta Asya Türklerinde görülen:
-Ölülerini Kurgan denilen oda biçimli mezarlara gömmeleri
-Ölen kişinin eşyalarıyla birlikte gömülmesi
-Daha eski devirlerde ölen kişinin atı ile birilikte gömülmesi
-Mezarların başına hayattayken öldürdüğü düşmanları simgeleyen BALBAL denilen heykelciklerin dikilmesi

-Türkler ölülerini YUĞ denilen cenaze törenleri ve SAGU denilen ağıtlarla defnederlerdi. Temel Göktanrı dini olmakla birlikte bu dinin içine yerleşmiş bazı inanış biçimleri vardır.
Bunlar:

- Şamanizm
- Atalar Kültü
- Tabiat Kuvvetleri

→ AHİRET İNANCININ VARLIĞINI KANITLAR.

Şamanizm:
Türkler ruhlar alemi ile bağlantı kurarak hastalıkları iyileştirdiğine inandıkları ŞAMAN (KAM ya da BAKSI) denilen din adamlarına saygı duymuşlardır.

Atalar kültü:
Türkler atalarının ruhunun kendilerini izlediğine inanmış, onlara layık olmaya çalışmışlardır.

Bu inanıştan dolayı Türklerde mezarlıklara yapılan saldırı büyük saygısızlıktır ve savaş sebebidir.

Tabiat Kuvvetlerine inanma:
Türkler tabiattaki bazı varlıkların (dağ, su, vs) kutsal olduklarına inanmışlardır.

Türkler, tarih boyunca çok geniş alanlara yayıldıklarından, Türkler arasında birçok farklı din yayılmıştır.

Orta Asya Türklerinde çeşitli ayrıcalıklara sahip, ya da devlet yönetiminde etkili bir ruhban "Ruhban sınıfı" yoktur.

YAZI, DİL VE EDEBİYAT

-Orta Asya Türklerinin konar-göçer yaşantıları sözlü edebiyatın yazılı edebiyattan daha önce gelişmesine neden olmuştur.
-Orta Asya Türklerinde Koşuk (koşma), Sagu (Ağıt), Sav (Atasözü) ve Destan gibi sözlü edebiyat ürünleri gelişmiştir. Türk edebiyatının en önemli örnekleri ise destanlardır.

DESTANIN ADI	TÜRK TOPLULUĞU
ALP ER TUNGA DESTANI	→ İSKİTLER (SAKALAR)
ŞU DESTANI	→ İSKİTLER (SAKALAR)
OĞUZ KAĞAN DESTANI	→ ASYA HUNLARI
ERGENEKON DESTANI	→ KÖKTÜRKLER
BOZKURT DESTANI	→ KÖKTÜRKLER
TÜREYİŞ DESTANI	→ UYGURLAR
GÖÇ DESTANI	→ UYGURLAR
MANAS DESTANI	→ KIRGIZLAR

İpucu Noktası

Türk tarihinin ilk yazılı kaynakları ise: 6. yüzyıla ait Yenisey Kitabeleri ile 8. yüzyıla ait Köktürk kitabeleridir.

Türklerin tarih boyunca kullandıkları alfabeler ise:
Köktürk alfabesi (Milli Alfabemiz) → Uygur alfabesi (Milli Alfabemiz) → Kiril alfabesi → Arap alfabesi → Latin alfabesi

BİLİM VE SANAT

-Orta Asya Türklerinin yaşam tarzları tüm hayatlarını etkilediği gibi bilim ve sanatlarını da etkilemiştir.
-Türkler arasında, dokumacılık (Pazırık kurganında bulunan, Hunlara ait halının dünyası en eski halısı olduğu ileri sürüyor.)
-Maden işletmeciliği (Kazakistan'da Alma-Ata Esik Kurganı'nda çıkan ve Hunlara ait olduğu ileri sürülen "altın elbiseli adam zırhı"),
-Dericilikte de büyük ilerlemeler olduğu görülmüştür.

-Astronomiye büyük ilgi duymuşlar bunun sonucu güneş yılı esasına dayalı On iki hayvanlı takvimi kullanmışlardır.
-Otağ adı verilen keçeden yaptıkları çadırları oldukça ünlüdür. Yaptıkları eserleri pars, kaplan, kurt ve geyik gibi hayvan figürleri ile süsledikleri görülmüştür. Bu süsleme tarzına hayvan üslubu adı verilmiştir.

Orta Asya Türklerinin çoğunluğu göçebe biçiminde yaşadıklarından tapınaklar, saraylar ve kaleler gibi mimari eserler yapmamışlar daha çok taşınabilir nitelikte otağ, ipek halılar, at eyerleri, koşum takımları vb eserler yapmışlardır.

ORTA ASYA TÜRK GÖÇLERİ

- Türkler, tarih boyunca farklı sebeplerle ana yurtlarından değişik bölgelere pek çok defa göç etmek zorunda kalmışlardır.
- Türklerin ana yurttan ilk göçlerinin, MÖ 16. yüzyılda başladığı, MÖ 12. yüzyıl ve MS 4-9. yüzyıllar arasında yoğunlaştığı bilinmektedir.

ORTA ASYA TÜRK GÖÇLERİNİN SEBEPLERİ

A. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ:
-Kuraklık
-Salgın hastalıklar ve hayvan hastalıkları
-Otlak ve tarım alanlarının daralması

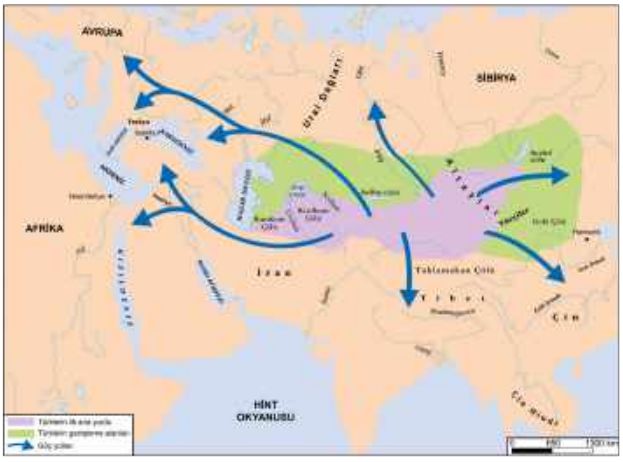
B. NÜFUSUN ARTMASI:
-Yaşanılan toprakların artan nüfusu beslemekte yetersiz kalması

C. SİYASİ VE SOSYAL DURUM:
-Boylar arası mücadele
-Dış baskılar
-Türk boylarının birbirine bağlılığı
(Bir boy göç edince diğerlerinin de zaman zaman göç etmesi)
-Yeni yurtlar edinme düşüncesi

Ç. BAĞIMSIZLIK DÜŞÜNCESİ:
-Genelde Türk boyları siyasi mücadeleyi kaybettiklerinde başka birinin hakimiyeti altında yaşamaktansa göç etmeyi seçmiştir.

ORTA ASYA TÜRK GÖÇLERİNİN SONUÇLARI

-Orta Asya'dan çıkan Türkler dünyanın dört bir tarafına dağıldılar.
Orta Avrupa, Anadolu, Suriye, İran, Sibirya'ya yerleştiler. (Kimilerine göre Bering boğazından Amerika'ya bile geçmişlerdir. Kızılderililerin Türk olabileceği iddia edilmektedir.)
-Göç ettikleri yerlerde pek çok devlet kurmuşlardır.
-Dünyanın değişik bölgelerine giden Türkler çok farklı kültürlerle ve topluluklarla etkileşim içine girdiler. Bazı toplulukları etkilediler, bazılarından etkilendiler.

AYRICA, GÖÇLER TÜRK TARİHİNİ BİR BÜTÜN HALİNDE İNCELEMEYİ İMKANSIZ HALE GETİRMİŞTİR.

-Bu etkilenmeler sonucu Türk boyları arasında siyasi, sosyal, kültürel, dini farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Kültürel etkilenmenin milli benliğin kaybedilmesine yol açacak kadar büyük olmasına **asimile olma** denir. Asimilasyon konusunda iki kuralımız vardır:
1- Sayısal olarak daha kalabalık olan azınlıkta kalanı etkiler.
2- Kültürü daha gelişmiş olan az gelişmiş olanı etkiler.

Türkler başka kavimlerden başta din olmak üzere pek çok konuda etkilenmişlerdir. Diğer yandan dünyanın neresine giderlerse gitsinler ordu ve devlet teşkilatı konusunda etkileyen taraf olmuşlardır.

-Türklerin konar-göçer yaşantıları,
-At'ın sağladığı avantaj,
Göçlerin sebebi değil; göçleri kolaylaştıran etkenlerdir.

ORDU-MİLLET TÜRKLER

-Türkler çocuklarının, yaşadıkları coğrafi ortamın sertliği, çevrelerinin düşmanlarla çevrili olması nedeniyle küçük yaştan itibaren birer asker gibi yetişmelerine özen göstermiş ve onları her türlü zorluğa hazırlamışlardır.
-Türkler için askerlik küçük yaştan itibaren normal hayatın bir parçasıydı. Toplumun eğlenceleri, yaptıkları sporlar hep savaşa hazırlık için birer antrenman niteliğindeydi.

Ordu-Millet Anlayışı: Türklerde askerlik özel bir meslek sayılmazdı. Savaş zamanında eli silah tutan herkes asker sayılırdı. Yani millet her an savaşa hazır bir ordu idi. buna gerektiğinde kadınlar bile dahildi.

Onlu sistem: Büyük Hun hükümdarı Mete Han Türklerdeki ilk düzenli ordu sistemini kurmuştur. Onun ilk düzenli Türk ordusunu kurduğu tarih MÖ 209 bugünkü kara kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir. Mete Han tarafından kurulan bu ordu onlu sisteme göre teşkilatlanmıştır.

Bu sistem günümüzdeki tüm ordu teşkilatlarına örnek olmuştur. Onlu sistemde ordu, onluk, yüzlük, binlik, onbinlik (tümen) gruplara ayrılır. Bu gruplar emir komuta zinciri ile birbirine bağlıdır.

Bu sistem Türk ordularına:
-Disiplinli olma
-Organizasyon
-Hızlı hareket kabiliyeti kazandırmıştır.

Türklerin Kullandığı Savaş Taktikleri:

A. Turan taktiği (Kurt kapanı, Hilal taktiği)

-Bu taktik Türklerin tarihte pek çok defa uyguladığı ve defalarca onları zafere ulaştıran bir taktiktir.
(Malazgirt savaşı, Mohaç savaşı vs)
-Bu taktiğe göre ordu üç bölüme ayrılır.
-Ordunun sağ ve sol kanatları savaşa girmeyip savaş alanına gizlenirler.
-Merkez kuvvetler savaşa başlar, yenilmiş gibi yaparak kanatların gizlendiği yere kadar geri çekilir. (Sahte Ricat).
-Düşmanın kapana girdiğini anladıklarında merkez kuvvetler tekrar saldırıya geçerken kanatlarda düşmanı arkasından çevirerek bir çember içine alır.
-Böylece düşmanın sayısal üstünlüğünün hiçbir anlamı kalmaz.

Bu taktiğin uygulanabilmesi için:
Son derece düzenli ve disiplinli bir ordu (onlu sistem)
Hızlı hareket kabiliyeti (at) gereklidir.

B. Keşif seferleri
C. Yıpratma saldırıları
D. Pusu

Türklere savaşlarda büyük avantaj sağlayan en önemli etken attır. Kullanılan taktiklere baktığımızda yine atın yarattığı üstünlüğü sonuna kadar kullandıklarını görüyoruz.

Türklerin Kullandıkları Silahlar:

- Türkler kılıç, kalkan, mızrak, kargı, balta, ok gibi Orta Çağ'a özgü tüm silahları kullanmışlardır.
- Ancak özellikle savaşlarda fark yaratmalarını sağlayan silahları okları ve yaylarıdır. Çok uzun mesafelere ok atabilen Türk atçıları bunu at üstünde, hatta geriye dönerek yapabilmekteydi.
- Bu arada Mete Han tarafından icat edilen ıslık çalan oklar özellikle düşmanın maneviyatını bozması açısından çok faydalı olmuştur.
- Ayrıca Türkler tarafından at üstünde ustalıkla kullanılan yay biçimli, nispeten daha kısa ve hafif kılıçları da unutmamak gerekir.

KAVİMLER GÖÇÜ:

→ Asya'da yaşayan Hun Türkleri siyasi birliklerini kaybedince bunların bir kısmı (Kuzey Hunları), Çin egemenliğine girmeyerek batıya doğru göç ettiler.
→ Hun Türklerinin Karadeniz'in kuzeyine gelerek, Hazar, Karadeniz, Balkanlar ve Orta Avrupa'da yaşayan Barbar kavimleri (Germen kavimleri) diye nitelendirilen (Ostrogotlar, Vizigotlar, Vandallar , Alanlar, Angıllar, Saksonlar, Alamanlar, Franklar vb) kavimleri iteklemesi ile başlayan, bu kavimlerin tam bir kaos içinde Avrupa'nın içlerine dolmaları ile sonuçlanan büyük göç hareketine denir.

Kavimler Göçü'nün Sonuçları:

- Barbar kavimlerin topraklarından içeri girmesini engelleyemeyen Roma önce ikiye ayrıldı. (395)
- Ardından Batı Roma İmparatorluğu yıkıldı. → 476
- Feodalite rejimi ortaya çıktı.
- Sürekli savaşlar hızla okuma-yazma oranının azalmasına, cehaletin artmasına neden oldu. Diğer yandan barbar kavimler arasında Hıristiyanlık yayıldı. Tüm bunların kilisenin gücünün artmasına, Skolastik düşüncenin egemen olmasına neden oldu.
- Avrupa'nın etnik yapısı değişti ve bugünkü bazı Avrupa toplumlarının temelleri atıldı. (Almanya, Fransa, İspanya, İngiltere vb)
- Hunların bir bölümü Macaristan'a yerleşerek burada Avrupa Hun Devleti'ni kurdular. Bir süre Avrupa'nın siyasi tarihini etkilediler.
- Türk kültürü Avrupa'da yayıldı.
- İlk Çağ bitti, Orta Çağ başladı.

AVRUPA HUN DEVLETİ

-Asya'dan yola çıkan Hun Türkleri Balamir önderliğinde Bugünkü Macaristan dolaylarına gelerek yerleştiler.
-Balamir'den sonra başa geçen Uldız, Avrupa Hunları'nın geleneksel politikasının temellerini atmıştır.

Hunların bir kısmı Uldız döneminde Anadolu'ya girdiler. Bu olay Türklerin Anadolu'ya ilk adımı atışlarıdır.

Bu politika:
a) Önce Doğu Roma'yı etkisiz hale getirmek, (daha güçlü durumdaki Doğu Roma İmparatorluğudur. Bunu yaparken Batı Roma ile iyi ilişkiler kurmak)
b) Batı Roma üzerine yürümektir.
(Doğu Roma sindirildikten sonra)

ATTİLA DÖNEMİ:

- Avrupa Hunları'nın en parlak dönemi ise Attila dönemidir.
- Avrupalıların Atilla'yı kendilerini cezalandırmak için Tanrı tarafından gönderilen Tanrının kırbacı olarak nitelendirmiştir.
- Uldız döneminde temelleri atılan Roma siyaseti, Attila tarafından başarıyla uygulanmıştır.

1) Attila önce Doğu Roma'ya (Bizans) yönelmiş, Margos ve Anatolyos antlaşmaları ile kesin şekilde itaat altına almıştır.

2) Ardından Batı Roma'ya yönelmiş Galya ve Roma seferlerini yapmıştır.
Böylece Batı Roma'yı da itaat altına almıştır. Roma şehrine girebilecekken Papa'nın Ricası ve yüklü bir vergi karşılığı bunu yapmaz.

- Attila'nın ölümünün ardından taht kavgaları ve Barbar kavimlerle mücadele Hunları zayıflattı.
- Orta Avrupa'da daha fazla dayanamayan Hunların Karadeniz'in kuzeyine çekildi.

Hunlar; giysi, at eyerleme ve at koşumları ile ordu sistemleri gibi konularda Avrupalıları etkilemişlerdir.

DİĞER TÜRK TOPLULUKLARI

AVARLAR:

-Çinliler, Juan Juan, Kök Türkler Apar, Arap ve Bizanslılar ise Avar olarak adlandırmıştır.
-Büyük Hun Devleti'nin ardından Asya'da bir devlet kurmuşlardır. Köktürkler tarafından yıkılınca Avrupa'ya göç ederek orada da bir devlet kurmuşlardır.
-Avarlar İstanbul'u kuşatan ilk Türk topluluğudur. Sasaniler ile birlikte 619 ve 626 yıllarında İstanbul'u 2 kez kuşatmış iseler de başarılı olamamışlardır.
-Slav Topluluklarını devlet ve ordu teşkilatı konularında etkilemişlerdir. Onların Balkanlara göçlerine ve Balkanların Slavlaşmasına neden oldular.
-Hristiyanlığı kabul eden Avarlar zamanlar kalabalık Slav topluluklarının arasında Slavlaştılar.

Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya göç eden Türklerin tamamı Hıristiyanlığı kabul ederek Slavlaşmıştır. Bu yüzden kimlerin bu bölgeye göç ettiğini bilmek önemlidir.

BULGARLAR:

-Hunlar ile Oğuz boylarından olan Ogurların birleşmesi ile ortaya çıkmışlardır.
-I. Kök Türk Devleti'nin 630'da yıkılması üzerine Kubrat yönetiminde Karadeniz'in kuzeyinde Büyük Bulgarya Devleti'ni kurmuşlardır.
-Kurucuları Kubrat'ın ölümünden sonra Hazarlar tarafından siyasi varlıklarına son verilmiş ve ikiye ayrılmışlardır.

a) Tuna Bulgarları:

-Bugünkü Bulgaristan yöresinde kurulmuştur.
-Avarlardan sonra İstanbul'u kuşatan Türk topluluğudur.
-Nüfuslarının az olması, Hristiyanlığı benimsemeleri sonucu, benliklerini yitirerek Slavların arasında erimişlerdir.

Günümüzde Bulgaristan'da yaşayan Türklerin Tuna Bulgarları olmayıp Osmanlılar döneminde Balkanlara yerleştirilen Türklerdir.

b) İtil (Volga) Bulgarları:

-Abbasiler döneminde ticaret sayesinde tanıdıkları İslamiyet'i kabul etmişlerdir.
-Bu durum benliklerini korumalarında etkili olmuştur.
-Altınordu Devleti'nin parçalanmasından sonra ortaya çıkan "Kazan Hanlığını" asıl unsurları bunlardan gelmektedir.

Bazı araştırmacılara göre İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devleti İtil Bulgar devletidir.

HAZARLAR:

-Kök Türk Devleti'nin yıkılmasında sonra Kafkaslar ve Kara Deniz'in kuzeyinde kurulmuştur.
-Bu bölgede Ticaret yollarının geçiş güzergahında bulunmaları büyük refaha ulaşmalarını sağladı.
-Ayrıca Hazar ülkesindeki dinsel hoşgörü bu döneme Hazar Barış Çağı ismi verilmesini sağladı.
-Hz. Osman ve Emeviler döneminde İslam Araplarla savaşarak Kafkasların İslamlaşmasını engellemişlerdir.
-Yöneticileri Museviliği benimseyen tek Türk topluluğu olmuşlardır.
-Hazarlar arasında Şamanizm, İslamlık ve Hristiyanlık da yayılmıştır.
-Her dine ait kadıların (yargıçlar) bulunması, ibadet ve ayinlerini rahat bir şekilde yapabilmeleri dinler arasında büyük bir hoşgörünün olduğunun göstergesidir.
-Hazar Denizi ismini Hazar Türklerinden almıştır.

MACARLAR:

-Fin-Ogur Kavimleri ile Onogur Türklerinin birleşmesi ile ortaya çıkmışlardır.
-Don Nehri yörelerinden Avar, Sibir ve Peçeneklerin baskısı üzerine adlarını verdikleri bugünkü Macaristan'a yerleşmişlerdir.
-Hristiyanlığı benimseyerek Türklüklerini yitirmişlerdir.
-Macarların diğer bir adı olarak bilinen Hungaria sözcüğü Onogurlardan gelmektedir.

BAŞKURTLAR (BAŞKIRTLAR):

-Ural dağları yörelerinde değişik Türk boylarına bağlı olarak yaşamışlar, 13. yy'da Altınordu devletine bağlanarak Müslümanlığı benimsemişlerdir.
-Günümüzde Rusya Federasyonuna bağlı olarak Başkırt Özerk Cumhuriyeti adı ile yaşamlarını sürdürmektedirler.

PEÇENEKLER:

-Balkaş Gölü yörelerinde I. Kök Devleti'ne bağlı olarak yaşamışlar, baskılar üzerine Karadeniz'in kuzeyine gelmişlerdir.
-Rusların Karadeniz'e inmelerini engellemişlerdir.
-Oğuz saldırıları üzerine Balkanlara gelen Peçenekler, önceleri ücretli asker olarak Bizanslıların hizmetine girmişlerdir.
-Zamanla güçlenen Peçenekler, Anadolu Selçuklu ve Çaka Bey ile Bizans'a karşı ittifak kursa da Bizanslıların Kıpçaklarla anlaşarak Peçenekler üzerine saldırtmaları sonucu Peçeneklerin siyasi varlığı son bulmuştur.

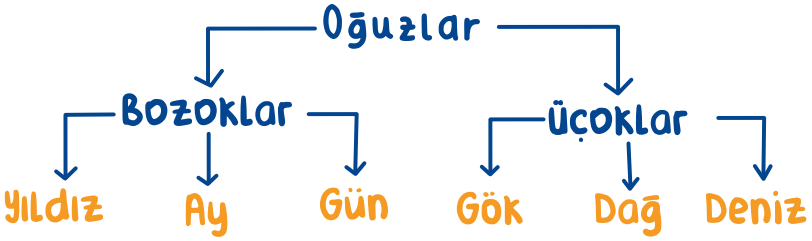
Bizans ordusunda paralı askerlik yapan Peçenekler Malazgirt savaşında taraf değiştirerek Selçukluların savaşı kazanmalarını sağladı.

KIPÇAKLAR (KUMANLAR):

-Moğol-Karahitayların baskıları üzerine Karadeniz'in kuzeyine yerleşmişler, bu geniş düzlükler Deşt-i Kıpçak (Kıpçak Bozkırları) ismini almıştır.
-Kıpçaklar da Peçenekler gibi Rusların Karadeniz'e inmelerini engellemişlerdir.
-Bizanslarla anlaşarak Peçeneklerin siyasi varlığına son vermişlerdir.

-Moğol akınlarına dayanamayan bir kısım Kıpçaklar Macaristan'a giderek Hıristiyanlığı benimserken bir kısmı Altınordu Devleti'ne bağlanmışlar ve bu devletin ana unsurunu oluşturmuşlardır.
-Ayrıca bu devletin Türkleşmesine katkı sağlamışlardır.
-Kıpçak ile Oğuzlar arasındaki savaşların Dede Korkut Hikayelerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

OĞUZLAR (UZLAR):

-En kalabalık ve tarihte en önemli rolleri oynayan Türk topluluğudur ve 24 boydan meydana gelmişlerdir.
-Orhun-Selenga yörelerinde yaşamışlardır. Önce Kök Türk, daha sonra Uygurların egemenliğinde yaşayan Oğuzlar, Kırgızların baskısına dayanamayarak batıya çekilmişlerdir.
-Oğuzların bir kısmı, baskılar sonucu Balkanlara yerleşip Bizanslıların hizmetine girmişler, Malazgirt Savaşı'nda Peçenekler ile birlikte Selçuklular tarafına geçmişlerdir.
-Bizanslılar, Balkanlarda kalan Oğuzları bugünkü Romanya'nın Dobruca Bölgesi'ne yerleştirmişlerdir. Günümüzdeki Gökoğuzların (Gagavuzlar), bu bölgedeki Oğuzların torunları oldukları ileri sürülmüştür.
-Seyhun yörelerinde kalan Oğuzlar ise Oğuz Yabgu Devleti'ni kurmuşlardı. Selçuk Beyin öncülüğünde İslamiyet'i kabul ederek Büyük Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti başta olmak üzere pek çok devlet kurmuşlardır.

SİBİRLER (SABİRLER, SABARLAR):

-Sibirya ismini Sibir Türklerinden almıştır.
-Sasanilerle birleşerek Bizanslılar ile yaptıkları savaşlar sırasında Ankara, Kastamonu yörelerine kadar gelmişlerdir.
-Bu, Hunlardan sonra Türklerin Anadolu'ya Türklerin ikinci ayak basışıdır.

TÜRGİŞLER:

-Uzun süre I. ve II. Kök Türklere bağlı olarak yaşamışlardır. Onlardan sonra Asya'da ortaya çıkan iktidar boşluğunu doldurmaya çalışmışlardır.
-Su-lu Kağan döneminde Emevileri durdurarak Orta Asya'nın Araplaşmasını önlemişlerdir.
-Çinlilerin kışkırtmasıyla Sarı ve Kara Türgişler diye ikiye ayrılan bu Türk Devleti'ne Karluklar son vermişlerdir.

Yakın zamana kadar Türgiş hükümdarı Baga Tarkan kendi adına para bastıran ilk Türk hükümdarı olarak bilinmekteyken Köktürklerinde bastırdıkları para bulunmuştur.

KIRGIZLAR:

-Dünyanın en uzun destanı olan Manas destanı Kırgızlara aittir.
-Moğol egemenliğine giren ilk Türk kavmidir.

KARLUKLAR:

-Uzun süre Kök Türklere bağlı yaşayan Karluklar, Basmil ve Uygurlar ile birleşerek II. Kök Türk Devleti'nin yıkılışında yer almışlar, ancak Uygurlar ile anlaşamayarak batıya göç ederek ve Talas yöresinde devlet kurmuşlardır.
-Talas Savaşı'nda (751) Çinlilere karşı Arapların yanında yer alarak bu savaşın Araplar tarafından kazanılmasında rol oynamışlar ve Orta Asya'nın Çinlilerin eline geçmesini engellemişlerdir.
-Böylece başlayan iyi ilişkiler sonucu İslamiyet'i kabul eden ilk Türk topluluğu olmuşlardır.
-Karluklar, Yağma ve Çiğil adlı Türk boyları ile ilk Türk-İslam Devleti olan Karahanlı Devleti'ni kurmuşlardır.

senin notların

İSLAM TARİHİ VE MEDENİYETİ

İSLAM ÖNCESİ ARAP YARIM ADASININ DURUMU

Bu aylarda yapılan savaşlara Ficar Savaşları denilirdi.

-İslamiyet öncesi Arabistan'da insanlar; hürler, mevaliler ve köleler olmak üzere üç sosyal sınıfa ayrılmıştı.
-Hürler tüm haklara sahipti.
Köle alınıp satılabilir, miras olarak bırakılabilir ve günlük işlerde çalıştırılabilirdi. Bir köle azat edilirse mevali denilen sınıfa geçmiş olurdu.
-Bir erkek çok sayıda kadınla evlenebilir ve eşlerini kolayca boşayabilirdi.
-Kadınlar, mirastan da pay alamazdı.
-Araplar, haram aylar olarak kabul edilen zilkade, zilhicce, muharrem ve recep ayında savaş yapmazlardı.

-Hz. Muhammed'in doğduğu sıralarda ise Arap Yarımadası'nda siyasi birlik yoktu.
Toplum kabilelerden oluşurdu.
- Kabilelerin başında şeyh veya seyyid denilen kabilenin büyüğü bulunurdu. Kabileler arasında özellikle kan davalarına dayanan savaşlar sık görülürdü.
-Arabistan genelinde inanış olarak Putperestlik hakimdi. Bunun yanı sıra Hristiyanlık, Musevilik ve Haniflik (Hz. İbrahim'in dini) dinlerine inananlar da vardı.
-İslamiyet öncesi döneme Cahiliye Dönemi denmesinin sebebi, insanların okuma-yazma bilmemesi değildir.

Bedeviliğin yaygın olması, insanların medeniyet bakımından geri kalmaları, bilgisizlik ve gaflet içerisinde bulunmaları, putlara tapmaları, kadınlara yönelik kötü tutumları gibi nedenlerden dolayı Arap toplumunun İslamiyet öncesi dönemine, Cahiliye Dönemi denirdi.

-Arabistan Yarımadası'nda ekonomi tarım, hayvancılık ve ticaret üzerine kuruluydu.
Hayvancılık özellikle bedevilerin geçim kaynağıydı.
Başta Mekke olmak üzere yarımada genelinde en belirgin geçim kaynağı ticaretti.
Panayırlar, ekonomik hayatın olduğu kadar sosyal hayatın da önemli bir parçasıydı.
Özellikle kabileler arasındaki birçok problem buralarda çözülürdü.
-Panayırlarda edebi sohbetler yapılır,
şairler en güzel şiirlerini buralarda okurdu.
Bu şiirlerden beğenilenler Kabe'nin duvarına asılırdı.

İslam Tarihinin ilk hicreti Habeşistan'a olmuştur.

Medineye Hicret:

- Mekkeli müşriklerin yoğun baskıları üzerine Müslümanlar Medine'ye göç etme kararı aldılar.

Medine Sözleşmesi ve İslam Şehir Devletinin Kuruluşu:
-Medine'de yaşayan Yahudilerle imzalanmıştır.
-Herkes inancında hür olacaktır.
-Medine şehri ortak savunulacaktır.
-Herhangi bir anlaşmazlıkta çözümü Hz. Muhammed bulacaktır.

Böylece resmen İslam şehir devleti kuruldu ve Hz. Muhammed devletin siyasi lideri konumuna geldi.

Bedir Savaşı (624): Bedir kuyuları başında meydana gelen bu savaşı Müslümanlar kazanmıştır.
(İlk Savaş-İlk Zafer)
-Bedir Savaşı'nda elde edilen ganimetler savaşa katılanlar arasında eşit şekilde bölüştürülmüştür.
-Esirler fidye karşılığı serbest bırakılmıştır.
-Esirlerin, ödeme yapamayacak olanlarından okuma yazma bilenler, on Müslümana okuma yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakılmıştır.

Uhud Savaşı (625): Mekkeli müşrikler yenilginin intikamını almak ve Müslümanların denetimine geçen Suriye-Mısır ticaret yolunu tekrar ele geçirmek için harekete geçti.
-Savaşın başlarında Müslümanlar galip gelmişse de okçuların yerlerini terk etmeleri ile savaşın seyri değişmiştir.
-Hz. Peygamber'in yaralandığı bu savaşta, Hz. Hamza şehit oldu.
-Savaş sonunda Mekkeli müşrikler tam bir galibiyet kazanamamıştır

Hendek Savaşı (627): İran asıllı sahabi Selman-ı Farisi'nin tavsiyesini üzerine Medine'nin etrafına hendek kazılarak savunma yapılmıştır.
-Mekkeli müşrikler şehri gün boyunca kuşatmış çıkan şiddetli bir fırtına yüzünden kuşatmayı kaldırıp Mekke'ye geri dönmüşlerdir.

Hudeybiye Antlaşması (628): Bu antlaşmaya göre Müslümanlar, o yıl Mekke'ye giremeyecekti.
-Mekkeli bir kimse Hz. Muhammed'in yanına kaçarsa geri verilecek, fakat bir müslüman kaçarak Mekke'ye sığınırsa iade edilmeyecekti.
-Bu antlaşma sonucunda İslam'ın yayılması hızlanmış Ayrıca Mekkeliler, Hudeybiye Antlaşması ile Müslümanları resmen tanımıştır.

Hayber'in Fethi (629): Yahudiler, Şam ticaret yolunu tehdit edip Müslüman ticaret kervanlarına zarar vermeye ve Mekkeli müşrikleri Müslümanlara karşı kışkırtmaya devam etmekteydi.
-Bunun üzerine Kale kuşatılarak kısa sürede ele geçirildi.
-Bu zaferle Şam ticaret yolunun güvenliği sağlandı ve ilk defa Yahudilerden haraç vergisi alındı.

Mute Savaşı (629): Hz. Muhammed çevre ülkere elçiler göndererek onları da İslam'a davet etmiştir. Gassanilere de bu dönemde bir elçi gönderilmiş fakat elçi, Gassani valisi tarafından öldürülmüştür.
-Bunun üzerine Hz. Peygamber bir ordu hazırlayarak bölgeye sevk etti.
-Gassani hükümdarı, Bizans'tan yardım istedi. Bölgeye gelen Bizans ordusu ile Müslümanlar arasında bir savaş yapıldı.
-İslam ordusu sayıca çok az olmasına karşın Bizans ordusuna büyük zararlar verdirdi. Bu savaş Müslümanlarla Bizans arasındaki ilk savaştır.

Mekke'nin Fethi (630): Mekkeli müşrikler Hudeybiye Antlaşmasını bozdukları için Müslümanlar 10.000 kişilik orduyla Mekke'yi kuşattı.
-Kısa sürede kan akıtılmadan fetih tamamlanmıştır.
-Mekke'nin fethiyle birlikte Hicaz bölgesinde İslam'ın yayılışının önündeki engeller ortadan kalkmıştır.

Huneyn Seferi (630): Mekke'nin Müslümanlar tarafından fethi üzerine Taifliler, putperest diğer kabileler ile birleşerek büyük bir ordu hazırladı.
-Yapılan savaşta Müşrikler yenilgiye uğratıldı.
-Bu zaferle Arap Yarımadası'ndaki son putperest tehdit de ortadan kalkmış oldu.

Ta'if Seferi (630): Huneyn Savaşı'nda Taiflilerin müşriklere yardım etmesi üzerine sefer düzenlendi fakat fethedilemedi.
-Taifliler, ertesi sene elçiler göndererek kendiliğinden Müslüman oldular.

Tebük Seferi (631): Bizans'ın Arabistan üzerine büyük bir sefer düzenleyeceği haberleri üzerine Hz. Muhammed, 30 bin kişilik bir İslam ordusu hazırladı ve sefere çıktı.
-Fakat Tebük mevkine gelindiğinde haberin asılsız olduğu öğrenildi.
-Arabistan dışına yapılan ilk sefer olma özelliği gösteren Tebük Seferi sırasında bölgede birçok kabile Müslümanlığı kabul etti.

Hz. Muhammed, vefatına kadar Medine'de yaşamıştır. Vefat etmeden önce yapmış olduğu Hac ibadeti sırasında tüm insanlığa seslendiği Veda Hutbesi'ni okumuştur.
Hz. Muhammed 632 yılında Medine'de vefat etmiş, cenazesi kendi evine defnedilmiş ve burası günümüzde de Mescid-i Nebevi'nin içerisindeki Ravza-i Mutahhara olarak adlandırılmıştır.

Dört Halife Dönemi (632-661)

Hilafet İslam devletlerinde Hz. Peygamber'den sonraki devlet başkanlığı kurumunu ifade eder. İslam Devleti'nin başkanına ise Halife denir.

Hz. Ebubekir Dönemi (632-634)

-Yalancı peygamberler sorunu ortadan kaldırıldı.
-Zekat vermek istemeyen Arap kabileleri tekrar devlete bağlandı.
-Kur'an-ı Kerim bir kitap haline getirildi.
-Bizans ile Yermük Savaşı yapıldı. Suriye'nin fethinin önü açıldı.

Hz. Ömer Dönemi (634-644)

-Suriye (Ecnadeyn Savaşı), Irak (Kadisiye Savaşı), İran (Nihavent Savaşı), Kudüs, Mısır, Azerbaycan alındı.
-Sınırların gelişmesi ile yönetimi kolaylaştırmak için İslam Devleti'nin kurumları oluşturuldu.
-İllere bölerek yönetim uygulandı. Her ile bir vali, bir de kadı atandı.
-Düzenli ordu kuruldu. Ordugah şehirleri oluşturuldu.
-Beytülmal adı verilen devlet hazinesi kuruldu.
-İkta sistemi oluşturuldu.
-Askeri posta teşkilatı oluşturuldu.
-Hicri takvim oluşturuldu.

Hz. Osman (644-656)

-Horasan ve Azerbaycan fethedilerek İslam Devleti'nin sınırları Gürcistan ve Dağıstan'a kadar genişletilmiştir.
-Suriye valisi Muaviye tarafından ilk İslam donanması kurulmuştur.
-Kıbrıs fethedilmiştir.
-Doğu Roma ile Zatü's Savari adı verilen deniz savaşı yapılmıştır.
↳ Müslümanların ilk deniz zaferidir.

-İslam Devleti'nin sınırları Horasan'a kadar ilerlemiştir. İlk defa Türklerle mücadele edilmiştir. Hazar Türkleri ile komşu olunmuştur.
-Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak illere gönderilmiştir.
↳ (Mekke, Basra, Küfe, Şam ve Mısır).
-İslam Devleti'nde ilk ayrılık sinyalleri ortaya çıktı.

Hz. Ali Dönemi (656-661)

-Hz. Osman'ın şehit edilmesinden sonra Hz. Ali'nin halife seçilmesine Hz. Osman'ın katillerinin cezalandırılmadığı iddiasıyla bazı gruplar karşı çıktı.
-Bu dönemde fetihler durdu.
-İç karışıklıklar ortaya çıktı.
-İki muhalif grupla mücadele edildi.

⭐ Hz. Ayşe, Talha ve Zübeyr: Deve Olayı (Cemel Vakası- 656). Hz. Ali savaşı kazandı. Devlet merkezi Küfe'ye taşındı.
-Muaviye: Sıffin Savaşı (657) Savaşa hile karıştığından sonuç alınamadı. Sorun Hakem Olayı yüzünden de çözümlenemedi. Bu olaylardan sonra Müslümanlar Hz. Ali taraftarları, Muaviye taraftarları ve Hariciler olmak üzere üç gruba ayrıldı. Hz. Ali Hariciler suikastı ile öldürüldü.

EMEVİLER (661-750)

-Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ın Muaviyenin halifeliğini kabul etmesi üzerine yaklaşık 90 yıl sürecek Emevi hanedanlığı başlamış oldu.
-İlk dört halife seçimle iş başına gelmişken Muaviye siyasi mücadele ile başa gelmiştir.
-Muaviye, Bizans İmparatorluğu'na yapılan seferleri düzenli bir hale getirmiş,
-İstanbul kuşatılmış ancak sonuç alınamamıştır.
-Muaviye zamanında deniz seferleri de yeniden başlamış, Rodos, Sakız gibi adalar alınmıştır.
-Emevi orduları, Türkistan'a seferler yapmış Kabil, Buhara, Sicistan, Nesef ve Baykent gibi yerleri ele geçirmiş ve büyük ganimetler elde etmiştir.

-Muaviye'den sonra oğlu Yezid halife olunca halifelik saltanata dönüşmüştür.
-Yezid'in halife olmasıyla gerek halifeliğin Hz. Ali'nin soyundan devam etmesi gerektiğini düşünenler gerekse Emeviler'in yönetiminden memnun olmayan diğer gruplar muhalif bir tutum sergiledi.
-Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin de Yezid'e bağlılığını bildirmedi ve Kerbela denilen yerde ailesi ve akrabalarıyla birlikte şehit edildi.
-Emeviler Dönemi'nde siyasi çekişmeler neredeyse hiç bitmemiştir. Ancak sekizinci Emevi halifesi olan Ömer bin Abdülaziz dönemi farklıdır. Bu dönemde mevalilerden alınan cizye vergisi kaldırılarak ayrımcılığa son verilmiş ve toplumun her kesimini kucaklayan bir yönetim sergilenmiştir.

Velid'in halifeliği döneminde Maveraünnehir bölgesinde pek çok Türk şehri Emevi hakimiyetine girmiştir. Fakat Emevilerin uyguladığı politikalar nedeniyle bu dönemde İslamiyet Türkler arasında yayılmamıştır.

-Tarık bin Ziyad, Gotları mağlup etmiş ve belirli aralıklarla yapılan seferlerle bütün İspanya fethedilmiştir.
-Emevilerin, Avrupa kıtasındaki ilerlemeleri yılında Franklarla yapılan Puvatya (Poitiers veya Puvatiye) Savaşı'nda İslam ordusunun yenilmesiyle Prene Dağları'nda son bulmuştur.
-Zamanla Emevi Devleti zayıfladı ve Abbasilerin isyanıyla da yıkıldı.

Emevilerin yıkılma nedenleri

- Hanedan üyeleri arasındaki mücadeleler,
- Toplumdaki kabilecilik anlayışı,
- Kerbela Olayı'ndan ötürü halkın bir kısmında Emevi ailesine karşı oluşan nefret
- Arap olmayan unsurların dışlandığı mevali politikası,

Avrupa'da İslamiyet'in Yayılması

- Emevi ailesine mensup Abdurrahman bin Muaviye Kurtuba'da 1031 yılına kadar varlığını sürdürecek olan Endülüs Emevi Devleti'ni kurdu.
- Endülüs Emevileri günümüzdeki bütün İspanya ve Portekiz topraklarına hakim olmuştur.
- Endülüs Emevi Devleti Hristiyan İspanyol krallıklarının saldırılarıyla topraklarının bir kısmını kaybetti ve daha sonra yıkıldı.
- Endülüs Emevi Devleti'nin yıkılmasından sonra İspanya'da Beni Ahmer Devleti Dönemi (1238-1492) yaşanmıştır.
- 1469'da Hristiyanlar harekete geçti ve 1492 yılında Beni Ahmer Devleti'ni yıktı.
- Kurtuba Camisi, Endülüs Emevi Devleti'nden günümüze kalan önemli mimari eserlerdendir.

ABBASİ DEVLETİ VE TÜRKLER

➔ Emevi hanedanına karşı Abbasi ailesi ve destekçilerinin isyanı başarıya ulaştırdı.
➔ Ebü'l-Abbas, Kufe'de halife ilan edildi.
➔ Abbasiler ikinci halifeleri Ebu Ca'fer el-Mansur zamanında Bağdat şehrini kurarak burayı devletin merkezi haline getirdi.
➔ Abbasi Devleti, Harun Reşid zamanında en parlak günlerini yaşamıştır.
➔ Abbasiler, her ne kadar geniş topraklara hükmedip kültürel alanda gelişmiş olsa da ilk yıllardan itibaren devletten kopmalar başladı.
➔ Bütün olumsuzluklara rağmen siyasi yaşamın 1258 yılına kadar devam ettirdi. Bu tarihte Cengiz Han'ın torunu Hülagü, Bağdat şehrini işgal ederek Abbasi Devleti'ne son verdi.
➔ Abbasi ailesinden el-Müstansır, Memlük Sultanı Baybars tarafından Kahire'de halife ilan edildi. Böylece halifelik makamı, 1517 'de Osmanlı Sultanı Yavuz Sultan Selim'in Memlüklüleri ortadan kaldırmasına kadar Abbasi ailesinde kaldı.
➔ Abbasiler, devlet işlerini görüşmek için farklı divanlar kurmuştur.

- **Divanü Beytülmal** (devletin mali işleri)
- **Divanü'l-ceyş** (askeri işler)
- **Divan'ı-tevki** (resmi yazışmalar)
- **Divanü'l-berid** (posta ve gizli istihbarat hizmetleri)
- **Divan'ı-mezalim** (idari haksızlıklar ve adli hatalar)

Abbasi Devlet Teşkilatında Türkler

Abbasi Halifesi Harun Reşid, muhafız birliğini Türklerden meydana getirmiştir. Bizans'tan gelebilecek tehditleri önlemek için merkezi Antakya olan Avasım eyaleti kurularak Türklerden oluşan askeri birlikler bu şehirlere yerleştirilmiştir. Me'mun'un halifeliğinin son yıllarında Türkleri, askeribirliklerin arasına almaya başladığı ve bunu bir devlet politikası haline getirdiği görülmektedir. Halife Mu'tasım zamanında Bağdat'ın kuzeyinde sadece Türklere ait olan Samarra şehrini kurdurmuştur Abbasi Devleti'nde Türkler, sadece orduda değil siyasi ve idari sahada da güç kazandı.

TOLUNOĞULLARI (868-905)

-Mısır'da kurulan ilk Müslüman Türk devleti olup Mısır'daki bin yıllık Türk egemenliğinin öncüsü olmuştur.
-Abbasi Devleti'nin Mısır valisi olan Tolunoğlu Ahmet tarafından Mısır'da kurulmuştur.
-Tavaif-i Mülük devletlerindendir.
-Başkenti Fustat (Eski Kahire)'tır.
-Tolunoğulları, Mısır'ın bayındır hale getirilmesinde, sulama bentleri ve kanalların açılmasında büyük çaba harcadılar ve halkın refah düzeyini yükselttiler.Bu nedenle Tolunoğulları dönemine Mısır'ın Altın Çağı denilmiştir.
-Tolunoğulları döneminde Mısır'da mimari alanda Ulu Camii, Tolunoğlu Ahmet Camii gibi önemli eserler yapılmıştır.

İHŞİDİLER (AKŞİTLER) (935-969)

-Abbasi Devleti'nin Mısır valisi Muhammed Toğaç tarafından Mısır'da kuruldu.
-Tavaif-i Mülük devletlerindendir.
-Başkenti Fustat'tır.
-Halife tarafından Muhammed Toğaç'a İhşid unvanı verildi.

(İhşid, sultanların sultanı demektir.)

Tolunoğulları ve İhşidilerin hükümdarları, yöneticileri ve orduları Türk, halkı Araplardan oluştuğu için bu iki devlet kısa sürede yıkılmıştır.

-Muhammed Toğaç Suriye, Filistin ve Hicaz'ı ele geçirdi.
-Hicaz bölgesine hakim olan ilk Türk devletidir.
-Fatimiler tarafından ortadan kaldırıldı.

EYYUBİLER (1171-1250)

- Mısırdaki Fatimi Devleti'nin yıkılmasıyla kurulmuştur.
- Devletin kurucusu Selahattin Eyyubi'dir.
- Selahattin Eyyubi, kısa zamanda Filistin, Suriye, Irak ve Güneydoğu Anadolu'yu ele geçirdi.
- Kudüs kralını Hattin Savaşı'nda yenerek Kudüs'ü Haçlılardan aldı.
- Baharat Yolu'na hakim oldular.
- Selahattin Eyyubi'nin ölümünden sonra Eyyubiler eski gücünü kaybetmiştir.
- Selahattin Eyyubi, ülkeyi kardeşi ve çocukları arasında paylaştırdı. Ölümünden sonra ülkede iç karışıklıklar çıktı.
- Mısır'da Aybey Memlükler Devleti'ni kurdu.Suriye ve Irak'taki Eyyubilere, İlhanlılar son verdi.

Eyyubilerin Tarihi Önemi

-Selahattin Eyyubi, Fatimi Devleti'ne son vererek Müslümanlar arasındaki mezhep kavgalarını önemli ölçüde önledi.
-Haçlılardan Kudüs'ü alarak İslam dünyasına kazandırdı.
-Suriye ve Filistin üzerindeki Hristiyan üstünlüğüne son verdi.
-Mısır'ın imarına önem veren Eyyubiler burada önemli eserler meydana getirdiler.

MEMLÜKLER (1250-1517)

- Aybeg tarafından Mısır'da kurulmuştur.
- Sultan Kutuz İlhanlı Hükümdarı Hülagu'yu 1260 Ayn Calut Savaşı'nda yenilgiye uğratti. Böylece Moğolları tarihte ilk kez yenen ve durduran devlet olmuşlardır.
- Sultan Baybars, Bağdat'tan kaçan Mustansır'ı Mısır'da halife ilan etti. Baybars'ın amacı, bütün İslam dünyasını Memlüklerin çevresinde toplamaktı.
- Baybars, 1243 Kösedağ Savaşı sonrasında Moğol baskısının Anadolu'da artması karşısında Türk beyleri tarafından Anadolu'ya davet edilmiş. Baybars, Elbistan'da Moğolları yenilgiye uğratarak Kayseri'yi ele geçirmiş.Ancak Anadolu beyleri gerekli yardımı yapmayınca Baybars, Mısır'a geri dönmüştür.
- Baharat Yolu'na hakim olmuşlardır.

Osmanlı-Memlük ilişkilerinin bozulmasının nedenleri:

-Fatih'in Hicaz su yollarının ortaklaşa onarılması önerisinin Memlükler tarafından iç işlerine karışılması olarak değerlendirilmesi.
-Osmanlıların Memlüklerle işbirliği içerisinde olan Karamanoğulları Beyliğine son vermeleri.
-Memlüklerin II.Bayezit'e karşı Cem Sultanı desteklemeleri.
-Memlüklerin Anadolu'daki Ramazanoğulları ile Dulkadiroğulları beyliklerini egemenlik altına almak istemeleri.
-Yavuz Sultan Selim döneminde 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye savaşları sonucunda Osmanlı Devleti tarafından yıkılmıştır.

Memlükler askeri bir yönetim oluşturmuşlardır.
Memlüklerde asker kökenli emirlerin hükümdar olma hakkı vardı.
Bu nedenle de Memlüklerde sık sık taht değişiklikleri yaşanmıştır, bu da iç istikrarı bozmuştur.

"Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? (Zümer, 9)"

BİLİM MEDENİYETİ

* Hz. Muhammed eğitim-öğretim ve bilime önem vermiştir. Hz. Muhammed'in başlatmış olduğu eğitim-öğretim faaliyetleri, Dört Halife Dönemi'nde de devam etmiştir. Bu dönemde küttab adı verilen ilköğretim seviyesindeki kurumlarda, mescidlerde ve camilerde ilim öğrenimine devam edilmiştir
* Emeviler ve Abbasiler Dönemi'nde eğitim kurumlarında önemli gelişmeler olmuştur.
* Özellikle Abbasiler Dönemi'nde, bilgelik ve hikmet evi anlamına gelen Beytü'l-hikme'nin kurulması İslam medeniyetinde bir dönüm noktasıdır. Beytü'l-hikme, bir araştırma ve eğitim kurumu olup Abbasi Halifesi el- Me'mun tarafından kurulmuştur.
* Bilgelik evinin en önemli görevi, dönemin ünlü astronom, matematikçi ve hekimlerini bir araya getirmek ve bilimin çeşitli alanlarındaki belli başlı eserleri Arapçaya çevirmekti.
* Emeviler ve Abbasiler Dönemi'nde eğitim kurumlarında önemli gelişmeler olmuştur.

İslam Alimlerinin Avrupa'ya Etkisi

➜ Avrupa'nın İslam medeniyetinden etkilenmesi, Haçlı Seferleri, Akdeniz ticaretinin gelişmesi, İslam fetihleri, İspanya'da kurulan medreseler, tercüme faaliyetleri gibi gelişmeler sayesinde olmuştur.

Müslüman bilginlerin eserleri, başta Avrupa'nın bilim dili olan Latince olmak üzere İbranice ve zaman zaman da yerel dillere çevrilmiştir. Bu çalışmalar Avrupa'da, Rönesans ve Reform hareketlerinin başlamasına zemin hazırlamıştır.
* Batı'nın bugünkü bilimsel ve teknolojik ilerlemesinde İslam bilimi ve düşüncesinin etkisi vardır.

İmam Gazali (1058-1111):

- Gazali, Horasan'ın Tus şehrinde doğmuştur.
- Gazali; fıkıh, hadis, akaid, gramer, felsefe gibi ilimlerde eğitim almıştır.
- Gazali'ye göre şüphe gerçeğe ulaşmanın tek yoludur.
- En ünlü eseri "İhya'ü 'ulümi'd-din"de bozulmuş bir toplumu ıslah etme yollarını anlatmıştır.
- Selçuklu Veziri Nizamülmülk'ün açmış olduğu Nizamiye Medresesinde rektörlük yapmıştır.

İbn-i Rüşd (1126-1198):

- Kurtuba'da doğan İbn-i Rüşd, felsefeden tıbba çeşitli bilim dallarıyla ilgili yaklaşık 94 eser yazmıştı.
- Batı'da Averroes adıyla bilinir.
- Yaptığı gözlemlerle güneş lekelerini ilk defa gözlemleyen bilgindir.
- Tıp ve optik alanında da çalışmaları olan İbn-i Rüşd, gözün retina tabakasının işlevini açıklamıştır.
- Antik Yunan'ın önemli filozofu Aristo'nun eserlerini çevirerek Rönesans Döneminin başlamasında büyük etkisi olmuştur.

Farabi (870-950):

- Batı'da Alfarabius, Abunazar gibi isimlerle tanınan Farabi'nin asıl adı Muhammed'dir.
- Kazakistan'da bulunan Farab şehrinde doğduğu için "el-Farabi" olarak anılmıştır.
- Farabi, mantık ilmine katkılarından dolayı Aristo'dan sonra "İkinci Öğretmen" lakabıyla anılmıştır.
- Farabi, müzikte sesleri notalarken logaritmayı icat etmiştir.
- Musiki alanındaki eserinde ud ve kanun gibi müzik aletlerinden ilk defa bahseden kişi Farabi'dir.
- El Medinetül Fazıla adlı eserinde "Erdemli Şehir Topluluğu"nun nasıl olması gerektiğini açıklamıştır.

İbn-i Sina (980-1037):

- Fıkıh, kelam, mantık, felsefe, tıp, astronomi, jeoloji ve matematik ilimlerinde tahsil gören İbn-i Sina, Batı'da Avicenna adıyla anılmıştır.
- İbn-i Sina'nın en önemli eseri, tıp alanında yazmış olduğu "el- Kanun fi't-Tıb"tır.
- Tıp ansiklopedisi niteliğindeki bu eser 19. yüzyıla kadar Doğu ve Batı dünyasında el kitabı olarak kullanılmıştır.

İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

Türklerin İslamiyet'i Kabulü

-Gök Tanrı inancındaki Türkler, 10. yüzyılda İslamiyet'i kabul etmeden önce Moğolistan'dan Tuna boylarına kadar çok geniş bir alana yayılmışlardır.
-Kök Türk Devletinde Budizm, Uygurlar Maniheizm, Hazarlar, Musevilik, Peçenekler, Kumanlar ve Bulgarlar gibi Türkler de Hristiyanlığı benimsemişlerdir.
Bu dinler Türklerin kimliklerini kaybetmesine neden olmuştur.
-Türkler, 642 Nihavend Savaşı'ndan sonra Müslümanlarla temas etmeye başlamıştır.
-Emevi Dönemi'nden (661-750) itibaren ise Türkler, İslamiyet'in hizmetinde yer almaya başlamıştır.

Talas Savaşı (751)

-Abbasi Devleti kurulduktan hemen sonra meydana gelen Talas Savaşı'nda Araplar, Türkler ile birlikte Çinlilere karşı savaşmıştır.

> Talas Savaşı sonrası, Türkler İslamiyet'i benimsenmeye başlamıştır.

-Abbasilerin, Emeviler'in mevali politikası yerine müsamaha, eşitlik, adalet ilkelerini uygulamaları ve ümmetçi politika izlemeleri, Türklerin İslamiyet'i kabulünü kolaylaştıran en önemli sebeplerden olmuştur.
-İslamiyet'i kabul eden ilk Türkler, Karahanlı Devleti'nin hakim olduğu yerlerdeki Türk boylarından olan Yağma, Çiğil, Karluk ve Tuhsilerdir.
-İslam dinini kabul eden Berberiler, Acemler ve Kürtler gibi kavimler de bulunmaktadır.
-Kuzey Afrika'da Emevilerin, Kartaca'yı fethi sonrası Hasan b. Numan'ın uyguladığı politika sonucunda Berberiler, İslamiyet'i benimsemiştir.
-Acemlerin de İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte çoğunun Araplaştığı görülmüştür.
-Kürtler ise Müslümanlar ile ilk defa Hz. Ömer zamanında karşılaşmıştır.
-Abbasiler, Kürt aşiretlerin askeri potansiyelinden yararlanmıştır.

KARAHANLILAR (840-1212)

-Orta Asya'daki ilk Müslüman Türk devleti olan Karahanlı Devleti; Karluk, Yağma, Çiğil ve Tuhsiboyları tarafından kurulmuştur
-Devletin merkezi Balasagunolup bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.
-Satuk Buğra Han, İslamiyet'i kabul eden ilk Karahanlı hükümdarıdır.

-Müslüman olduktan sonra Abdülkerim adını alan Satuk Buğra Han, Türkler arasında İslamiyet'in yayılması için mücadele etmiş ve bu nedenle El-Mücahit, El-Gazi unvanları ile anılmıştır.

-Yusuf Kadir Han'ın vefatından sonra taht mücadeleleri yaşanmış, Karahanlı Devleti Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır (1042).
-Doğu Karahanlı Devleti 1211'de Karahitaylar, Batı Karahanlılar ise 1212 yılında Harzemşahlar tarafından ortadan kaldırılmıştır.
-Karahanlılar İpek yoluna sahip olmuşlardır.
-İlk kez kervansaraylar (Ribat) yapmışlardır
-Halkın dili Türkçe'dir,
-Devlet yönetiminde Selçuklulara örnek olmuşlardır.
-Buhara, Semerkant, Kaşgar, Fergane önemli kültür merkezleridir.

GAZNELİLER (963-1187)

-Samanilerin Türk komutanlarından Alp Tegin tarafından 963 yılında başkenti Gazne olarak Horasan, Afganistan ve Kuzey Hindistan'da kurulan Müslüman Türk devletidir.
-Gazneli Mahmut, devlete en parlak dönemini yaşatmıştır.
↳ Hindistan üzerine 17 sefer yaparak İslamiyet'in burada da yayılmasına katkı sağlamıştır.
-Abbasi halifesi tarafından Gazneli Mahmut'a Sultan unvanı verilmiştir.
-Sultan Mesut Dönemi'nde Gazneliler 1040 yılında Selçuklularla yaptıkları Dandanakan Savaşı'nda yenilerek Hindistan'a çekilmek zorunda kalmıştır.
-Gazneli Devleti bu savaştan sonra zayıflama sürecine girmiş, Gurlar tarafından Hüsrev Melik'in esir edilmesiyle 1187'de son bulmuştur.

İlk Müslüman Türk Devletleri'nin Özelikleri

-İlk Türk İslam devletlerinin egemenlik anlayışında, İslamiyet öncesi Türk devletlerinin idare geleneği devam etmiştir.
-Gaznelilerve Karahanlılar, İslami Dönem Türk devlet teşkilatının gelişip yerleşmesinde köprü vazifesi görmüşlerdir.
-İlk Türk devletlerinde, Türk kağanının dünyayı idare etmek üzere Gök Tengri tarafından görevlendirildiği inancı olan kut anlayışı İslamiyet'le birlikte Allah'ın nasibi veya takdiri olarak kabul edilmiştir.
-İslamiyet'le birlikte hükümdar unvanlarında da değişiklik görülmüştür.
-Karahanlılarda hakan yerine Arslan Han, yabgu yerine Buğra Han ve şad yerine İlig Han kullanılmıştır.
-Gaznelilerde ise hükümdarlar emir ve sultan gibi İslami unvanlar kullanmıştır.

Sultan unvanını ilk kullanan Türk hükümdarı Gazneli Mahmut olmuştur.

-İlk Türk İslam devletlerinde hükümdarlığın halife tarafından onaylanması, ülkede halife adına hutbe okutulması ve basılan paraların üzerinde halifenin isminin yazılmasıdır.
-İlk Türk İslam devletlerinde hükümdarlar tıraz denilen kendi ad ve lakaplarının yazılı olduğu, süslemeli özel giysiler giyerdi.

-Resmi belgelerde tevki ya da tuğra denilen mühür kullanan hükümdarların değerli taşlardan yapılmış taht ve taçları vardı.
-Saray önünde, namaz vakitlerinde, savaşlarda ve törenlerde nevbet denilen müzikler çalınırdı.
-Sefere ya da bir yere giderken hükümdarların başının üstünde çetrdenilen, ipek ve kadifeden yapılmış bir çeşit şemsiye tutulurdu.

-Hükümdardan sonra devlet kademesinde en yetkili kişi vezirdi.
-Karahanlı vezirleri Türkçe yuğruş unvanını kullanırken, genellikle İran kökenli olan Gazneli vezirler hace unvanını kullanmıştı.

İlk tuğra örneklerinde padişah ile babasının isimleri yer alırken daha sonraki dönemlerde "han" ibaresi ile unvanları ve daima muzaffer olmalarını dileyen bir dua ibaresi olarak "el-daima muzaffer" yazısı ilave edilmiştir.

-Türk İslam devletlerinde yönetim işlerinin daha rahat ve düzenli bir şekilde yürütülebilmesi için çeşitli divanlar oluşturulmuştur.
-Karahanlılarda devletin işleyişiyle ilgili önemli kararların alındığı Meclis-i Ali adında bir divan varken Gaznelilerde mali ve genel idari işlerden sorumlu olan Divan-ı Vezaret bulunurdu. Ayrıca bu divanlara bağlı alt divanlar da vardı.
-Türk İslam devletlerinde hukuk sistemi şeri ve örfi olmak üzere iki ana unsurdan meydana gelirdi.
-Şeri davalara bakan kadılar, dinle ilgili bütün işlerde yetkiliydi.
↳ Karahanlı ve Gazneli hükümdarlar örfi mahkemelere başkanlık ederdi.

Türkler, her dönemde askeri teşkilata çok önem vermiştir.

Karahanlı Ordusu:
- görevleri saray ve hükümdarı korumak olan saray muhafızları,
- hükümdarın şahsına bağlı ücretli askerlerden meydana gelen Hassa ordusu,
- hanedan mensupları, valiler ve diğer devlet adamlarının kuvvetleri ile
- devlete bağlı Türk boylarının kuvvetleri olmak üzere dört ana birimden oluşurdu.

Gazne Ordusu:
- görevleri saray ve hükümdarı korumak olan gulamlar,
- eyalet ve bağlı devletlerin kuvvetleri,
- Türkmenler ile ücretli ve gönüllü birliklerden meydana gelirdi.

TÜRK İSLAM DÜNYASINDA İLK EDEBİ ESERLER

Kutadgu Bilig
-Türk İslam edebiyatının günümüze kadar ulaşan ilk eseridir.
-Yusuf Has Hacip eserini 1070'de Doğu Karahanlı Hükümdarı Uluğ Kara Buğra Han'a Türkçe olarak sunmuştur.
-Eserde insanların hem bu dünyada hem de ahirette mutluluğu elde edebilmek için nasıl bir yaşam sürmeleri gerektiği bilgisi verilmiştir.

👉 mutluluk veren bilgi

Divanü Lügati't-Türk

-Türk tarihinin ilk sözlüğü olup Türk dilinin abide şaheserlerindendir. İyi bir eğitimle kendini yetiştiren Kaşgarlı Mahmut, 1077 yılında Abbasi Halifesi Muktedi Billah'a sunmuştur.
-Divanü Lügati't-Türk; Araplara Türk dilini öğretmek, Türk milletinin yüceliği ve Türkçenin zenginliğini göstermek amacıyla kaleme alınmıştır. Bir sözlük gibi hazırlanmış olan eser; birçok konuda ansiklopedik bilgiler içermektedir.

👉 ilk sözlük

Atabetü'l-Hakayık

- Bu eser XII. yüzyılda Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılmıştır.
-Eser içerik ve edebi yönüyle Kutadgu Bilig'in devamı olarak kabul edilmiştir.
-Eser, bir nasihatname niteliğindedir.

👉 Gerçeklerin Eşiği

Divan-ı Hikmet

-Türk tasavvuf tarihinin ilk edebi eseridir.
-Hoca Ahmet Yesevi'nin Türkçe olarak yazmış olduğu ve "hikmet" adı verilen şiirlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.
-Hoca Ahmet Yesevi, İslamiyet'in Türkistan, Balkanlar ve Anadolu'da yayılmasının temelini teşkil ettiği, bu uğurda mücadele edecek olan müritlere yol gösterici bir özelliğe sahip olduğu kabul edilmiştir.

👉 ilk edebi eser

OĞUZLARIN İSLAMİYET'İ KABULÜ

-Oğuzlar arasında İslamiyet ancak XI. yüzyılda hakim bir din haline gelebilmiştir.
-Oğuz boylarından Müslümanlığı kabul edenleri, etmeyenlerden ayırmak için onlara Türkmen adı verilmiştir.
-Oğuzlar, Selçuk Bey önderliğinde yeni bir Müslüman Türk devleti olan Selçuklu Devleti'ni kurmuştur
-Selçukluların Anadolu'ya hakim olmaya başlaması ve burayı İslamlaştırması üzerine papa önderliğindeki Batı dünyası, Türk İslam dünyası üzerine Haçlı Seferleri düzenlemiştir.
-Büyük Selçuklu Devleti'nin parçalanması üzerine Türkiye Selçuklu Devleti, Anadolu'da bağımsızlığını kazanmıştır.
-Türkiye Selçukluları, Suriye ve Filistin'deki diğer Türk emirlikleriyle birlikte Haçlı Seferleri'ne karşı İslam dünyasını başarılı bir şekilde korumuştur.
-Doğudan gelen Moğol İstilası, Türkiye Selçuklu Devleti'nin parçalanmasına neden olmuş ve Anadolu'da birçok beylik ortaya çıkmıştır.
-Bu beyliklerden birisi olan Osmanlı Beyliği süratle gelişerek bir cihan devleti haline gelmiştir.
-Osmanlı Devleti, İslam dünyasının lideri olarak Avrupa'da İslam kültürünün yayılmasını sağlamıştır.

-Türklerin İslam'a hizmetleri yalnız siyasi, askeri ve idari sahalarda olmamıştır.
↳Türklerin, İslam medeniyetinin gelişmesine de önemli katkıları olmuştur.
-Öğrencilere de maaş bağlanmış, onların istifade etmeleri için zengin kütüphaneler kurulmuştur.

Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)

-Oğuz Yabgu Devleti'nde subaşı olan Selçuk Bey, yabgu ile anlaşmazlığa düşünce kendine bağlı kişilerle birlikte Cend şehrine gelmiştir.
-Selçuk Bey, boyu ile birlikte İslamiyet'i kabul etmiş ve Samanoğulları, Karahanlılar, Gazneliler gibi üç güçlü Müslüman devlet arasında kalmıştır.
-Selçuk Bey, Horasan bölgesinde sayıları günden güne artan Türkmenlere yurt bulamaması ve mevcut devletlerin onun güçlenmesinden endişe duyması nedeniyle bölgede oldukça zorlanmıştır.
-Selçuklular, Gazneliler'i 1038'te Nesa'da, 1035'de Serahs'ta mağlup etmiştir.
-Bu iki zaferden sonra Gazneliler'in bölgedeki siyasi ve askeri durumu ciddi şekilde sarsılmıştır.
-1015-1021yılları arasında Çağrı Bey'in yaptığı keşif seferleri ile Anadolu hakkında yeterince bilgi sahibi olan Tuğrul Bey, çareyi Türkmen boylarına Anadolu'yu hedef göstermekte bulmuştur.

Bu nedenle Gazneli Mesud, Dandanakan Savaşı'nda Tuğrul Bey'e yenilmiştir.

-1043 yılında başkent, Rey şehrine taşınmış, fetihlerin batı yönünde olacağını göstermiştir.
-Tuğrul Bey; İbrahim Yinal ile Arslan Bey'in oğlu Kutalmış'ı Anadolu'nun fethi için görevlendirmiştir.
-Selçuklular, Liparitis komutasında birleşen Gürcü-Bizans kuvvetleri 18 Eylül 1048'de Pasinler Ovası'nda kesin bir bozguna uğratmıştır.
-Bizans barış istemiştir. İmparator, yapılan antlaşmayla Emeviler zamanında İstanbul'da inşa edilen cami ve medresenin tamir edilmesi, hutbenin Abbasi halifesi ve Büyük Selçuklu Sultanı adına okutulması, caminin mihrabına Sultan Tuğrul'a ait ok ve yay işaretlerinin işlenmesi gibi şartları kabul etmiştir.
-1048 Dandanakan Savaşı'nı kazanarak İran'da tek siyasi güç haline gelen Tuğrul Bey döneminde devlet güçlenmiştir.
-Şii Büveyhilerin baskı altında tuttukları Abbasi halifesini bu baskıdan kurtarmıştır.
-Halife Tuğrul Bey'i Şark ve Garpın Sultanı olarak ilan etmiştir.
-Selçuklu hükümdarları bu olaydan sonra Sultan-ı İslam unvanını kullanmaya başlamıştır.
-Tuğrul Bey'den sonra Alp Arslan Selçuklu tahtına geçmiştir.
-Gürcistan üzerine sefere çıkmış ve Anadolu'yu hedef almıştır.
-Bizans'ın doğudaki en önemli merkezlerinden olan Ani Kalesi 1064'te fethedilmiştir.

Malazgirt Meydan Savaşı

-26 Ağustos 1071 tarihinde Malazgirt-Ahlat arasında Rahve Ovası'nda meydana gelen savaşta Turan taktiğini başarıyla uygulayan Selçuklular, Bizans ordusundaki Türk asıllı askerlerin de Selçuklu saflarına geçmesiyle büyük bir zafer kazanmıştır.

-Sultan, Romen Diyojen'i esir almış, ona misafir gibi muamele ederek onu bir muhafız alayıyla İstanbul'a göndermiştir.

-Abbasi halifesi olmak üzere diğer İslam ülkelerine fetihnamelerle kazanılan zafer duyurulmuştur.

-Abbasi halifesi, Sultan Alp Arslan'a hediyeler göndermiş ve ona İslam Ülkelerinin Sultanı unvanını vermiştir.

-Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve böylece Anadolu'nun fetih süreci hızlanmıştır.

-Sultan Alp Arslan öldükten sonra daha önce veliaht tayin ettiği oğlu Melikşah, Büyük Selçuklu hükümdarı olmuştur.

-Batı ve Doğu Karahanlı Devletleri hakimiyet altına alındı.

-Gürcistan, Kudüs, Suriye, Yemen ve Aden fethedildi.

-Türk komutanları İzmit'e kadar Anadolu'nun büyük bölümünü fethettiler.

-Selçuklu Devleti içinde Hasan Sabbah'ın gizli olarak yürüttüğü faaliyetler neticesinde Batıniler, 1090'da Kazvin yakınındaki Elburz Dağlarında Alamut Kalesi'ni ele geçirdi.

★ Bu zafer Avrupa'nın Bizans'a yardım etmek amacıyla harekete geçmesine ve Haçlı Seferleri için hazırlık yapmasına neden olmuştur.

★ Sultan Melikşah Dönemi'nde Selçuklu ülkesinin sınırları batıda ve doğuda genişledi.

★ Batınilik, İslam dünyasında büyük çatışmaların yaşanmasına neden oldu.

↳ Siyasi cinayetler arttı.

Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılışı

- Melikşah'ın ölümünden hemen sonra taht kavgaları başladı.
- Karahitaylılarla yapılan Katvan Savaşı'nı kaybeden Büyük Selçuklu Devleti bir kısım topraklarını kaybetmiştir.
- Selçuklu ülkesi Müslüman olmayan Türk ve Moğol birliklerinin istilasına uğramıştır.
- 1157'de Sultan Sencer'in ölümü ile Büyük Selçuklu Devleti sonra ermiştir.

Büyük Selçuklu Devleti'nin Dağılması İle Ortaya Çıkan Devletler

- Irak Selçukluları (1118-1194)
- Kirman Selçukluları (1048-1187)
- Suriye Selçukluları (1078-1117)
- Türkiye Selçukluları (1075-1308)

ATABEYLİKLER

- Şam Atabeyliği (Böriler) (1104-1154)
- Musul ve Halep Atabeyliği (Zengiler) (1104-1154)
- Azerbaycan Atabeyliği (İldenizliler) (1148-1225)
- Fars Atabeyliği (Salgurlular) (1148-1286)

ATABEYLİK: Selçuklularda şehzadeler küçük yaşlarda eyaletlere Melik olarak gönderiliyordu. Kendilerini yetiştirmek ve işlerini idare etmek üzere onlara birer Atabey tayin ediliyordu. Şehzadeler büyüdükten sonra da onların veziri ve kumandanı olarak kalan bu Atabeyler, onların devlet adamı olarak yetişmelerinde faydalı oluyordu. Ancak Atabeylerin, Melikleri sultanlığa kışkırtmak ve o sayede kendi mevkilerini yükseltmek maksadıyla sebep oldukları sarsıntılar devlete büyük zarar vermiştir.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NDE YÖNETİM VE TOPLUM YAPISI

-İslamiyet'ten önceki Türk devlet geleneğinde olduğu gibi Büyük Selçuklu Devleti'nde de ülke, hükümdar ailesinin ortak malı kabul edilmiştir.
-Selçuklularda devletin tek temsilcisi sultandır.
-İlk Türk devletlerindeki kut anlayışı Selçuklularda da devam etmiştir.
-Sultanlar, tarafından yayınlanan fermanlar kanun niteliğindedir ve halk bu fermanlara uymak zorundadır.
-Büyük Selçuklu Devleti'nde sultan adına para bastırılır, fermanlara tuğrası çekilir ve ülkenin her tarafında adına hutbe okunurdu.
-Savaşlarda ve gezilerde hükümdarın başının üstünde çetr tutulurdu.
-Hükümdar, ailesi ve maiyeti ile birlikte sarayda yaşardı.

SARAY TEŞKİLATI

Divan-ı Saltanat (Büyük Divan):
Vezir başkanlığında devlet işlerinin yürütüldüğü divandır.

Divan-ı Hatun:
Hatun'un emrinde hizmet veren divandır.

Divan-ı Berid:
Posta ve haberleşmeden sorumludur.

Divan-ı İnşa (Tuğra):
İç ve dış yazışmaları yapar.

Divan-ı İşraf:
Divan-ı İsraf mali işlerden sorumludur.

Divan-ı Mezalim:
Adalet işlerinden sorumludur.

Divan-ı Arz:
Askeri işlerle ilgilenir.

HUKUK SİSTEMİ

Büyük Selçuklu Devleti'nden hukuk sistemi şeri ve örfi olmak üzere ikiye ayrılırdı.

Şeri hukuk: İslam hukuku.
Şer'i davalara kadılar başkanlık ederdi.
Baş kadıya "Kadiü'l Kudat" denirdi.

Örfi hukuk: Eski Türk gelenekleri.
Örfi hukuk konuları ile ilgili davalara bakan mahkemelerin başı Emir-i Dad'tır.

ORDU TEŞKİLATI

- Selçuklu ordusu dönemin en güçlü askeri birliklerinin başında geliyordu.
- Selçuklu ordu teşkilatı daha sonra kurulan Türk devletleri tarafından bazı değişikliklerle uygulanmıştır.
- Selçuklu ordusunun gezici hastaneleri ve hamamları vardı. Orduda hafif silah olarak ok, yay, kılıç, kalkan, mızrak, sökü, bozdoğan da denilen topuz, gürz, balta, nacak, pala ve zırh kullanılırdı.
- Ordunun silahları ülke içinden, en iyi malzeme kullanılarak, sanatında uzmanlaşmış ustalar tarafından üretilirdi.

Selçuklu Ordusunun Bölümleri

Hassa Askerleri: Sultana bağlı özel birliklerdir. Çeşitli Türk boylarından seçilmiş atlı birliklerden oluşan hassa askerleri devlet merkezini korurlar ve her an savaşa hazır olurlardı. Giderleri ikta gelirleri ile karşılanırdı.

Eyalet Askerleri: Melik ve eyaletlerdeki valilerin emrindeki askerlerdir. Tamamı atlı olan bu askerler ikta topraklarından elde edilen vergilerle yetiştirilirdi. Savaş zamanında orduya katılırlardı.

Türkmenler: Sınırlara yerleştirilen Türkmenler hem fetih hareketlerini yürütüyor hem de sınırları koruyorlardı. Sultan istediği takdirde savaş zamanında orduya katılıyorlardı.

Gulaman-ı Saray: Doğrudan sultana bağlı muhafız birlikleridir. Değişik ulusların çocukları küçük yaşta alınarak yetiştirilirdi. Maaşlı olan bu askerler hükümdarı korumakla görevliydiler.

Sipahiler: İkta topraklarından elde edilen gelirlerle oluşturulan bu askerler, ordunun en büyük bölümünü teşkil ediyordu.

Yardımcı Kuvvetler: Selçuklulara bağlı devlet ve beyliklerin savaş zamanında gönderdikleri askerlerdir. Gerek duyulduğu zamanlarda komşu uluslardan ücretli asker toplandığı da olurdu.

OĞUZ GÖÇLERİ VE ANADOLU

ANADOLU'YA İLK TÜRK AKINLARI

395-398

- Anadolu'ya ilk Türk akınları IV. yüzyılda Avrupa Hunları tarafından düzenlenmiştir.
- VIII. yüzyılda Abbasiler tarafından Türkistan ve Horasan'dan getirilen Türkler, Bizans'a karşı gaza ve cihat amacıyla Anadolu'nun sınır bölgelerine yerleştirilmiştir.
- Müslümanların Anadolu'ya gaza seferleri Emeviler zamanında başlamış, Abbasiler zamanında devam etmiştir.

Anadolu'ya ilk Selçuklu akınları, Büyük Selçuklu Devleti kurulmadan önce 1015'ten itibaren Çağrı Bey liderliğinde keşif yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir

İpucu:
1048'de Pasinler Savaşı ile yaklaşık bir asır sürecek olan Selçuklu-Bizans mücadelesi başlamıştır. (İlk Selçuklu-Bizans savaşı)

- Anadolu'yu yurt edinme politikasının temeli, Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluşundan sonra Tuğrul Bey tarafından atılmıştır.
- Malazgirt Savaşı'yla Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır. (1071)
- Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri de kalıcı Türk yerleşmesini sağlamıştır.

MALAZGİRT SAVAŞINDAN SONRA ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

1) Danişmentliler

- Beyliği kuran Danişment Gazi'dir.
- Yeşilırmak Havzası'na hakim olmuştur.
- Sivas, Malatya, Kayseri, Tokat, Niksar, Amasya civarlarında hakimiyet kurmuştur.
- Danişmentname adlı manzum türdeki eserde, Danişmentlilerin ülkelerine yaptığı hizmetler anlatılmaktadır.
- Kayseri, Malatya ve Sivas bu dönemde önemli eğitim ve bilim merkezleri haline gelmiştir.
- Yağıbasan Medresesi Danişmentlilere aittir. → Anadolu'da kurulan ilk medrese

2) Mengücekliler

- Mengücek Ahmet Gazi tarafından kurulmuştur.

1071-1228 tarihleri arasında Erzincan, Kemah, Divriği ve Şebinkarahisar civarında hüküm sürmüştür.

- Bölgede meydana gelen depremler, beyliğe ait eserlerin günümüze kadar ulaşmasını engellemiştir.

3) Artuklular

- Mardin merkezli olarak 1102'de kurulmuştur.
1231'e kadar Mardin, Hasankeyf, Harput olmak üzere üç kol halinde varlığını sürdürmüştür.
- Bu dönemde Diyarbakır, Mardin gibi büyük merkezlerde, ilim gelişmiş ve Cezeri gibi ilim adamları ön planda tutulmuştur.
- Cezeri, elektriğin henüz kullanılmadığı dönemde sadece su ve mekanik parçalar ile çalışan makineler yapmıştır.

4) Saltuklular

- 1072-1202 yılları arasında Erzurum merkez olmak üzere Kars, Oltu, Bayburt, Malazgirt ve Artvin civarında hüküm sürmüştür.
- Erzurumdaki Üç Kümbetler Saltuklular dönemine aittir.
- Saltuklular, sanat anlayışlarıyla diğer Türk beylik ve devletlerini etkilemiştir.
- Saltuklu kentlerinde Ahi kültürü ve geleneği etkili olmuştur.

Dilmaçoğulları (Bitliste) ve Ahlatşahlar (Van Gölü çevresi) da Anadolu'nun Türkleşmesine hizmet etmiştir.

1081'den itibaren İzmir merkezli olarak denizcilik faaliyetlerine başlayan ilk Türk beyi olan Çaka Bey, kurduğu 40 parçalık donanmayla Midilli, Sakız, Sisam ve Rodos gibi stratejik öneme sahip adaları fethetmiştir.

İlk Türk beyliklerinin ortak noktası kurucularının Oğuzlara mensup olmasıdır.

1081 yılı Türk Deniz Kuvvetleri'nin kuruluş yılı olarak kabul edilmektedir.

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ

- Süleyman Şah, 1077 yılında Hristiyanlar için oldukça önemli olan İznik'i ele geçirmiş ve başkent yaparak Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurmuştur.
- Süleyman Şah, 1086 yılında Antakya yolunda Suriye Selçuklu Meliki Tutuş ile mücadele sırasında ölmüştür.
- Süleyman Şah'ın İznik'te vekil olarak bıraktığı Ebu'l-Kasım, Türkiye Selçuklu Devleti'nin devamını sağlamıştır.
- 1092 yılında Melikşah'ın ölümünden sonra Kılıç Arslan esaretten kurtularak İznik'e gelmiş ve devleti Ebu'l-Kasım'dan devralmıştır.
- Haçlı Seferleri'ne karşı Türkler, Anadolu'yu savunma görevini üstlenmiştir.

MİRYOKEFALON SAVAŞI (18 EYLÜL 1176)

NEDENİ:
Selçukluların çok güçlenmesi, sınırlarını genişletmesi ve Türkmenlerin Batı Anadolu'ya kadar akınlara devam etmesinin Bizans'ı tedirgin etmesi ve Bizans imparatorunun, II. Kılıç Arslan ile yaptığı ittifaka sadık kalmaması

SONUCU:
Bizans kuvvetleri 17 Eylül 1176 tarihinde, Denizli yakınlarında olduğu tahmin edilen Miryokefalon denilen geçitte Selçuklu kuvvetleri tarafından pusuya düşürülerek yenilgiye uğratılmıştır.

ÖNEMİ:
Türklerin Anadolu hakimiyeti kesinleşmiştir. Miryokefalon Zaferi, Malazgirt'ten sonra Türkiye tarihinde ikinci bir dönüm noktasıdır. Malazgirt Zaferi'yle açılan vatan ve kurulan devlet, Miryokefalon Zaferi'yle korunmuş ve emniyet altına alınmıştır.

Türkiye Selçuklu Devleti ile Bizans arasında olmuştur.

ANADOLU'DA MOĞOL İSTİLASI

-Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde Türkler, Anadolu'da Bizans ve Haçlılar ile mücadele ederken doğuda da Moğol tehlikesi belirmiştir.
-İlhanlılar (1256-1353), Cengiz Han'ın torunu Hülagü Han tarafından Tebriz merkezli olarak İran'da kurulan bir Moğol devletidir.
-Yassıçemen savaşından sonra İlhanlılarla komşu olunması ve Babai ayaklanmasıyla devletin zayıflaması Moğol istilasını kolaylaştırmıştır.

1) YASSIÇEMEN SAVAŞI (1230)

-Anadolu Selçuklu Devleti ile Harzemşahlar arasında olmuştur.
Sonuç: I. Alaeddin Keykubad döneminde yapılan savaşla Harzemşahlar yenilerek yıkıldı.
Önemi: Selçuklular ile Moğollar arasında tampon bölge oluşturan Harzemşahların yıkılması ile Selçuklular Moğollar ile komşu duruma geldi.

Harzemşahlar 1097-1230 yılları arasında Harzem ile İran bölgesinde hüküm sürmüştür.

2) BABAİ AYAKLANMASI:

Neden: Yesevilik tarikatına bağlı Baba İlyas'ın ve sonrasında Baba İshak'ın, büyük bir Türkmen zümresini etrafında toplayarak,
II. Giyaseddin Keyhüsrev'in dine aykırı hareket ettiğini bahane ederek onun aleyhinde propagandaya başlaması.
Sonuç: Babailer Ayaklanması sonucu, devlet yönetimi zayıflamış ve bu zafiyet Moğollara, Anadolu'nun istilası yolunda umut vermiştir.

Selçukname'de, I. Alaeddin Keykubad'ın Şehzade Giyaseddin Keyhüsrev ve Vezir Sadettin Köpek tarafından, zehirlenerek öldürüldüğü yönünde bilgi verilmektedir. (1237)

Halk arasında Uluğ Keykubad adıyla anılmıştır.

KÖSEDAĞ SAVAŞI 1243

-Dönemin Selçuk hükümdarı II. Giyaseddin Keyhüsrev' dir.
-Savaş İlhanlı Devleti ile Türkiye Selçuklu Devleti arasında olmuştur.

NEDENİ: Selçukluların Babailer Ayaklanması'nda zayıf duruma düştüğünü gören Moğolların, harekete geçerek Anadolu'ya girmesi ve Erzurum'un yağmalanarak ve halkın büyük kısmının kılıçtan geçirilmesi.

SONUÇLARI:

-Moğolların Sivas üzerine yürümesi ile karşı harekete geçen II. Giyaseddin Keyhüsrev, Erzincan ile Sivas arasında bulunan Kösedağ mevkinde 1243'te yapılan bu savaşta ağır bir mağlubiyet almıştır.
-Selçuklular yıkılış sürecine girmiştir.
-Devlet hazinesi ve ordunun bütün teçhizatı Moğolların eline geçmiştir.
-Moğolların Komutanı Baycu Noyan Sivası yağmalamıştır
-Moğollar, Türkiye Selçuklularını vergiye bağlamıştır.

KÖSEDAĞ SAVAŞI SONRASI

-IV. Kılıç Arslan ile Vezir Süleyman Müineddin Pervane arasındaki çekişmelerde de Moğollar, Pervane'yi desteklemiş ve IV. Kılıç Arslan, 1266'da Pervane tarafından öldürülmüştür.
-Üç yaşında tahta geçirilen III. Giyaseddin Keyhüsrev zamanında hakimiyet tamamen Pervane'de olmuştur.
-Pervane, Moğollar ile Memlukluları birbirine düşürerek Anadolu'yu Moğol baskısından kurtarmak istemiştir.
-Memlük sultanı Baybars ise bu oyuna gelmemiş ve Anadolu'dan ayrılmıştır.
-Moğol hükümdarı Abaka Han Pervane'yi idam ettirmiş ve Anadoludaki Moğol baskısını artırmıştır.

Memlük Devleti 1260'ta Ayn-ı Calut ve 1277'de Elbistan Savaşlarında Moğolları yenilgiye uğratmıştır. Memlükler Moğollara karşı başarılı olan tek devlettir.

-Anadolu'daki Moğol Dönemi; Kösedağ yenilgisi ile başlamış ve Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu sonrasına, yaklaşık 1340'lara kadar sürmüştür.

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA TEŞKİLAT VE SOSYOKÜLTÜREL YAPI

- Türkiye Selçuklularının devlet teşkilatının oluşumunda, diğer Türk devletlerinin izleri görülmekle birlikte, en etkili devlet Büyük Selçuklu Devleti olmuştur.
- Tahta kimin geçeceği konusu kesin bir hükme bağlanmadığı için şehzadeler arasında taht kavgaları yaşanmıştır.
- Veliahtlık, Eski Türk geleneğinde olduğu gibi babadan oğula, oğul küçük ise kardeşe geçse de bu durum da taht kavgalarını önlemeye yetmemiştir.
- Türkiye Selçuklularında eski bir Türk geleneği olarak ülke topraklarının, hanedan üyelerine paylaştırıldığı da olmuştur.
- Türkiye Selçuklularında devletin yönetim merkezi olan saraya dergah veya bargah denmiştir.
- Sultanın özel hayatını sürdürdüğü saray bölümüne harem denmiştir.

Saray teşkilatında en önemli görevliye hacip denmiş ve haciplerin reislerine de "hacibü'l-hüccab" denmiştir.

- Konya'daki Alaeddin Köşkü, Kayseri'de Keykubadiye Sarayı, Beyşehir'deki Kubadabad Sarayı Alanya'daki Alaiye Sarayı Türkiye Selçukluları Dönemi'ne ait önemli saraylardandır.
- Türkiye Selçuklularında sultanın mutlak vekili vezirdir.
- Türkiye Selçuklu Devleti'nin askeri teşkilatı da boylar birliği esasına dayanmıştır.
- Türkmenlerin, devletin devamında sorunlara neden olmaya başlaması, devlette gulam sisteminin yaygınlaşmasına sebep olmuştur.
- Saray işlerini yapmak ve sultanın yakın hizmetini görmek için gerekli olan kişiler, gulamhanede yetiştirilen kişilerden seçilmiştir.
- En yüksek yönetim organına Divan-ı Saltanat veya Divan-ı Ala denmiştir.
- Divan-ı Ala günümüzdeki bakanlar kurulu gibi çalışmıştır.
- Divan-ı Saltanat'a sultandan sonra devletin en yetkili kişisi olan vezir başkanlık etmiştir.
- Şehzadeler, melik unvanı ile küçük yaştan itibaren devlet işlerinde tecrübe kazanmaları için Atabey denilen devlet adamlarının gözetiminde vilayetlere gönderilmiştir.
- Niyabet-i Saltanat, Başkentte hükümdara vekalet eden naipler ile, hükümdarın devlet merkezinde bulunmadığı zamanlarda devlet işlerini yürütmüştür.
- Büyük Selçuklu Devleti'nin geliştirdiği ikta sistemi, taşra teşkilatında Türkiye Selçukluları tarafından da uygulanmıştır.
- Arazi işlerinden sorumlu olan ve bunlarla ilgili işleri düzenleyen menşur ve beratları hazırlayan görevliye de pervane denmiştir.

İkta sistemi: devlete ait arazilerden elde edilen vergi ve diğer gelirlerin devlet görevlilerine yaptıkları hizmet karşılığında verilmesidir. Büyük Selçuklular zamanında kullanılan ve yeniden düzenlenen bu sistem, Selçuklulardan sonra kurulan bütün Türk İslam devletlerinde kullanılmıştır. İkta sahipileri aldıkları ikta karşılığında devlete asker yetiştirmek zorundaydı.

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA ORDU

Ordu şu unsurlardan oluşmaktadır:

- Türkmenler
- Hassa kuvvetleri (gulamlar)
- İkta sahiplerinin verdiği kuvvetler (Timarlı Sipahiler)
- Vassal devlet kuvvetleri
  Ücretli askerler
- Türkiye Selçuklu ordusunun başkumandanı Beylerbeyi veya Emirül-Ümera unvanı taşırdı.

Ordu kumandanlarına subaşı, sipehslar, serleşker denirdi. Bunlar aynı zamanda bulundukları mıntıkaların emniyet ve asayişini sağlamakla da meşgul olurdu.

- Selçuklularda donanma kumandanlarına Reis'ül-Bahr veya sahillerin kumandanı anlamında Meliküs-Sevahil denirdi.
- Donanma kumandanlarına ayrıca Emir-i Sevahil de denilmiştir.

HAÇLI SEFERLERİ

•Haçlı Seferleri İslam dünyasını hedef almıştır.
•Anadolu'da mücadeleye girişen ilk devlet, Türkiye Selçukluları olmuştur.

Haçlı Seferleri'nin Nedenleri

• Dini unsurlar ön planda olmuştur.
• Kilise, siyasi emellerini gerçekleştirmek için dini kullanmıştır.
• Kutsal yerlerin alınma isteği (Kudüs)
• Avrupa'daki ekonomik sıkıntılara bağlı olarak doğunun zenginliklerine ulaşma isteği
• İpek ve Baharat yolu gibi ticaret yollarının bu dönemde Türk ve Müslümanların kontrolü altında olması
• Bizans'ın Avrupa'dan Türklere karşı yardım istemesi
• Asıl nedenler sosyal ve ekonomik temellere dayanmaktadır.
• Yiyecek bulmakta bile zorluk çeken Avrupalı Hristiyanlar için sıkıntılardan kurtulmanın yoluydu.
• Ayrıca senyör ve şövalyeler, yeni ele geçirecekleri ülkelerde yüksek mevki ve ayrıcalık kazanmak için bu seferlere katılma konusunda istekli olmuştur.

I. HAÇLI SEFERİ

-Selçuklular sayıca çok fazla olan Haçlı kuvvetleri karşısında başarılı olamamış ve geri çekilmek zorunda kalmıştır.
-Bunun sonucunda İznik, Haziran 1097'de Haçlılara teslim olmuştur.
-Haçlılar İznik'i ele geçirdikten sonra I. Kılıç Arslan, başkenti Konya'ya taşımıştır.
-Kılıç Arslan savaş taktiğini değiştirmiştir. Buna göre Haçlıların güzergahındaki yerleşim yerleri boşatılmış, ikmal kaynakları tahrip edilmiş ve su kuyularına zarar verilerek Haçlılara yıpratma taktiği uygulanmıştır.
-Haçlı Seferi sonucunda 1098'de Urfa'da ilk Haçlı Devleti kurulmuştur
-Haçlılar, Urfa ve Antakya'da idareler kurarak hüküm sürmüştür.
-Fatimilerin hakimiyetinde bulunan Kudüs 1099 yılında kuşatılmış ve Haçlıların eline geçmiştir..
-Kudüs'te bir krallık kuran Haçlılar 1187'ye kadar bölgeye hakim olmuştur.

Urfa Kontluğu'na 1144 tarihinde Musul Atabeyi İmadeddin Zengi, Antakya Prensliği'ne ise 1268'de Memluk Sultanı Baybars tarafından son verilmiştir. Ayrıca 1109 yılında kurulan Trablus Kontluğu da 1289 yılında yine Memluklular tarafından ortadan kaldırılmıştır.

II. HAÇLI SEFERİ

NEDENİ: Alman imparatoru III. Conrad (Konrat)'ın 1147 yılında Türkiye Selçuklu Sultanı I. Mesut tarafından Eskişehir yakınlarında yenilmesi, Musul Atabeyi Nureddin Mahmut Zengi'nin Urfa, Halep ve Şam'ı Haçlılardan geri alması

SONUÇ: Anadolu'dan geçmek isteyen Haçlı orduları Anadolu Selçuklu hükümdarı I. Mesut tarafından mağlup edildi. Sahilden ve denizden Kudüs'e giden Haçlı orduları Şam'ı kuşatmışlarsa da başarılı olamamışlardır.

III. HAÇLI SEFERİ

NEDENİ: 1187 yılında Selahattin Eyyubi'nin Hittin Savaşı'nda Küdus Kralı'nı yenmesi ve şehri ele geçirmesi.

SONUÇLARI:

-Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa, 100.000 kişilik bir ordu ile Anadolu'ya girdi ama kendisi Silifke Çayı'ndan geçerken boğulmuştur.

-Bunun üzerine Fransa Kralı II. Philip (Fransa) ve İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard Akdeniz yoluyla Akka'ya çıktılar ve şehri zaptettiler.

-Bir süre sonra başarısız olacaklarını anlayan her iki kral ülkelerine dönmek zorunda kalmıştır.

-İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard, Kudüs'ü almak için Selahattin Eyyubi ile savaştı ancak başarılı olamadı.

IV. HAÇLI SEFERİ

NEDENİ: Eyyubilerin Yafa ve Suriye'deki bazı şehirleri ele geçirmesi üzerine Papa III. Innocentius (İnosent), 1198'de IV. Haçlı Seferi için bir çağrı yapmış ve seferin Venedik gemileriyle denizden yapılması kararını vermiştir.

SONUÇ: 1204'te İstanbul'u ele geçiren Haçlılar şehri yağmalamıştır.Ayrıca İstanbul'da Latin İmparatorluğu kurulmuştur.

Merkezini İznik'e taşımak zorunda kalan Bizans İmparatorluğu, 1261 yılına kadar varlığını burada sürdürmüştür.

İlk dört seferden sonra Haçlılar, Doğu'ya dört sefer daha düzenlemiştir. Bu seferlerinde Anadolu'dan geçmeyen Haçlılar; Mısır, Suriye ve Tunus yolunu kullanmıştır.

Haçlı Seferleri'nin Sonuçları

-Haçlılar, başta Kudüs olmak üzere ele geçirdikleri Urfa, Antakya ve Trablus gibi şehirlerde krallık, prenslik ve kontluklar kurmuşsa da yaklaşık iki asırlık bir mücadele sonucunda Müslümanlar bu toprakları yeniden fethetmiştir.

-Bizans, Haçlı Seferleri sayesinde nefes alma imkanı bulmuş ve ömrünü uzatmıştır.

-1204'te Haçlılar, İstanbul'da yaklaşık yarım asır sürecek bir Latin Krallığı kurmuştur.

-Daha sonra İstanbul'u Latinlerden geri alan Bizans, bir daha eski gücüne ulaşamamıştır.

-Haçlı Seferleri, Akdeniz kıyılarındaki limanların önemini artırmıştır

-Haçlılar; barut, kağıt, matbaa, pusula gibi teknik buluşları Avrupa'ya taşımış ve bu buluşlar Avrupa medeniyetinin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.
-Papalığın gücünün azalmasına neden olmuştur.
- 1291yılında son Haçlı kalesi olan Akka'nın Memlukler tarafından ele geçirilmesi ile Haçlı Seferleri sona ermiştir.
-Doğu ve Batı medeniyetleri arasında kültürel etkileşim yaşanmıştır.
-Batı'dan Doğu'ya nakledilen bankacılık, çek, senet, kredi, kefil gibi uygulamalar Müslüman tacirler tarafından öğrenilerek uygulanmıştır.

İKİNCİ BEYLİKLER DÖNEMİ

-Kösedağ Savaşı sonrasında da İkinci Beylikler Dönemi yaşanmaya başlanmıştır.
-Moğol İstilası sonrasında Türkmenlerin Anadolu'ya göçleri daha da yoğunlaşmıştır.
-Yarı göçebe bir hayat süren bu grupları, iç düzenlerinde sorun çıkarma ihtimali sebebiyle Selçuklular sınır boylarına göndermiştir.

Boy yapısı içerisinde nüfuzlarını korumak için yerleşik hayata geçmek istemeyen Türkmenler, batıdaki uçlara doğru yönlendirilmiştir.

-Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılma sürecine girmesiyle birlikte, Türkmen beyleri, Selçuklu otoritesinin kaybolduğu bölgelerde merkezi otoritesi zayıflayan Bizans'ın da durumundan faydalanarak müstakil ya da yarı müstakil halde devletçikler şeklinde teşkilatlanmıştır.

-Moğol İlhanlı Devleti'nde Ebu Said Bahadır Han'ın 1335'te varis bırakmadan ölümü sonrasında ise Anadolu üzerindeki Moğol baskısı ve tehdidi tamamen kalkmıştır.
-Bu dönem XIII. Yüzyılın ikinci yarısında Karamanoğullarının faaliyetleri ile başlamış ve XVII. yüzyılın başlarına yani Ramazanoğulları topraklarının Osmanlı Devleti'ne dahil edilmesine kadar devam etmiştir.

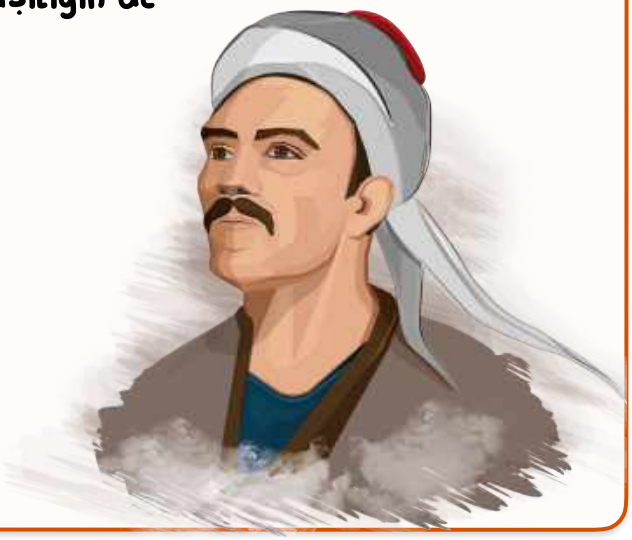
Anadolu'da Karamanoğulları, Candaroğulları, Germiyanoğulları, Canikoğulları, Hamitoğulları, Aydınoğulları, Menteşeoğulları, Saruhanoğulları, Eşrefoğulları, Teke Beyliği, Karesioğulları, Eratnalılar, Dulkadiroğulları, Ramazanoğulları, Kadı Burhaneddin Devleti gibi irili ufaklı birçok siyasi teşekküller kurulmuştur.

MOĞOLLAR SONRASI ANADOLU'DA MUTASAVVIFLAR

Anadolu coğrafyasında tarikatlar halk üzerinde büyük etkiye sahip olmuştur. Anadolu'da sosyal huzurun sağlanmasında Mevlevilik çok önemli bir yer tutmuştur.

MEVLEVİLİK:

- Mevleviliği, XIII. yüzyıl sonlarında Konya'da Mevlana'dan sonra, oğlu Sultan Veled teşkilatlandırmıştır.
- Mevlevilik, kurulan mevlevihanelerle Bağdat'tan Rumeli'ye kadar geniş bir alana etki etmiştir.
- Horasan'ın Nişabur şehrinde doğup yetişen ve daha sonra Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş-ı Veli, Anadolu'da Suluca Karahöyük'e yerleşmiştir.
- XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Ankara, Kırşehir, Konya, Kayseri gibi Anadolu'nun kültür merkezleri, aynı zamanda Bektaşiliğin de ilk merkezleri olmuştur.
- Milli ve İslami değerleri birlikte yansıtan şiirleriyle Yunus Emre, XIII. yüzyılın karışıklıklar içerisindeki Anadolu insanında hayranlık uyandırmış ve sosyal huzurun sağlanmasına hizmet etmiştir.
- Yunus Emre ile birlikte Anadolu'da Türkçe, Türk edebiyatı ve tasavvufi Türk şiiri daha XIV. yüzyılda zirveye ulaşmıştır.

senin notların

BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI SİYASETİ (1302-1453)

OSMANLI DEVLETİNİN KURULUŞU (1299)

- Kayı boyuna ait Ertuğrul Gazi yönetimindeki aşiret Anadolu Selçukluları zamanında Ankara dolaylarına yerleştirilmişlerdi. Sonraki süreçte Osman Bey idaresindeki kayı Türkleri Eskişehir ve Söğüt çevresine yerleştiler.
- Osman Gazi Karacahisar İnegöl Yenişehir ve Bilecik yörelerini fethedince çevredeki Bizans tekfurları ordu kurdular.
- Bu ordu, Osman Gazi idaresindeki birlikler tarafından Koyunhisar (Bafeon) Savaşında yenilgiye uğratıldı. (1302)

Böylece Osmanlılar ilk zaferlerini kazandılar.

ORHAN GAZİ DÖNEMİ (1324-1362)

- Bursa fethedildi ve başkent yapıldı.
- İznik'in fethine girişildi. Bunu önlemek isteyen Bizans kralının kurduğu ordu Maltepe (Pelekonon) Savaşında yenilgiye uğratıldı.Böylece Osmanlılar, Bizans devletiyle doğrudan yaptıkları bu savaşı kazandılar. Savaştan sonra İznik başkent yapıldı.
- Bizansta taht kavgasına giren Kantakuze'ne yardım edildi. Bu yardım karşılığında Geliboludaki Çimpe Kalesi kazanıldı.
- Gelibolunun fethine girişildi. Kazanılan Tekirdağ dolaylarına Anadolu'dan getirilen Türkler yerleştirildi.
- Karesi Beyliğine son verildi. Rumeliye geçiş yolu Çimpe kalesiyle birlikte açılmış oldu.
- Yaya ve Müsellem (atlı) askerlerden ilk düzenli ordu kuruldu. Böylece beylikten devlete geçiş sağlandı.

Divan teşkilatı kuruldu.

I. MURAT DÖNEMİ (1362-1389)

- Karamanlıların kışkırtması nedeniyle Ankara'yı idrelerine alan Ahiler'den Ankara geri alındı.
- Rumeli'de yapılan Sazlıdere Savaşı kazanıldı. Bundan sonra Edirne fethedildi. (1363) Papalık Edirne'nin fethine tepki olarak propoganda yaptı. Bunun sonucu Balkanlı uluslar Haçlı Ordusu kurdular.
- Haçlılar Sırpsındığı Savaşında yenilgiye uğratıldı. (1364)
- Sırpların kurduğu Haçlı ordusu Çirmen Savaşında yenilgiye uğratıldı. Hamitoğulları Beyliğinden Toprak satın alındı.
- Karamanlılar, Osmanlıların Anadolu'ya yönelmesine karşı çıktılar. (1371)
- Osmanlıların yaptıkları savaşla karamanlılara üstünlüklerini kabul ettirdiler.
- Balkanlarda bir Osmanlı akıncı birliği Plosnik Savaşında yenilgiye uğratıldı.

- Bundan yararlanan Sırplar Osmanlıları Balkanlardan atmak için birleşik Haçlı ordusu kurdular.
- I. Murat, bu Haçlı ordusunu I. Kosova Savaşı'nda yenilgiye uğrattı. Ancak Savaş sonunda I. Murat bir Sırplının saldırısıyla öldü.

YILDIRIM BEYAZIT DÖNEMİ (1389-1402)

- I. Murat'ın kararı üzerine hükümdar oldu.
- Taht kavgasına gireceğinden şüphelendiği kardeşi Yakup'u öldürttü.
- Karamanlılar dahil Batı Anadolu'daki beyliklere son verdi.
- Böylece büyük ölçüde siyasi birliği sağladı.
- İstanbul'u ilk kez kuşattı. Bunun üzerine Batı Avrupa uluslarının katılımıyla büyük bir Haçlı ordusu kuruldu. Yıldırım Beyazıt bu orduyu Nigbolu Savaşında yendi (1396)
- Yıldırım Beyazıt Bizans'ı ikinci kez kuşattı. Karadenizden Bizans'a gelecek yardımları önlemek için Anadolu Hisarını (Güzelce Hisarı) yaptırdı.
- Kuşatma sürerken Doğu Anadolu'da Timur tehlikesi belirdi. Bunun üzerine Bizans'la anlaşma yapılarak kuşatma kaldırıldı.

Bu anlaşmaya göre:
- Bizans yıllık vergi verecek.
- İstanbul'da bir Müslüman Mahallesi kurulacak.
- Haliç'e bir Osmanlı birliği yerleştirilecek.

ANKARA SAVAŞI

SAVAŞIN NEDENLERİ

- Her iki hükümdarın da Türk İslam liderliğini ele geçirmek istemesi,
- Çin üzerine sefere çıkacak olan Timur'un arkasına güçlü bir devlet bırakmamak istemesi,
- Karakoyunlu Hükümdarı Kara Yusuf ile Bağdat hükümdarı Ahmet Celayir'in Yıldırım Bayezid'i kışkırtması,
- Yıldırım Bayezid'in son verdiği Anadolu beylerinin Timur'u kışkırtması,
- Timur'un Sivas'ı yağmalaması,
- İki hükümdar arasındaki karşılıklı hakaretler içeren mektuplaşmalar.

SAVAŞIN SONUÇLARI

- Osmanlı Devleti yenildi.
- Yıldırım Bayezit ve oğlu Mustafa Timur'a esir düşmüşlerdir. Yıldırım Bayezid bu esaret sırasında ölmüştür.

NOT: Yıldırım Bayezit, Osmanlı Devleti'nde esir düşen ilk ve tek padişahtır.

- Osmanlı Devleti, 11 yıllık Fetret Devri'ne girdi
- Timur Anadolu Türk beyliklerini yeniden kurdu. Böylece Anadolu Türk siyasi birliği bir kez daha bozuldu.
- Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki ilerleyişi durdu.
- İstanbul'un fethi gecikti.

ÇELEBİ MEHMET DÖNEMİ

- Bozulan devlet kurumlarını yeniden sağlamlaştırdı. Anadolu'da otoriteyi yeniden sağladı.
  ↳Böylece devleti dağılmaktan kurtardı. Bu çalışmalarından dolayı Çelebi Mehmet devletin ikinci kurucusu sayılmıştır.
- Ege denizinde Venediklilere ait Adalardan Anadolu kıyılarına saldırılar oldu. Bundan dolayı Venediklilerle ilk büyük deniz savaşı yapıldı. Osmanlının deniz gücü zayıftı ve Osmanlılar yenildi.
- Bizans'ın araya girmesiyle anlaşma yapıldı.
- Fetret dönemindeki siyasi ve sosyal sorunları gerekçe gösteren Şeyh Bedrettin isyan çıkardı. Rumelide çıkan bu isyan bastırıldı. (1420)
- Timur'un Semerkant'a götürdüğü Mustafa Çelebi geri dönerek taht kavgasına girdi. Mücadeleyi kaybedince Bizans'a sığındı. Bu kişinin gerçek Şehzade Mustafa Çelebi olmadığı iddia edildi.

Bundan dolayı bu olaya "Düzmece Mustafa Olayı" denilmiştir.

II. MURAT DÖNEMİ (1421-1451)

- Bizans Devleti Mustafa Çelebi'nin başlattığı taht kavgasını yeniden destekledi.
- II. Murat bu mücadeleyi kazandı. → Mustafa Çelebi öldürüldü.
- Karaman ve Germiyan Beyleri Osmanlının otoritesini sarsmak için II. Muratın kardeşi Şehzade Mustafa'yı taht kavgasına sürüklediler. II. Murat bu mücadeleyi kazandı. (1444)
- Osmanlı orduları Balkanlarda Macarlarla yaptıkları savaşları kaybettiler.
  ↳Bunun üzerine II. Murat barış istedi. Macarlarla Edirne Segedin Anlaşması imzalandı
- II. Murat iktidarı küçük yaştaki II. Mehmete bıraktı. Ancak devlet adamları arasında sorunlar çıktı. Macarlar anlaşmayı bozdular.
- II. Murat yeniden padişahlığa geldi. Macarlar Varna Savaşında yenilgiye uğratıldı. (1444)

Anlaşmaya göre
a) 10 yıl savaş olmayacak.
b)Tuna sınır sayılacak.

- II. Murat iktidarı tekrar bıraktı, yine aynı sorunlar çıktı.
- II. Murat tekrar padişahlığa geldi, Macarların yönetimindeki haçlı ordusunu II. Kosova Savaşı'nda yenilgiye uğratı. (1448)
- Balkanlı uluslar bir daha saldırı düzenlemediler.
  ↳Böylece Osmanlıların Balkanlara yerleşmesi kesinleşmiştir.

DÜNYA GÜCÜ OSMANLI (1453-1595)

II. Mehmet (1451-1491) (Fatih Sultan Mehmet)

- Rumeli (Boğazkesen) Hisarı yapılmıştır.
- İstanbul'un Fethi ile Osmanlı toprak bütünlüğü sağlamıştır.
- Bizans İmparatorluğu yıkılmış Karadeniz ve Ege'deki ticaret yolları kontrol altına alınmıştır.
- 1473 Otlukbeli Savaşı ile Doğu Anadolu'da güvenlik sağlanmış ve Akkoyunlu Devleti yıkılmıştır.
- Kırım'ın alınmasıyla Karadeniz "Türk Gölü" olmuştur.
- Venediklilere ticari imtiyazlar verilmiştir.
- Devlet memuru ve yönetici yetiştirmek amacı ile Enderun Mektebi kurumsallaştırılmıştır.
- Bugünkü "İstanbul Üniversitesi" nin temeli olan Sahn-ı Seman Medresesi kurulmuştur.
- Topkapı Sarayı inşa edilmiştir.
- Merkezi otoriteyi korumak amacıyla ilk Osmanlı kanunnamesi olan Kanunname-i Al-i Osman hazırlanmıştır.
  - Böylece kardeş katli, cülus dağılımı, Müsadere Sistemi yasal hale gelmiştir.

İlk kez altın para basılmıştır.

II. Bayezit (1481-1512) (Sofu)

- Osmanlı tarihinde oğlu tarafından zorla tahtan indirilen ilk padişahtır.
- Devşirme kökenliler tarafından desteklenen ilk padişahtır.
- Cem Sultan İsyanı çıkmıştır.
- Safevi Devleti'nin desteklediği Şahkulu İsyanı bastırılmıştır.

Cem Sultan'ın önce Memlük Devletine ardından Papalığa sığınması üzerine bu dönemde zayıf bir dış politika izlenmiştir.

- Karamanoğulları Beyliği'ne son verilmiştir.
- Mora Yarımadası'nın fethini tamamlamıştır.
- Karadenize sefere çıkarak Kili ve Akkerman Kaleleri alınmış ve Boğdan'ın fethi tamamlanmıştır.
- İspanya'da baskı altında olan Yahudiler Osmanlı topraklarına yerleştirilmiştir.
- Müzik ile tedavi yapan darüşşifa açılmıştır.
- İlk kez avarız vergisi toplandı.
- İlk belediye kanunu (Kanunname-i İhtisab-ı Bursa) düzenlendi.
- Yükselme döneminde duraklamayı yaşatan padişahtır.

I. Selim (Yavuz Sultan Selim)

- Babası II.Beyazid'in doğudaki Safevi tehlikesine karşı önlem alamaması üzerine, Yavuz Sultan Selim yeniçerilerin desteği ile babasını tahtan indirerek padişah oldu.

Hadım-ül Haremeyn-i Şerifeyn (iki kutsal şehrin hizmetkarı), Halife, Yavuz unvanlarını kullanmıştır.

- Çaldıran Savaşı sonunda Safevi Devleti mağlup edilmiş, Doğu Anadolu Osmanlı egemenliğine girmiştir.
- Dulkadiroğulları Beyliği Turnadağ Savaşı ile yıkılmış, Ramazanoğulları Beyliği de Osmanlı Devleti egemenliğe girince Anadolu Türk siyasi birliği tam olarak sağlanmıştır.
- Mercidabık Savaşı ile Memlükler mağlup edilmiş, Suriye ele geçirilmiştir (Kansu Gavri mağlup edilmiştir.).
- Ridaniye Savaşı ile Mısır fethedilmiştir. (Toman bey mağlup edildi.)
- Halifelik, Memlük Devleti'nin yıkılmasıyla Abbasi halifelerinden Osmanlı Devleti hükümdarlarına geçmiştir.
- Bozoklu Celal İsyanı'nı bastırmıştır.

İdris-i Bitlisi ve İbn Kemal gibi alimler bu dönemde yaşamıştır.

8 yıla 80 yıllık iş sığdırmış padişah olarak adlandırılır.

Mısır seferleri sonucunda Memlük Devleti yıkılmış; Baharat Yolu'nun denetimi Osmanlı Devleti'ne geçmiştir.

I. Süleyman (1520-1566) (Kanuni Sultan Süleyman)

- Osmanlı tarihinde tahtta en uzun süre kalan padişahtır.
- Muhibbi mahlasıyla şiirler yazmıştır.
- 1526 Mohaç Meydan Savaşı ile Macaristan Osmanlı hakimiyetine girmiştir.
- İlk kez Fransa'ya kapitülasyonlar verilmiştir.
- Preveze Deniz Savaşı kazanılmıştır. Böylece Akdeniz "Türk Gölü" olmuştur.
- İran ile ilk resmi antlaşma olan Amasya Antlaşması imzalanmıştır.
- Hint seferleri düzenlenmiştir.
- Sırbistan'ın başkenti Belgrad'ın fethiyle (1521) Osmanlı Avrupa'daki fetihlerde bu şehri üs olarak kullanılmıştır.

Sokullu Mehmet Paşa (1564-1579)

- Kanuni, II. Selim ve III. Murat'a sadrazamlık yapmıştır. Devlet yönetiminde etkili olduğu için döneme adını vermiştir.
- 1570'de Kıbrıs'ın fethi ile Doğu Akdeniz kesin olarak Osmanlı egemenliğine girmiştir, İnebahtı Deniz Savaşı'nın zeminini hazırlamıştır. Kıbrıs Adası fethedilmiştir.
- 1571 yılında İnebahtı Deniz Savaşı'nda Haçlı donanması, Osmanlı donanmasını yakmıştır.
- Don-volga Kanalı, Süveyş Kanalı ve Karadeniz Marmara Kanalı projeleri hayata geçirilmeye çalışılmıştır,

Tunus'un Fethi → 1574

Lehistan'ın himaye altına alınması → 1575

Fas'ın himaye altına alınması → 1577

OSMANLI DEVLETİ KÜLTÜR VE MEDENİYET

DEVLET YÖNETİMİ

- Osmanlı Devletini, Osman Bey soyundan gelen hükümdarlar yönetmiştir.
- Yönetim babadan oğula geçmiştir.
- "Ülke hanedanın ortak malıdır" anlayışı I. Murat döneminde "devlet yönetiminin hükümdar ve oğullarına ait olduğu" kural haline gelmiştir.
- Fatih döneminde, devletin bütünlüğünü korumak için padişahlara kardeşlerini öldürme izni verilmiştir. Bu kanunname ile Osmanlı İmparatorluğu merkeziyetçi ve mutlakiyetçi bir karakter kazanmıştır.
- XVII. yüzyıl başlarında I. Ahmet'ten sonra veraset sisteminde değişiklik yapılarak "Yönetimin hanedanın en yaşlı üyesinin hakkı olduğu" kabul edilmiştir.
- Hükümdarlık alametleri: Para bastırmak, hutbe okutmak ve kılıç kuşanmaktır.
- Hükümdar ünvanlar: Bey, Han, Padişah, Sultan, Hüdavendigar
- Divan-ı Hümayun: Devlet işlerinin görüşüldüğü yerdir. Orhan Bey döneminde kuruldu.

XVI. yüzyıl başlarında halifeliğin Osmanlı padişahlarına geçmesinden sonra Osmanlı Devleti, mutlakiyetçi ve teokratik bir imparatorluk haline gelmiştir. Fatih zamanında devletin bütünlüğü için kardeş katli gelenek haline gelmiştir. Bu durum I. Ahmet'e kadar devam etmiştir.

"Son söz padişahındır."

Divan her milletten ve dinden vatandaşlara açıktı. Fatih dönemine kadar padişahlar başkanlık ederken, Fatih'ten itibaren Divan üyelerinin fikirlerini rahatça söyleyebilmesi için padişahlar Divan toplantılarına katılmamıştır. Bu uygulamadan sonra Divan'a sadrazamlar başkanlık yapmaya başlamıştır.

DİVAN ÜYELERİ

Sultan: Devlet yönetiminde en yetkili kişidir.
Vezirazam: Padişahın vekili.(Başbakan)
Vezirler: Bakanlar.
Defterdar: Maliye işlerine bakar.
Nişancı: Padişahın tuğrasını çeker,dirlikleri dağıtır.
Kazasker: Adalet işlerine bakar.

! Divan → danışma meclisi niteliğindedir.

Şeyhülislam: Din işlerinden sorumludur.
Kaptan-ı Derya: Deniz kuvvetleri komutanı.
Reis-ül Küttap: Dış işlerden sorumlu, bütün katiplerin lideri.
Yeniçeri Ağası: İstanbul'un güvenliğinden sorumlu yeniçeri ocağının amiridir.

MEMLEKET YÖNETİMİ

Memleket yönetim bakımından üçe ayrılmıştır.

1) Merkeze Bağlı Eyaletler: (İstanbul'a yakın)

- Anadolu ve Rumeli Beylerbeyliği: dirlik sisteminin uygulandığı ve yıllıksız eyaletlerdir.
- Eyaletler sancaklara, sancaklar kaza ve köylere ayrılır.
- Kazalarda subaşılar (güvenlik), kadılar (adalet) görevlidir.

2) Merkeze Bağlı Hükümet ve Beylikler: (İstanbul'a az uzak)

- İç işlerinde serbest, dış işlerinde Osmanlıya bağlılardı.
- Kırım, Eflak, Erdel Beyliği ve Hicaz Emirliği. Hicaz Emirliği dışındakiler yıllık vergi verirler ve ihtiyaç olduğunda orduya asker gönderirlerdi.

3) Özel Yönetimli Eyaletler: (İstanbul'a uzak)

- Bağdat, Mısır ve Tunus vs. Yıllık vergi verirler.
- Yöneticilerine Saliyane (yıllık maaş) verilirdi.
- Bu eyaletlerin gelirleri iltizama verilirdi. (Toprakların kiralanması)
- Mültezim ise kiralayan kişidir.

TOPRAK YÖNETİMİ

Toprak İslam Hukukuna göre Öşri, Haraci ve Miri arazi olmak üzere üçe ayrılır.

Öşür Arazi: Müslümanlara ait olan topraklar. (Öşür vergisi)

Haraci Arazi: Müslüman olmayan halka aittir. (Haraç vergisi)

Miri Arazi: Devletin malı olan topraklardır.

Miri Arazi Çeşitleri:

Dirlik: Geliri devlet memurlarına ve askerlere görev karşılığı verilen topraktır.

Üçe ayrılır:

Timar: Sipahilere verilir.

Eşkinci Timarı: Savaşta yararlılık gösterenlere,
Mustahfaz Timarı: Cami imam ve hatiplerine verilirdi.

Has: Geliri padişah ve divan üyelerine verilir.

Zeamet: İkinci dereceden devlet adamlarına verilir.

Topraklar mutlaka işletilirdi. Toprağı işlemeyenden **resm-i çiftbozan vergisi** alınırdı.

DİRLİK SİSTEMİNİN AMAÇLARI

-Topraklardan yararlanma, gelir arttırma ve üretimde sürekliliği sağlamaktır.
-Osmanlı ordusunun büyük bir bölümünü oluşturan timarlı sipahiler sürekli savaşa hazır tutulmuştur. Ülkede güvenlik sağlanmıştır.

Vakıf Toprak: Geliri hayır kurumlarına ayrılan arazi.
Yurtluk Arazi: Sınır koruma görevlilerine ayrılan arazi.
Ocaklık Arazi: Kale muhafızlarına ve tersane giderleri için.

Mukataa: Geliri doğrudan doğruya hazineye giden toprak.
Malikane: Devlette başarılı olanlara verilir.
Paşmaklık: Padişahın kadınlarına ve kızlarına ayrılan arazidir.

ORDU

- Ordunun temelini Orhan Bey atmıştır.
- Yeniçeri ocağının temelini ise I. Murat atmıştır.

★ Ordunun temeli kara ordusudur.

Kapıkulu Askerleri: Paralı askerlerdir. Masraflarını devlet karşılar. Devşirmelerden seçilir. Savaşta padişah ve hazineyi korurlar.

Piyadeler (yaya)
Süvariler (atlı)
} olmak üzere ikiye ayrılır.

Eyalet Askerleri: Sadece savaş zamanında oluşur. Maaş almazlar. Dirlik gelirleriyle beslenirlerdi. Devlet masraf yapmadan bir orduya sahip olmuştur.

Yardımcı Kuvvetler: Bağlı beylik ve devletlerden alınan askerler. (Yörükler, sakalar, azaplar, derbentçiler)

Deniz Ordusu: İlk kez Orhan Bey döneminde Karesibeyliği'nden geçmiştir.

- Fatih ve Kanuni Döneminde donanma güçlendirilmiştir.
- Donanma komutanı Kaptan-ı Derya, askerlerine Levent ve Serdar denilmiştir.

★ İlk tersane Yıldırım döneminde Gelibolu'da kurulmuştur. (1391)

MALİYE

- Maliye Teşkilatı I. Murat zamanında kurulmuştur.
- Osmanlı ekonomisinin en güçlü olduğu dönem 15-16. yy'dır.
- Fatih Döneminde Venediklilere verilen ayrıcalık, Kanuni Döneminde Fransızlara verilen kapitülasyonlarla Osmanlı zamanla açık pazar haline gelmiştir.
- Düşük gümrük vergileri ile istenilen amaca ulaşılamamıştır.

Devletin Gelir Kaynakları:
Savaş ganimetleri
Vergiler ikiye ayrılır.

Şer-i Vergiler
Öşür — Haraç — Cizye

Örf-i Vergiler
Ağnam
(Hayvan)
Avarız
(Olağanüstü durumlarda alınan vergi)
Çiftbozan
(Toprağı işlemeyenden alınan vergi)
Otlakiye
(Otlak vergisi)
Gümrük gelirleri
Bağlı beylik ve devletlerden alınan vergiler
Maden, tuzla, orman gelirleri

! Defterdar, mali işlerden sorumlu olan kişidir.

İLTİZAM SİSTEMİ
Osmanlı İmparatorluğu'nda XVI. yüzyılda bazı eyaletlerin vergi gelirlerinin açık artırma yoluyla belirli bir bedel karşılığında şahıslara satılmasına **iltizam sistemi** denilmiştir.
Bu kişilere de **mültezim** adı verilmiştir.

İltizam sisteminin uygulanması sonucunda:

- Devlet eyaletlerin vergi gelirlerini peşin alarak nakit ihtiyacını karşılamış, alınan paralarla yönetici ve askerlerin maaşlarını karşılamıştır.
- Mültezime bırakılan topraklarda asker yetişmemiş, timarlı sipahilerin önemi azalmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ve gerekli denetimlerin yapılmamasından dolayı halktan fazla vergi alınarak zor duruma düşürülmüştür

HUKUK

İkili hukuk sistemi vardır.

Örf-i Hukuk: Örf, adet, gelenek, görenek.

Şer-i Hukuk: İslam hukuku.

Örf-i hukuk alanında ilk kanunname **Kanunname-i Ali Osman**'dır.

- Mahkemeler herkese açıktı.
- Davalara kadılar bakardı.
- Kadılar Kazaskere bağlıydı.

SOSYAL HAYAT

- Osmanlı Devletinde köyde yaşayan halk; tarım ve hayvancılıkla, şehir ve kasabada oturanlar sanat ve ticaretle uğraşırlardı.
- Osmanlı Devleti'nde esnaflar, esnaf ile hükümet ilişkilerini düzenleyen Lonca adı verilen teşkilatlara üyeydi.
- Her esnaf kendi çalışma alanıyla ilgili bir loncaya üye olarak koruma ve denetim altına girerdi.
- Osmanlı şehirlerinde ekonomik hayatın temeli durumunda olan loncaların dışında esnaflık ve zanaatkarlık yapmak mümkün değildi.

LONCALARIN BAŞLICA GÖREVLERİ

- Ürünlerin kaliteli yapılmasını sağlamak ve fiyatları belirlemek
- Esnaflarla hükümet arasındaki ilişkileri düzenlemek
- Üyelere kredi sağlamak ve zararlarını karşılamak
- Mesleki eğitim vermek

- Müslümanlar ile diğer dinlere mensup olan halk arasında ayrım yapılmamıştır.
- Osmanlı ülkesinde gayrimüslimler diledikleri işlerde çalışırlar, ibadetlerini serbestçe yaparlar, kendi dillerine ve dinlerine göre eğitim görürlerdi.
- Bütün halk aynı huzur, güven ve varlık ortamını paylaşarak barış içinde beraberce yaşarlardı.
- Gayrimüslimler askere alınmamış, bunun yerine askerlik yapabilecek erkekler devlete cizye adıyla vergi ödemişlerdir.
- Ticaret hayatında sürekli ve istikrarlı bir faaliyet gösteren gayrimüslimler zenginliklerini artırmışlar ve Osmanlı ülkesinde ticari hayata hakim olmuşlardır.

BİLİM-KÜLTÜR-EDEBİYAT-SANAT

Osmanlı'da eğitim öğretim medreselerde yapılıyordu.
Daha sonra: Sahn-ı Seman ve Sahn-ı Süleymaniye medresesi açılmıştır.
Medreselerden sonra en önemli okul ise: Enderun mektebidir.
Devlet memuru, idareci, komutan ve sanatkar yetiştirmek amacıyla kurulan saray okuluna Enderun denilmiştir.
İlk defa II. Murat tarafından Edirne sarayında kurulan bu okul, bazı düzenlemeler yapılarak ve ismi değiştirilerek 1910 yılına kadar devam ettirilmiştir.
Mimaride ise: Selçuklu ve Bizans'tan etkilenilmiştir.
Dini yönden sakıncalı olduğu için resim ve heykelcilik yasaklanmıştır.
Bunun yerine: minyatür sanatı ve yazı sanatları gelişmiştir.

İlk medrese Orhan Bey döneminde kuruldu.

Devletin resmi dili: Türkçe'dir.
Yazı dili: Osmanlıca'dır.

senin notların

YENİ ÇAĞ'DA AVRUPA

COĞRAFİ KEŞİFLER

COĞRAFİ KEŞİFLERİN SEBEPLERİ:

-Bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler
-Doğu ülkelerinin zenginliği
-Cesur gemicilerin yetişmesi
-Avrupalıların dünyayı tanıma merakı ve Hristiyanlığı yayma amaçları
-Avrupalıların Hindistan'a ulaşmak için yeni yollar aramaları (İpek ve Baharat Yolları Osmanlı Devletinin elindeydi.)
-Kralların Coğrafi Keşifleri teşvik etmeleri → özellikle Portekiz ve İspanyol krallar
-Ticaret yollarının Türklerin elinde olması

COĞRAFİ KEŞİFLERİN SONUÇLARI:

SOSYAL VE EKONOMİK SONUÇLAR:

- Yeni ticaret yolları bulunmuş, İpek ve Baharat Yolları önemini kaybetmiştir.
- Bu gelişmeler sonucunda Akdeniz limanları ve ticareti önemini kaybederken Atlas Okyanusu limanlarının önemi artmıştır.
- Yeni keşfedilen yerlerden Avrupa'ya bol miktarda değerli maden taşınmıştır.
- Bu durum Avrupa'da temel zenginlik ölçüsü olan toprağın yerini altın ve gümüşün almasına neden olmuştur.
- Avrupalılar ekonomik yönden zenginleşmişlerdir.
- Kara ticaret yolları deniz ticaret yollarıyla rekabet edememiştir.
- Uluslararası ticaret faaliyetleri gelişmiştir.
- Avrupa'da ticaretle uğraşan burjuva sınıfı zenginleşmiş ve soyluların topraklarına sahip olmuşlardır.

Böylece, siyasal denge bozulmaya başlamıştır.

- Avrupa'dan keşfedilen yerlere göçler olmuştur.
- Keşfedilen yerlerde sömürgeler kurularak zenginlik kaynakları Avrupalılar tarafından yağmalanmıştır.
- Ayrıca, Avrupa ürünleri yeni pazarlar bulmuş ve daha sonra gerçekleşecek Sanayi İnkılabı'na ortam hazırlanmıştır.
- Uzak sömürgelerden malların deniz yoluyla getirilmesi, Avrupa'daki liman şehirlerinin önemini artırmıştır.
- Bunun sonucunda şehirleşme faaliyetleri ve şehirlerin nüfusları artmıştır.
- Şehirleşme yeni sosyal grupların doğmasına, hayat seviyesinin yükselmesine ve yaşam tarzının değişmesine neden olmuştur.
- Köle ticareti artmıştır.

SİYASAL SONUÇLAR:

- Yeni keşfedilen topraklar, keşifleri yapan devletlerin kendi malları haline gelmiş ve buralarda sömürge imparatorlukları kurulmuştur.
- Avrupalı devletler arasında sömürge rekabetinden dolayı savaşlar çıkmıştır.
- Sömürgeci Avrupa devletleri diğer devletlere siyasal ve ekonomik alanlarda üstünlük sağlamışlardır.
- Zenginleşen Avrupalı krallar savaş sanayisine daha fazla yatırım yapmaya başlamışlardır.
- Okyanuslara açılacak durumda olmayan Osmanlı İmparatorluğu, tartışmasız durumdaki siyasal üstünlüğünü daha donanımlı ordu ve donanmaya sahip olan Avrupa devletleri karşısında kaybetmeye başlamıştır.

BİLİMSEL VE KÜLTÜREL SONUÇLAR:

- Yeni kıtalar, ırklar, uygarlıklar, hayvanlar ve bitkiler tanınmış, insanlarda merak ve araştırma isteği artmıştır.
- Avrupa'nın bilim ve düşünce hayatında önemli değişiklikler meydana gelmiştir.
- Keşiflerin etkisiyle Avrupa'da gelişmeleri engelleyen durumları ortadan kaldıran Rönesans ve Reform hareketleri başlamıştır.
- Kıtalar arası ticaret ve taşımacılık sayesinde zenginleşen Avrupalılar yeni bir hayat tarzı benimsediler. Bunlar kültür ve sanat faaliyetlerini destekleyerek gelişmesini sağlamışlardır.
- Yeni keşfedilen yerlerdeki uygarlıklar söndürülmüştür.

RÖNESANS HAREKETLERİ

RÖNESANS'IN BAŞLAMASINDA:

-Kağıdın ucuzlaması ve matbaanın kullanımının artmasıyla yeni buluş ve düşüncelerin geniş alanlara yayılması,
-Avrupa'daki kültür ve sanat faaliyetlerini destekleyen, bilim adamları ve sanatkarları koruyan varlıklı kişilerin ortaya çıkması,
-Eski Yunan ve Roma'ya ait edebiyat, felsefe, bilim ve sanat eserlerinin incelenmesi ve bunların akademilerde okutulması,
-Avrupalıların İspanya'daki Endülüs Emevi Devleti ve Sicilya aracılığı ile İslam uygarlığını tanıması,
-Coğrafi Keşiflerle Avrupa halkının zenginleşmesi ve yaşam seviyesinin yükselmesi etkili olmuştur.

RÖNESANS'IN SONUÇLARI

-Avrupa'da hür düşünce ve yeni bir sanat anlayışı ortaya çıkmıştır.
-Avrupa'da bilim alanında deney ve gözleme dayanan pozitif düşünce yayılmış ve skolastik düşünce yıkılmış
-Hümanistler insanı ve doğayı konu alan, insanın ön plana çıktığı eserler ortaya koymuşlardır.
-Avrupa'da eğitim-öğretim faaliyetlerine önem verilmiştir.
-Bilimsel alandaki çalışmalar endüstrinin gelişmesine ortam hazırlamıştır.
-Avrupa'da soylularla halk arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki çelişkiler artmıştır.
-Pozitif düşüncenin gelişmesiyle Hristiyanlık dininin kutsal kitabı İncil ve din adamları eleştirilmiştir.

Bunun sonucunda Avrupa'da Reform hareketleri başlamış ve kilisenin gücü azalmıştır.

REFORM HAREKETLERİ

AVRUPA'DA REFORM HAREKETLERİNİN BAŞLAMASINDA:

- Bozulan Katolik Kilisesi'nin bazı zümrelerin çıkarlarına uygun hareket etmesi ve dini ticarete alet ederek Endülgans adlı af belgesi sayesinde zenginleşmesi
- Hümanizm sayesinde Hristiyanlığın kaynaklarına inilerek temel ilkelerin ortaya çıkarılması
- Kağıt ve matbaa sayesinde iletişimin gelişmesi
- Rönesans döneminde yetişen özgür düşünceli aydınların Katolik Kilisesi'ni tenkid etmeleri
- Dini kitapların ulusal dillere çevrilmesi ve matbaa sayesinde bol miktarda basılması etkili olmuştur.

REFORM'UN SONUÇLARI

- Avrupa'da mezhep birliği parçalanmıştır.
- Katolik ve Ortodoks mezhepleri yanında Protestan, Kalvenizm ve Anglikanizm mezhepleri ortaya çıkmıştır.
- Papa ve din adamları saygınlıklarını kaybetmişlerdir. Katolik Kilisesi yeni düzenlemeler yapmak zorunda kalmıştır.
- Eğitim ve öğretim, kilisenin elinden alınarak laik eğitim anlayışı yaygınlaşmıştır.
- Katolik Kilisesi'nden ayrılan ülkelerde kilisenin topraklarına ve mallarına el konulmuştur.
- Papa engizisyon mahkemeleriyle Katolik Kilisesi'nin otoritesini devam ettirmeye çalışmıştır.
- Protestan krallar ve prensler egemen oldukları bölgelerde din işlerinin mutlak hakimi haline gelmiştir.
- Reform hareketleri sonucunda Avrupa'da oluşan siyasal ayrılıklar, Osmanlıların Avrupa içlerine ilerlemesini kolaylaştırmıştır.

Rönesans ve reform hareketleri Avrupa' da gelişmeyi önleyen engelleri ortadan kaldırmıştır.

Avrupa'da yaşanan Reform hareketleri Osmanlı ülkesinde etkili olmamıştır. Osmanlı Devleti, hakimiyeti altında yaşayan Hristiyan halka din ve inanç yönünden geniş haklar tanımıştır.

17. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN DURAKSAMA NEDENLERİ:

MERKEZİ YÖNETİMİN BOZULMASI

Osmanlı merkezi yönetiminin bozulmasında;

- XVII. yüzyıldan itibaren tahta çıkan padişahların devlet işlerine ilgisiz kalmaları ve ordunun başında seferlere çıkmamaları,
- Şehzadelerin sancaklara gönderilmemesinden dolayı, devlet işlerinde yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadan devletin başına geçmeleri,
- Padişahların tecrübesizliğinden yararlanan saray kadınlarının ve ağalarının devlet yönetiminde etkili olmaları,
- Önemli makamların liyakata bakılmadan rüşvet ve iltimas yoluyla dağıtılması gibi nedenler etkili olmuştur.

Devlet yönetiminde otoritenin sarsılması, halkın devlete olan güveninin azalmasına ve iç isyanların çıkmasına neden olmuştur.

EKONOMİNİN BOZULMASI

XVI. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı ekonomisinin bozulmasında;

- Coğrafi Keşiflerin etkisiyle ticaret yollarının yön değiştirmesi ve gümrük gelirlerinin büyük ölçüde azalması
- XVII. yüzyılda Avusturya ve İran ile yapılan savaşların yüklü harcamalara yol açması
- İhracatın azalması, ithalatın artması ve kapitülasyonların giderek Avrupalı devletlerin sömürü aracı haline gelmesi
- Sömürgelerden Avrupa'ya yüklü miktarda altın ve gümüşün gelmesi, bu madenlerin bir miktarının Osmanlı ülkesine girmesi ve paranın değerini düşürerek enflasyonu artırması
- Vergilerin yükseltilmesi üzerine köylerde yaşayan insanların vergilerini ödeyemeyerek tarımsal üretimi bırakmaları
- Saray masraflarının artması gibi nedenler etkili olmuştur.

ASKERİ SİSTEMİN BOZULMASI

- III. Murat döneminden itibaren kapıkulu ocaklarına kanunlara aykırı asker alınarak sayılarının artırılması
- Yeniçerilerin geçim sıkıntısını ileri sürerek askerlik dışında işlerle uğraşmaları
- İltizam sisteminin yaygınlaşması üzerine timar sisteminin önemini kaybetmesi ve eyaletlerde asker yetiştirilmemesi
- Denizcilikle ilgisi olmayan kişilerin donanmanın başına getirilmesi
- Avrupa'da meydana gelen harp teknolojisindeki gelişmelerin takip edilmemesi gibi etkenler Osmanlı askeri sisteminin bozulmasına neden olmuştur.

SOSYAL ALANDAKİ BOZULMALAR

- Timar sisteminin bozulması, nüfusun artması ve Anadolu'da çıkan Celali isyanları halkın devlete olan güvenini sarsmıştır.
- XVII. yüzyılda başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlerin nüfusları hızla artmış, bu durum şehirlerde işsizliğe ve güvenliğin bozulmasına neden olmuştur.

EĞİTİM SİSTEMİNİN BOZULMASI

- Osmanlı eğitim sisteminin temelini oluşturan medreselerin çağın gerisinde kalması ve Avrupa'da eğitim alanında meydana gelen yeniliklerin takip edilmemesi,
- Pozitif bilimlerin medreselerin müfredatından çıkarılması,
- Medrese öğrenimi görmemiş pek çok kişiye ilmi rütbeler verilmesi,
- Yeni doğmuş çocuklara müderrislik ünvanının verilmesi ve beşik uleması diye adlandırılan bir sınıfın ortaya çıkması.

DIŞ ETKENLER

- Coğrafi Keşiflerle zenginleşen ve ekonomilerini güçlendiren Avrupa devletleri, Rönesans ve Reform hareketleriyle düşünce ve bilim hayatında önemli atılımlar yapmıştır. Osmanlı İmparatorluğu Avrupa'daki teknolojik ve bilimsel gelişmelere ayak uyduramamış, Avrupa'nın gerisinde kalmıştır.
- XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu doğal sınırlarına ulaşmıştır. Sınırlarını çöllere, okyanuslara ve güçlü devletlere dayandıran Osmanlı Devleti duraklama sürecine girmiştir.
- Avrupalıların Haçlı anlayışıyla Osmanlı İmparatorluğu'na hep birlikte saldırmaları duraklamaya neden olmuştur.

XVII. YÜZYILDA OSMANLI-AVUSTURYA İLİŞKİLERİ

Osmanlı-Avusturya Savaşları (1593-1606)

- Sokullu Mehmet Paşa döneminde imzalanan antlaşma tarafların karşılıklı saldırılarıyla bozulmuş ve iki devlet arasında savaşlar başlamıştır.
- İki devlet arasındaki savaş Avusturya'nın isteğiyle Zitvatorok Antlaşması (1606) imzalanarak sona erdirilmiştir.

Zitvatorok Antlaşması ile Osmanlı Devleti;

- Avrupa'daki üstünlüğünü kaybetmiştir.
- Avusturya kralı Osmanlı padişahına denk hale gelmiştir.

↳ Böylece, Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleriyle hukuki eşitlik dönemi başlamıştır.

VİYANA KUŞATMASI VE OSMANLI-AVUSTURYA SAVAŞ

- Avusturya, Orta Avrupa'da gücünü artırmak için Macaristan'a egemen olma politikası izlemiştir.
- Macarlara yardım etmeyi kabul eden Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa sefere çıkarak Viyana'yı ikinci defa kuşatmıştır.
- Osmanlı orduları Viyana önlerinde bozguna uğrayarak geri çekilmiştir.
- Türklerin Viyana önlerinde bozguna uğraması, Avrupa'da büyük bir sevinç meydana getirmiş ve Papa'nın gayretleriyle Türkleri Avrupa'dan atmak amacıyla Kutsal İttifak kurulmuştur. (1684)

Bu ittifaka; Avusturya, Lehistan, Venedik, Malta şövalyeleri ve sonradan Rusya katılmıştır.

- 16 yıl devam eden savaşlarda Osmanlı Ordusu yenilmiş, kutsal İttifak devletleriyle Osmanlı Devleti arasında Karlofça Antlaşması imzalanmıştır. (1699)

KARLOFÇA ANTLAŞMASIYLA:

- Osmanlı Devleti Batıda **ilk kez** toprak kaybetmiştir.
- Osmanlı Devleti **Orta Avrupadaki egemenliğini** kaybetmiştir.
- Avrupa devletleri savunmadan saldırıya geçmiş ve askeri bakımdan üstünlükleri ortaya çıkmıştır.

Karlofça Antlaşması'ndan sonra Rusya ile Osmanlı Devleti arasında **İstanbul Antlaşması** imzalanmıştır.

İSTANBUL ANTLAŞMASIYLA:

- Osmanlı Devleti, Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları'yla kaybettiği toprakları geri alabilmek amacıyla XVIII. yüzyılda **Avusturya, Venedik ve Rusya** ile savaşlar yapmıştır.

senin notların

18. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

Osmanlı-Rus İlişkileri

Prut Savaşı ve Sonuçları

Osmanlı Devleti'yle Rusya arasında Prut Savaşı'nın başlamasında Osmanlı Devleti'nin;
➜İstanbul Antlaşması'yla kaybettiği yerleri geri almak istemesi,
➜Kırım Hanlığı ve İsveç Krallığı'nı Rusya'ya karşı korumak istemesi gibi nedenler etkili olmuştur.

Sadrazam Baltacı Mehmet Paşa komutasındaki Türk ordusu, Prut nehri yakınlarında Rus ordusunu kuşattı ve Rusya Çarı I. Petro barış istedi.

Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Prut Antlaşması'yla (1711);
➜Osmanlı İmparatorluğu Azak Kalesi ve çevresini alarak Rusları Karadeniz'den uzaklaştırmıştır.
➜Osmanlı Devleti Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarıyla kaybettiği yerleri geri alma konusunda ümitlenmiştir.
♣ Ayrıca, Prut Savaşı sonunda Osmanlı-İsveç ilişkileri güçlenmiştir.

Osmanlı-Venedik ve Avusturya Savaşları

18. yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu ile Venedikliler arasında savaşların başlamasında;
♣ Osmanlı Devleti'nin Karlofça Antlaşması'yla kaybettiği Mora Yarımadası'nı geri almak istemesi (1715)
♣ Venediklilerin Karadağlıları Osmanlılara karşı isyana kışkırtmaları gibi nedenler etkili olmuştur.

♣ Osmanlı Devleti, Venediklilere savaş açarak Mora Yarımadası'nı ele geçirmiştir.
♣ Bu gelişme üzerine Karlofça Antlaşması'nın bozulduğunu ileri süren antlaşmanın garantör devleti Avusturya, Osmanlı Devleti'ne savaş açtı.
↪ Osmanlı Devleti, Avusturya'ya yenildi. (1716)

Pasarofça Antlaşması'nın sonucunda;
♣ Osmanlı Devleti; kaybettiği toprakları geri alamayacağını anlamış ve barışçı bir politika takip ederek elinde kalan toprakları korumaya çalışmıştır.
♣ Osmanlı Devleti Avrupalı devletlerin üstünlüğünü kabul ederek, Avrupa'daki gelişmelerin paralelinde ıslahatlar yapmıştır.
♣ Lale Devri'yle başlayan Avrupa'nın etkisi gün geçtikçe artmıştır.
♣ Balkanların kapısı durumundaki Belgrad'ın Avusturya'ya kaptırılmasından sonra bölgedeki güç dengesi Avusturya'nın lehine bozulmuştur.

Osmanlı-Venedik ve Avusturya savaşları Pasarofça Antlaşması'yla sona ermiştir. (1718)

Osmanlı-Rusya ve Avusturya Savaşları (1736-1739)

- Osmanlı Devleti ile İran savaş halindeyken Rusya, Avusturya ile Osmanlı topraklarını paylaşmak amacıyla gizli bir ittifak kurdu.
- İki büyük Avrupa devletiyle savaşmak zorunda kalan Osmanlı Devleti, iki cephede de önemli başarılar kazanmıştır.

Fransa'nın araya girmesiyle önce Avusturya, sonra Rusya ile ayrı ayrı Belgrad Antlaşması imzalanmıştır. (1739)

Osmalı ordularının Gerileme Devrinde Avrupa'nın iki güçlü devletini mağlup etmesinde Humbaracı Ahmet Paşa'nın ıslahatlar ve savaş planları etkili olmuştur.

Belgrad Antlaşmalarının sonucunda:

- Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'deki üstünlüğü kesinleşmiştir.
- Rusların Boğazları tehdidi bir süre engellenmiştir.
- 18. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin imzaladığı en karlı antlaşma olmuş ve Avrupa'da uzun süren barış döneminin başlangıcı olmuştur.
- Antlaşmanın imzalanmasında arabuluculuk yapan Fransa, Osmanlı Devleti'nden yeni imtiyazlar elde etmiştir; kapitülasyonlar sürekli hale getirilmiş ve Kudüs'teki kutsal yerlerin yönetimi Katolik olan Fransa'ya bırakılmıştır.

Bu gelişmelerden sonra Fransa malları, Osmanlı ülkesinde iyi bir pazara kavuşmuştur.

Osmanlı-Rus Savaşı (1768-1774)

- Rusların Lehistan' ın iç işlerine karışması Osmanlı-Rus savaşının başlamasına neden olmuştur.
- Savaş sırasında Ruslar İzmir Çeşme limanında Osmanlı donanmasını yakmışlar, Rus Orduları karşısında başarısız olan Osmanlı Devleti barış istemiştir.

Osmanlı-Fransa İlişkisi (1798-1801)

Fransa'nın Osmanlı Devleti'ne ait olan Mısır eyaletini işgal etmesinde;

→ Orta Doğu'ya egemen olarak İngiltere'nin sömürgelerine giden yolları ele geçirmek ve bölgedeki İngiliz çıkarlarına darbe vurmak istemesi,

→ Fransa'nın Yedi Yıl Savaşları'ndaki kayıplarını telafi etmeye çalışması,

→ Mısır'ın stratejik ve ekonomik yönlerden önemli bir konumda bulunması gibi nedenler etkili olmuştur.

Fransızların bölgeye (Akdeniz'e) yerleşmesi çıkarlarına ters düşen İngiltere ve Rusya ittifak yaparak Osmanlı Devleti'nin yanında yer aldılar.

➜ Donanması yanan Napolyon Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak amacıyla Suriye üzerine yürüyerek Akka Kalesine kadar ilerledi.
➜ Burada Cezzar Ahmet Paşa komutasındaki Nizam-ı Cedit ordusuyla yapılan savaşı Napolyon kaybetti. (1799)

Bir süre daha devam eden savaş El-Arîş Antlaşması'yla sona ermiştir. (1801)

Bu antlaşma ile:
- Mısır yeniden Osmanlı idaresine girmiştir.
- İngiltere, doğu ticaret yolunu tehdit eden Fransa'yı etkisiz hale getirerek Akdeniz'de üstünlük sağlamıştır.

Osmanlı Devleti varlığını devam ettirebilmek için denge politikasını izlemeye başlamıştır.

senin notların

17-18. YÜZYILDA YAPILAN ISLAHAT HAREKETLERİ

17. YÜZYIL

II. OSMAN:

- (1618 -1622)
- İlk köklü ıslahat girişimleri
- Saray dışından evlilik yaparak sarayı halka açmıştır.
- Şeyhülislam'ın fetva vermek dışındaki yetkilerini elinden aldı. Böylece ilmiye sınıfının devlet işlerine karışması engellenmiştir.
- Yeni kanunların yapılması planlanmıştır. II. Osman Hotin Seferi'nde yeniçerilerin durumunu görünce Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istedi.
- Ancak, Genç Osman düşüncelerini zamansız açığa vurduğundan ve ıslahatlar sırasında kendisine yardımcı olacak tecrübeli devlet adamı olmadığından ıslahat planları gerçekleştirilememiştir.

IV.MURAT:

- Yeniçeri ve sipahi zorbaları ortadan kaldırıldı. Bu durum İstanbul'da asayiş ve güvenliğin kurulmasını sağlamıştır.
- Bütçe açığının saray masraflarının çokluğundan ve lüzumsuz hediye ve bahşişlerden kaynaklandığını görünce bunları azaltmaya çalışmıştır.
- Mali yılın bütçesini önceden hazırlamıştır.
- Divan üyeleri ve diğer yöneticilerden hazineye para aktarmıştır.
- Hazineye borcu olan kişilerden bu borçları tahsil etmiştir.

KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA:

- Memleketin iç durumunu ele aldı. Dini yönden fikir ayrılığına düşen İstanbul ulemasını değişik yerlere göndererek kargaşaya son vermiştir.
- Maliyeyi düzene sokan Köprülü Mehmet Paşa, Kuyucu Murat Paşa ve IV. Murat gibi baskı ve şiddet kullanmıştır. Onun ölümünden sonra, kendi tavsiyesiyle oğlu Fazıl Ahmet Paşa sadrazamlığa getirilmiştir.
- Ordu ve donanmayı ele aldı. Çanakkale Boğazı'nı ablukaya alan Venedik donanmasını buradan uzaklaştırıp, Venedik tarafından işgal edilen Limni, Bozcaada ve Gökçeada'yı geri alarak Akdeniz yolunu açmış ve Girit Adası'na yardım göndermiştir.
- Erdel Beyi Rakoçi ve Halep Valisi Abaza Hasan Paşa'nın isyanlarını bastırarak asayişi sağlamıştır.
- Timarlar eskiden olduğu gibi savaşlarda yararlılık gösterenlere verilmiştir. Anadolu ve Rumeli'deki timarlı sipahilerin gerçek mevcudunu öğrenmek için yoklamalar yapılmıştır. Haksızlık ve zorbalık yapan devlet memurları engellenerek kanun hakimiyeti kurulmaya çalışılmıştır.
- Devletin duraklamasının ve kötü gidişatın durdurulması için neler yapılması gerektiğine ilişkin devlet ileri gelenlerinden raporlar alınmıştır.
- 17. yüzyılın önemli şahsiyetlerinden biri olan Koçi Bey, devletin Kanuni'den sonra düştüğü sıkıntıları, kurumların nasıl bozulduğunu anlattığı "Koçi Bey Risalesi" adlı raporunu IV. Murat'a takdim etmiştir.

- İran üzerine iki defa sefer düzenlendi. Bu seferler sırasında Anadolu'daki Celaliler ortadan kaldırılmış, emniyet ve güvenlik sağlanmıştır.
- Uyuşturucu maddelerin ve tütünün kullanımı, gece sokağa çıkılması yasaklanmıştır.

TARHUNCU AHMET PAŞA:

- Tarhuncu Ahmet Paşa mali alanda ıslahatlar yaparak devletin gelir-gider dengesini sağlamaya çalışmıştır.

18. YÜZYIL

LALE DEVRİ

- İlk kez Avrupa'nın önemli merkezlerinde geçici elçilikler açıldı. (Paris, Viyana, Moskova ve Lehistan).
- Osmanlı Devleti, elçilikleri kurmakla; Avrupa'daki teknik, bilimsel ve sosyal gelişmeleri takip etmeyi ve Avrupa devletlerinin politikalarını öğrenmeyi amaçlamıştır.
- Said Efendi ve İbrahim Müteferrika tarafından ilk Türk matbaası kuruldu. İbrahim Müteferrika'nın evinde kurulan bu ilk Osmanlı matbaasında dini kitaplar hariç tarih, coğrafya ve edebiyata ait bazı kitaplar basılmıştır.

★ Matbaada basılan ilk eser Vankulu Lügati adlı sözlüktür.

- Osmanlı Devleti'nde binlerce insan hattatlık yaparak geçimlerini sağlıyordu. Bu insanları mağdur etmemek amacıyla matbaada dini kitapların basımını yasaklanmıştır.

Yeniçerilerden oluşturulan bir itfaiye örgütü kurulmuştur (Tulumbacılar).
Yalova'da bir kağıt imalathanesi kurulmuştur.
İstanbul'da bir kumaş ve çini imalathanesi açılmıştır.
İlk defa çiçek hastalığı için aşı bulunmuştur.
Kütüphaneler açılmıştır.

(En önemlileri Enderun ve Yeni Cami kütüphaneleridir).

- Askeri alanda esaslı bir ıslahat görülmemiş, sınırlarda bazı kaleler ve istihkamlar yaptırılmıştır. Ayrıca İstanbul surları onarılmıştır.
- Doğu klasiklerinden bazı eserler Türkçeye tercüme edilmiştir.
- Resim, minyatür, edebiyat ve az da olsa bilim alanında gelişmeler gözlenmiştir.
- Avrupa'dan Rokoko ve Barok tarzı mimari örnek alınarak çeşitli eserler yapılmıştır.
- Osmanlı mimarisinin Avrupa mimarisinin etkisinde kalması sonucunda sivil mimari ön plana çıkmıştır.
- Osmanlı Devleti bu dönemde sadece doğuda İran'la savaşmıştır.

Lale Devri Patrona Halil İsyanı ile sona ermiştir.

I. MAHMUT:

- I. Mahmut orduya düzen vermenin ve Avrupa orduları gibi savaşa hazırlanmanın lüzumunu anlamış ve bu işi Fransız asıllı Humbaracı Ahmet Paşa'ya (Kont dö Boneval) vermiştir.

Ahmet Paşa:

- Osmanlı ordusundaki Humbaracı ve Topçu sınıfını ıslah etmiştir.
- Ordunun ıslahı için raporlar hazırlamıştır.
- Subay yetiştirmek amacıyla Kara Mühendishanesi'ni kurmuştur. Böylece Avrupa tarzında ilk teknik okul açılmıştır.
- Emrindeki kıtaları Avrupa ordularının düzenine göre örgütlemiş, bölük, tabur ve alay örgütlerini oluşturmuştur.

III. MUSTAFA:

Bu dönemin ıslahatlarını Sadrazam Koca Ragıp Paşa ve Baron dö Tot yapmıştır:

- III. Mustafa lüzumsuz masrafları keserek maliyede ıslahat yaptı.
- İlk defa bu dönemde iç borçlanma sistemi (esham) uygulanmıştır.
- Fransızca'dan matematik ve astronomiyle ilgili kitaplar tercüme edilmiştir.
- Fransa'dan getirilen Baron dö Tot topçu ve istihkam askerlerini ıslah etmiştir.
- Sürat Topçu Ocağı kuruldu. Bu ocak Avrupa tarzında yetiştirilmiştir.
- Tophane ıslah edilmiştir.
- Deniz subayı yetiştirmek amacıyla Deniz Mühendishanesi kurulmuştur.
- Çeşme faciasından sonra tersane ıslah edilerek yeni bir donanma kurulmuştur.

I. ABDÜLHAMİT:

Devrin ileri gelen ıslahatçı devlet adamları Halil Hamit Paşa ve Cezayirli Hasan Paşa'dır.

- Halil Hamit Paşa, Sürat Topçu Ocağı'nı genişleterek mevcudunu artırmıştır.
- İstihkam Okulu açıldı.
- Lağımcı ve Humbaracı ocaklarının gelişmesi sağlandı.
- Kara ve deniz kuvvetlerini ıslah etmek için Avrupa'dan çok sayıda mühendis ve uzman getirilmiştir.
- Yeniçerilerin sayımı yapıldı.
- Timar sisteminde düzenlemeye gidildi.
- Ulufe alım satımı yasaklandı.
- Halil Hamit Paşa maliyeyi düzeltmek için çalışmalar yaptı. Ancak başarılı olamadı.

III. SELİM:

III. Selim döneminde yapılan ıslahatlara Nizam-ı Cedit adı verilmiştir. Bu dönem ıslahatlarının ağırlık merkezini askeri ıslahatlar oluşturmuştur.

- Nizam-ı Cedit Ordusu kuruldu. Bu ordu yeniçerilerden seçilen ve Anadolu'dan getirilen askerlerden kurulmuştur.
  - ↳ Avrupa tarzında eğitilen bu ordu ilk askeri başarısını Akka'da Fransızlara karşı kazanmıştır.
  - ↳ Ordunun giderleri yeni kurulan İrad-ı Cedit hazinesi tarafından karşılanmıştır.
- III. Selim donanmaya önem vermiş ve tersaneyi ıslah etmiştir.
- Mühendishane-i Berr-i Hümayun (Kara Mühendishanesi) ve Mühendishane-i Bahr-i Hümayun (Deniz Mühendishanesi) adıyla okullar genişletilmiştir.

- Avrupa'daki gelişmeleri takip etmek ve Osmanlı Devleti hakkındaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla Avrupa'nın önemli merkezlerinde sürekli elçilikler kurulmuş, Paris, Londra, Viyana ve Berlin'e elçiler gönderilmiştir.
- Ülke parasının değerini korumak için yerli malı özendirilmiştir.
- Resmi devlet matbaası kurulmuştur.
- İlmiye sınıfının ıslahı için çalışıldı.

Yeni kitaplar tercüme edilmiş ve Fransızca devletin ilk resmi yabancı dili haline getirilmiştir.

III. Selim tarafından yapılmak istenen ıslahatlar:

➜ Yeniçerilerin tepkisi,
➜ Devlet adamlarının lüks ve israfa dalmaları,
➜ İrad-ı Cedit hazinesi için konulan vergilerin toplumda meydana getirdiği huzursuzluk,
➜ Yabancı elçilerin aleyhte propaganda yapmaları gibi nedenlerden dolayı başarılı olamamıştır.

Kabakçı Mustafa İsyanı'yla III. Selim öldürülmüş (1807) ve Nizam-ı Cedit ıslahatları ortada kalmıştır.

18. Yüzyıl Islahatlarının Genel Özellikleri

- Osmanlı Devleti, Avrupa'nın gerisinde kaldığını anlamış ve Avrupa'yı örnek alarak yenilikler yapmıştır.
- Islahatlar padişah ve devlet adamları tarafından yapılmış, halkın ıslahatlar konusunda bir isteği ve desteği olmamıştır.
- Savaşların yenilgiyle sonuçlanması ve toprak kayıplarının devam etmesi, ıslahatların askeri alanda yapılmasına neden olmuştur.
- Islahatlar, gösterilen tepkiler yüzünden (özellikle yeniçerilerin) devamlı olmamıştır.
- 18. yüzyıl ıslahatlarına göre daha esaslı ıslahatlar yapılmıştır.
- Ancak, ıslahatlarla amaçlanan hedefler gerçekleştirilememiş ve devlet çöküntüden kurtarılamamıştır.

AVRUPA TARİHİ

FRANSIZ İHTİLALİ

İhtilalin Nedenleri

Fransız İhtilali'nin başlamasında;

- Fransa'nın 16. yüzyıldan beri kendisini "Tanrıdan başka kimseye hesap vermek zorunda görmeyen" krallar tarafından baskıyla yönetilmesi,
- Fransa'da halkın birbirine eşit olmayan sınıflara ayrılması ve bazı sınıflara geniş ayrıcalıkların verilmesi,
- 18. yüzyılda Fransa'da yetişen aydınların yazılarıyla ve konuşmalarıyla eşitliği, adaleti ve özgürlüğü savunarak halkı bilinçlendirmeleri,
- Fransızların İngiltere ve Amerika'daki insan hakları ve demokratikleşme hareketlerinden etkilenmeleri,
- Avrupa'da üstünlüğü ele geçirmek isteyen Fransa'nın birçok savaşa girmesi, Amerika'daki kolonilere maddi yardımda bulunması ve kralların savurgan tutumlarının devletin ekonomik yönden zayıflamasına neden olması
- Fransa kralının ekonomiyi düzeltmek için haksız olarak yeni vergiler koyması ve soylularla din adamlarının vergilerden muaf tutulması
- Fransa'nın ekonomik yükünü çeken burjuva sınıfına ve köylülere siyasal hakların verilmemesi gibi nedenler etkili olmuştur.

İhtilalin Sonuçları

- Fransa'da mutlak monarşi yıkılarak, egemenliğin halka ait olduğu kabul edilmiştir.
- Milliyet, eşitlik, hürriyet, adalet gibi demokrasi ilkeleri dünyaya yayılmıştır.
- Milliyetçilik fikrinin yayılması ile imparatorluklar dağılma sürecine girmiştir.
- Fransız İhtilali Yeniçağ'ın sonu, Yakınçağ'ın başlangıcı kabul edilmiştir.
- Dağınık halde bulunan milletler siyasi birliklerini kurmaya başlamıştır.
- İnsan Hakları Bildirisi Fransızlar tarafından dünya çapında bir bildiriye dönüştürülmüştür.

Olumlu Etkileri

- Fransız İhtilali'nin etkileri yayıldıkça Osmanlı devlet adamları, vatandaşlık haklarının korunması, yargı güvencesi, din ayrımı yapılmaksızın eşitlik gibi ilkeleri benimsemişlerdir.
- Egemenliğin millete ait olduğu fikrinin ve demokrasi anlayışının Türk toplumuna yerleşmesinde Fransız İhtilali'nin olumlu katkıları olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı ve Kanun-i Esasi'nin ilan edilmesi, yönetim, askerlik, eğitim ve ekonomik alanlarda yeniliklerin yapılması bu durumun göstergesidir.

Olumsuz Etkileri

- Fransız İhtilali'nin olumsuz etkisi milliyetçilik akımının ülkedeki Müslüman olmayan topluluklar arasında hızla yayılması olmuştu ve milliyetçilik akımının etkisiyle ülkede isyanlar çıktı.
- 19. yüzyıl Osmanlı Devleti açısından "Ayaklanmalar Yüzyılı" olmuş ve devlet dağılmaya başlamıştır.

Sanayi İnkılabı

- Yeni buluşların üretime uygulanması ve bunların en önemlisi olan buhar gücüyle çalışan makinelerin kullanılması makineleşmiş endüstriyi doğurdu.
- Böylece insan ve hayvan gücünün yerini makineler almıştır.
  - ↳ Buna Endüstri veya Sanayi İnkılabı denilmiştir.

İngiltere'de başlayan makineleşme, kısa zamanda diğer ülkelere yayıldı. İngiltere'den sonra Fransa, Hollanda, Almanya devletleri ve Avusturya'da sanayileşme hızla gelişti.

Sanayi İnkılabı'nın Sonuçları

- Avrupa'da üretim artmış ve insanların refah seviyesi yükselmiştir.
- Sağlık, temizlik ve konfor anlayışında önemli gelişmeler görülmüştür.
- Yaşam koşullarının iyileşmesi ve ölüm oranlarının düşmesi sonucunda hızlı nüfus artışı görülmüştür.
- Büyük sanayi şehirleri ortaya çıkmıştır.
- Kentlerin hızla büyümesiyle işsizlik gibi yeni toplumsal sorunlar doğmuştur.

Avrupa'da işçi sınıfı ortaya çıkmış ve önem kazanmıştır. İşçi işveren sorunlarının çözümlenebilmesi için sendikacılık girişimleri başlamıştır.

Ekonomiyle ilgili kapitalizm, sosyalizm ve emperyalizm gibi görüşler ortaya atılmıştır.

- Küçük atölyeler kapanmış, bunların yerlerine ucuz ve kaliteli mallar üreten fabrikalar kurulmuştur.
- Tarımdaki teknolojik gelişmeler de üretimi artırmıştır.
- Ticaretin gelişmesi, hammadde ve mamül maddelerin ucuza taşınma gereğinin ortaya çıkması demiryollarının yapılmasına, sermaye ve eğitilmiş insan gücüne ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur.
- Üretimin fabrikalarda yapılması, üretim faaliyetlerini yerel ve aile çevresini aşarak sistemli şekilde uluslararası bir niteliğe ulaştırmıştır.

Ayrıca, XVIII. yüzyılda İngiltere'de geniş ve büyük toprak edinme politikası izlenmiştir. Böylece, küçük çiftçi ortadan kalkmış ve bu kişiler tarım işçisi olmuştur.

- Endüstri Devrimi sonucunda Osmanlı İmparatorluğu'nda küçük atölyeler ortadan kalkmış işsizlik artmış, dış ticarette denge bozulmuştur.
- Osmanlı Devleti, 19. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa mallarının istilasına uğramıştır.
- Hammadde ve pazar bulma önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu durum Avrupa devletleri arasında sömürgecilik yarışını hızlandırmış ve I. Dünya Savaşı'na neden olmuştur.

Sonuç olarak Osmanlı Devleti, dışarıya hammadde satan ve dışarıdan mamül alan bir ülke haline gelmiştir. Ekonomide başlayan bu gerileme siyasi çöküşü hızlandırmıştır.

19. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

19. Yüzyıl Siyasal Olayları Milliyetçilik Hareketleri

- Çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı İmparatorluğu, Fransız İhtilali'nin getirdiği ulusçuluk akımından en fazla etkilenen devlettir.
- 18 ve 19. yüzyıllarda Rusya başta olmak üzere İngiltere ve Fransa Osmanlı Devleti içinde yaşayan ulusları kışkırtmışlardır. Bu kışkırtmalar sonucunda Balkanlarda Sırplar ve Yunanlılar ayaklanmıştır.

1) Sırp İsyanı

- Osmanlı İmparatorluğu'na karşı ilk milliyetçilik isyanı Sırplar tarafından başlatılmıştır. Sırpların isyan etmesinde;

→ Rusya ve Fransa gibi Avrupa devletlerinin kışkırtmaları,
→ Osmanlı merkezi otoritesinin zayıflaması,
→ Toprak düzeninin bozulması,
→ Savaş alanı haline gelen Sırbistan topraklarının sık sık el değiştirmesi,
→ Sırbistan'da görev yapan memurların ve yeniçerilerin halka karşı sorumsuz davranışları,
→ Milliyetçilik düşüncesinin Sırplar arasında yayılması,
gibi nedenler etkili olmuştur.

- 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşları sonucunda imzalanan Bükreş Antlaşması'yla Osmanlı Devleti Sırplara bazı ayrıcalıklar vermiştir. (1812)
- Bu ayrıcalıklarla yetinmeyen Sırplar, bağımsızlık yolunu açacak imtiyazlar isteyerek ayaklandılar. Osmanlı Devleti, Rusların olaya karışmasını engellemek için Sırplara yeni haklar tanımıştır (1815).
- Yunan isyanının başlamasından sonra yeniden ayaklanan Sırplar Edirne Antlaşması'yla özerk bir devlet haline gelmiştir (1829).
- Böylece, iç işlerinde serbest hale gelen Sırplar, Rusların Osmanlı Devleti'ne baskıları sonucunda Berlin Antlaşması'yla bağımsız olmuşlardır (1878).

2) Yunan İsyanı

Osmanlı İmparatorluğu'nda diğer uluslardan daha fazla imtiyaza sahip olan Rumların ayaklanmasında;

- Rumların Divan-ı Hümayun elçilik tercümanlığı gibi devletin önemli memurluklarında görev almaları,
- Rumların Avrupalı devletler tarafından desteklenmesi,
- Osmanlı Devleti'nin Yanya valisi Tepedelenli Ali Paşa'nın isyan etmesi ve devletin isyanı bastırmak için uğraşması,
- Milliyetçilik akımının Rumlar arasında yaygınlaşması,
- Rusya, İngiltere ve Fransa gibi Avrupa devletlerinin Rumları isyana kışkırtmaları,
- Yunanlıların eski Bizans İmparatorluğu'nu yeniden kurmak istemeleri gibi nedenler etkili olmuştur.

- Ticaret faaliyetleri yapan Rumların zenginleşmeleri,
- Rumların okullar ve cemiyetler kurarak yapacakları isyan hareketlerine ortam hazırlamaları (Bu cemiyetlerden en önemlisi Etnik-i Eterya'dır.) gibi gelişmeler Yunan isyanının çıkmasına, yaygınlaşmasına ve başarıya ulaşmasına ortam hazırlamıştır.

Avrupalı devletlerin Rumlarla yakından ilgilenmesinde:
-Rumları eski Yunan uygarlığını meydana getirenlerin torunları olarak görmeleri ve aynı dinden olmaları etkili olmuştur.
-Avrupalıların Yunanlıları desteklemeleri, XIX. yüzyıl Avrupa diplomasisinde din unsurunun etkili olduğunu göstergesidir.

- Yanya valisi Tepedelenli Ali Paşa'nın isyanından yararlanan Rumlar Mora'da isyan başlattılar. (1821)
- Osmanlı Devleti kısa sürede yayılan isyanı bastıramadı.
- Padişah II. Mahmut, Girit ve Mora valiliklerinin kendisine verilmesi şartıyla Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'dan yardım istedi.
- İbrahim Paşa komutasında Mora'ya gelen Mısır kuvvetleri kısa sürede isyanı bastırdı.
  ↳ Fakat bu gelişme Rusya, İngiltere ve Fransa'nın tepkisini çekmiş ve bu devletler birleşerek Navarin Limanı'nda Osmanlı ve Mısır donanmalarını yakmışlardır. (1827)

Navarin faciası sonucunda:
- Yunan isyanı yeniden başlamıştır.
- Doğu Akdeniz'de Ruslara karşı deniz gücü kalmamıştır.
- Rusya, Osmanlı Devleti'ne savaş açmıştır.

- İmparatorlukla yönetilen Avusturya, Yunan isyanında Osmanlı Devleti'ni desteklemiştir.
- Daha sonra ise taraf değiştirerek Yunanlara destek vermişlerdir.

Avusturya'nın Yunan isyanını desteklemesinde:
Birçok ulustan meydana gelen bir devlet yapısında olması
Rusların Balkanlara yerleşmesini istemesi
} gibi nedenler etkili olmuştur.

OSMANLI-RUS SAVAŞI

- Ruslar Rumeli'den ilerleyerek Edirne'yi, Doğu Anadolu'da ise Erzurum'u ele geçirdiler. Avrupa devletlerinden destek alamayan Osmanlı Devleti zor durumda kalmış ve Edirne Antlaşması'nı imzalayarak savaşa son vermiştir. → (1829)

Osmanlı Devleti açısından önemli sonuçlar doğuran Edirne Antlaşması'yla:
- Milliyetçilik isyanları başarıya ulaşmış ve Yunanistan'ın bağımsız olması imparatorluk içindeki diğer uluslara örnek olmuştur.
- Osmanlı Devleti geniş toprak kaybına uğramıştır.
- Devlet ekonomik sıkıntı içerisine girmiş ve yapılacak ıslahatlar aksamıştır.
- Yunanistan'ın bağımsız olması üzerine Rum isyanı sırasında Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'ya verilmesi kararlaştırılan Mora Yarımadası kaybedilmiştir.

Mehmet Ali Paşa'nın Mora yerine Suriye valiliğini istemesi padişah ile Mehmet Ali Paşa arasında anlaşmazlığa ve Mısır isyanının çıkmasına neden olmuştur. → (1828-1829)

Mısır Sorunu

- Yunan isyanının bastırılmasında etkili olan Mehmet Ali Paşa'ya Girit valiliği verildi. Ancak, Yunan isyanı sonrasında Mora Osmanlı Devleti'nin elinden çıktığı için Mehmet Ali Paşa'ya verilemedi. Mehmet Ali Paşa II. Mahmut'tan Mora'ya karşılık Suriye valiliğini istedi. Bu isteğin kabul edilmemesi üzerine Mehmet Ali Paşa Suriye'ye güçlü bir ordu gönderdi. (1831)
- İbrahim Paşa komutasındaki Mısır kuvvetleri üzerlerine gönderilen Osmanlı ordularını mağlup ederek Kütahya'ya kadar ilerlediler.
- II. Mahmut Osmanlı Devleti'nin düşmanı Rusya'dan yardım istedi.

Rusya'nın gönderdiği bir filo İstanbul Boğazı'nı geçerek Büyükdere önlerine geldi. İngiltere ve Fransa, Rusya'nın Akdeniz'e inmesini istemediklerinden dolayı padişah II. Mahmut ile anlaşması için Mehmet Ali Paşa'ya baskı yaptılar.

Sonuçta; Mısır sorunu iç sorun olmaktan çıkmış, Avrupa sorunu haline gelmiştir.

- Avrupalı devletlerin baskılarına dayanamayan Mehmet Ali Paşa Osmanlı Devleti'yle Kütahya Antlaşması'nı imzalamıştır

Bu antlaşmaya göre; Mehmet Ali Paşa'ya Mısır ve Girit valiliklerine ek olarak Suriye valiliği, oğlu İbrahim Paşa'ya da Adana valiliği verilmiştir. (1833)

- Böylece, Kütahya Antlaşması'yla Mısır sorunu geçici olarak çözümlenmiştir.
- Kendini güvence altında hissetmeyen II. Mahmut Rusya ile arasında sekiz yıl sürecek Hünkar İskelesi Antlaşması imzalamıştır.

Hünkar İskelesi Antlaşması'yla;

- Rusya, Karadeniz'de tam güvenlik sağlamıştır.
- Osmanlı Devleti, Mehmet Ali Paşa'nın herhangi bir hareketine karşı Rusya'nın desteğini sağlamıştır.
- İngiltere bu antlaşmaya tepki göstermiş ve Boğazlar sorunu ortaya çıkmıştır.
- Osmanlı Devleti, Rusya'nın himayesi altına girmiştir.
- Osmanlı Devleti Mehmet Ali Paşa'ya karşı İngiltere'nin desteğini sağlamak için Balta Limanı Antlaşması'yla ekonomik imtiyazlar vermiştir. (1841)

Osmanlı Devleti, Boğazlar üzerindeki egemenlik hakkını son defa tek başına kullanmıştır.

Mısır sorununu çözümlemek için büyük devletler Londra'da bir konferans düzenlediler. Londra Sözleşmesi'ne göre;

- Mısır özerk bir eyalet haline gelmiştir.
- Mısır sorunu çözümlenmiştir.
- Mısır isyanı, Osmanlı Devleti'nin bir valisine söz geçiremeyecek kadar zayıfladığını ortaya koymuştur.

Mısır sorununu çözümlemek için büyük devletler Londra'da bir konferans düzenlediler.

- Mısır sorununun çözümlenmesinden sonra Avrupalı devletler Boğazlar sorununu ele aldılar. → Yapılan görüşmeler sonucunda Londra Boğazlar Sözleşmesi imzalandı.

Londra Sözleşmesi'ne göre:
- Mısır özerk bir eyalet haline gelmiştir.
- Mısır sorunu çözümlenmiştir.
- Mısır isyanı, Osmanlı Devleti'nin bir valisine söz geçiremeyecek kadar zayıfladığını ortaya koymuştur.
- Mısır sorununun çözümlenmesinden sonra Avrupalı devletler Boğazlar sorununu ele aldılar. Yapılan görüşmeler sonucunda Londra Boğazlar sözleşmesi imzalandı. (1841)

Boğazlar sözleşmesine göre:
- Boğazlar, uluslararası bir statü kazanmıştır.
- Rusya, Hünkar İskelesi Antlaşması ile elde ettiği imkanları kaybetmiştir.
- İngiltere ve Fransa bu antlaşmadan karlı çıkmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin boğazlar üzerindeki mutlak egemenliği sona ermiştir.

1853 yılında Rusya'nın Eflak ve Boğdan'ı işgal etmesi üzerine Kırım Savaşı başlamıştır.

Kırım Savaşı

Kırım Savaşı'nın Nedenleri

- Rusya'nın tarihi emellerini gerçekleştirerek sıcak denizlere ulaşmak istemesi,
- Rusya'nın kutsal yerler sorununu gündeme getirmesi,
- İstanbul'a gelen Rus elçisinin protokol kurallarına uymaması ve devlet adamlarına baskı yapması üzerine Osmanlı Devleti'nin elçiyi ülkesine göndermesi,
- Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne Ortodoks Kilisesi'nin kutsal yerlerle ilgili isteklerini onaylattıktan sonra Osmanlı sınırları içindeki bütün Ortodoksların Rusya tarafından himaye edilmesini istemesi (1853).

Rusya kısa bir süre sonra Sinop'a baskın yaparak Osmanlı donanmasını yaktı. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti ile bir ittifak antlaşması imzalayarak Rusya'ya savaş ilan ettiler. (1854)
Müttefikler Kırım'da Sivastopol'u ele geçince Rus çarı barış istemek zorunda kaldı. Yapılan görüşmeler sonucunda Paris Antlaşması imzalandı. (1856)

PARİS ANTLAŞMASI VE ÖNEMİ

1) Osmanlı Devleti Avrupa devleti sayılacak, devletler genel hukukundan yararlanacak ve toprak bütünlüğü Avrupalı devletlerin garantisi altında olacaktır.
- Osmanlı Devleti, Avrupalı devletlerin garantisi altına girmekle, kendini koruyamayacak kadar zayıf bir devlet olduğunu kabul etmiştir.
- İngiltere ve Fransa, çıkarlarının tehlikeye girmesine seyirci kalmayacaklarını göstermişlerdir.

2) Boğazlar konusunda 1841 tarihli Londra Boğazlar Antlaşması geçerli olacaktır.
- Boğazlar üzerinde uluslararası statü devam etmiştir.

3) Eflak ve Boğdan'ın sahip oldukları haklar ve ayrıcalıklar genişletilecek, bu beyliklerin ve Sırbistan'ın hakları antlaşmayı imzalayan devletlerin ortak garantisi altında bulunacaktır.
- Avrupalı büyük devletler Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmışlardır.
- Osmanlı Devleti'nin egemenlik haklarına müdahale edilmiştir.
- Büyük devletler Balkan uluslarının bağımsızlığına ortam hazırlamışlardır.

4) Karadeniz tarafsız hale getirilecek, sadece ticaret gemilerine açık olacak; Osmanlı Devleti ve Rusya, Karadeniz'de savaş gemisi bulunduramayacak ve tersane kuramayacaklardır.
- Osmanlı Devleti savaşta galip gelmesine rağmen, yenik bir devlet durumuna düşürülmüştür.
- Rusya'nın Osmanlı Devleti üzerindeki emelleri bir süre için engellenmiştir.
- İngiltere ve Fransa, Akdeniz'deki güvenliklerini korumuşlardır.

5) Avrupa devletleri Islahat Fermanı'nı memnunlukla karşılamışlar ve Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmamayı kabul etmişlerdir.
- Islahat Fermanı'nın antlaşmada yer alması Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmalarına zemin hazırlamıştır.
- Islahat Fermanı Avrupalı devletlerin baskısıyla hazırlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılması

1) Osmanlı-Rus Savaşı 1877-1878

- Avrupalı Devletler İstanbul'da konferans düzenleyerek uluslarına özerklik verilmesini istemişler, bu teklifleri Osmanlı Devleti kabul etmemiştir.
- Bunun üzerine Osmanlı Devleti'ne savaş açan Ruslar Osmanlı orduları karşısında büyük başarılar kazanmışlar ve Edirne'yi alarak İstanbul yakınlarındaki Çatalca'ya kadar ilerlemişlerdir.
- İstanbul'un Rusların eline geçmesinden çekinen Osmanlı Devleti barış istedi.

Barış görüşmeleri Ayastefanos'ta (Yeşilköy) yapıldı. (Mart 1878)

Rusya'nın çok güçlenmesi menfaatlerine ters düşen İngiltere'yi harekete geçirdi. Avusturya, Balkanlara yayılmayı amaçladığından antlaşmaya tepki gösterdi. Almanya da bu devletlere katılınca Ayastefanos Antlaşması uygulanmamıştır.

2) Panislavizm Hareketleri

- Rusya, tarihi emellerine ulaşabilmek amacıyla Balkan uluslarını Osmanlı İmparatorluğu'na karşı kışkırttı.
- 1876'da Bulgarlar, arkasından Karadağlılar ve Sırplar ayaklandılar.

→Osmanlı tarihinde bu gelişmelere "Balkan Bunalımı" denilmiştir.

Slav asıllı toplulukları (Rus, Sırp, Hırvat, Slovak, Bulgar, Ukrayn, Sloven, vs) siyasal ve kültürel bakımdan birleştirmek isteyen harekete Panislavizm denilir.

- Rusya, yeni bir savaşı göze alamadığından Berlin'de bir kongre toplanmasını kabul etti.
- Berlin Kongresi'ne Osmanlı Devleti, Rusya, İngiltere, Avusturya, Fransa, İtalya ve Almanya katıldı.
- Görüşmeler sonunda Berlin Antlaşması yapıldı. (1878)

Bu antlaşmaya göre;

- Osmanlı Devleti'nin tek karı Doğu Beyazıt olmuş, ancak Kıbrıs'ı İngilizlere üs olarak vermiştir.
- Ermeni sorunu, Berlin Antlaşması'yla uluslararası politika konusu haline gelmiştir.
- Bulgaristan'ın parçalanmasıyla Rusya'nın Balkan egemenliği ve Ege Denizi'ne inmesi engellenmiştir.
- Osmanlı Devleti, Berlin Kongresi'nde Avrupalı devletlerin hedefi haline gelmiştir. Bunun sonucunda kongre Osmanlı Devleti'nin paylaşım pazarlığı haline gelmiş, Osmanlı Devleti'nin dağılması hızlanmıştır.
- Bu dönemde İngiltere de Osmanlı Devleti'nin parçalanması girişimlerine katılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin denge politikasında İngiltere'nin yerini Almanya almıştır.
- Osmanlı Devleti Anadolu'da ve Balkanlarda geniş toprak kaybına uğramıştır.

Rumeli'deki Türkler güvenli yerlere göç etmişler ve Rumeli'de Türk nüfusu azalmıştır.

Dağılmayı Önleme Çabaları

- Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemek ve siyasal varlığını sürdürmek amacıyla bazı düşünce akımları ortaya çıkmıştır.

Osmanlıcılık

Osmanlıcılık fikrini savunan Genç Osmanlılar, devletin sınırları içerisinde yaşayan bireyler arasında aynı haklara sahip oldukları kabul edilirse, Osmanlı toplumu içinde bir kaynaşma ve dayanışma sağlanacağı düşüncesindeydiler.

Batıcılık

II. Meşrutiyet döneminde bir düşünce akımı haline geldi. Bu görüş, devletin Batılılaşmasıyla kurtulabileceğini ve ıslahatlar yapılması gerektiğini savunmuştur.

İslamcılık

İslamcılık düşüncesiyle; imparatorluk içindeki Müslüman unsurlar arasında birlik ve beraberliği sağlamak Halifelik kurumunun dini gücü etrafında birleştirilerek beraber hareket edilmesi amaçlanmıştır.

Türkçülük

Bu akımın öncülerinden Ziya Gökalp, çalışmalarıyla Türkçülük akımına toplumsal bir içerik kazandırmıştır.

Türk Birliği (Turancılık)

Turancılık düşüncesinin amacı, Türkleri bir ülkede, bir yönetim ve bayrak altında toplamaktı.

19. YÜZYIL ISLAHATLARI

II. Mahmut Dönemi'nde Yapılan Islahatlar:

Sened-i İttifak-1808

- II. Mahmut ile ayanlar arasında imzalanmıştır.
- Bu ittifakın yapılmasında Alemdar Mustafa Paşa önemli rol oynadı.
- Sened-i İttifak ile Osmanlı Devleti ayanların varlığını ve haklarını tanımıştır.

Askeri Alanda Yapılan Yenilikler

↳Nizam-ı Cedit'in yerine Sekban-ı Cedit ismiyle yeni bir ocak kurdu. Ancak yeniçerilerin isteğiyle Sekban-ı Cedit Ocağı kaldırıldı.

↳Sekban-ı Cedit'in kaldırılması yeniçerilerin şımarmasına neden oldu. II. Mahmut yeniçerilerden Eşkinci adıyla yeni bir ocak kurdu. Bu ocak Avrupa tarzında eğitim yapacaktı. Yeniçeriler "eğitim istemeyiz" diyerek, ayaklandılar.

↳Buna karşılık halk, esnaf, medrese öğrencileri, topçu birlikleri padişahın yanında toplanarak Yeniçeri Ocağını kaldırdılar.

Böylece:
-Padişahın devlet yönetimindeki otoritesi yeniden güçlenmiştir.
-Yeniliklere engel olan bir kurum ortadan kaldırılmıştır.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adıyla yeni bir askeri örgüt kuruldu. Bu ordu çağdaş nitelikli merkez ordusu olarak kuruldu.
(Bölük, tabur, alay, şeklinde düzenlenmiştir).

Eğitim ve Kültür Alanlarında Yapılan Yenilikler

Medreselerin yanında Avrupa tarzında eğitim kurumları açıldı.

Bu dönemde ilköğretimin zorunluluğu kabul edildi.

İlk defa bu dönemde Fransa'ya öğrenci gönderilmiş, yabancı dil bilen Müslüman çevirmenler yetiştirilmiştir.

Avrupa tarzında sivil tarzında okulların açılması kültür çatışmasına neden oldu. Eğitimde doğan bu iki başlılık Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla ikilik ortadan kaldırılmıştır.

Hükümet ve Yönetim Alanında Yapılan Yenilikler

↳ XVIII. yüzyıldan itibaren önemini kaybeden Divan örgütü kaldırılarak yerine bugünkü anlamda bakanlıklar (nazırlıklar) kuruldu.

↳Devlet memurları dahiliye ve hariciye diye ayrılmıştır. Timar ve zeamet kaldırılarak devlet memurlarına maaş bağlanmıştır.

↳Görevden alınan veya ölen devlet adamlarının mal varlığına el koymak demek olan müsadere usulü kaldırıldı.

Böylece II. Mahmut, mülkiyet hakkının güvence altına alınmasını amaçlamıştır.

↳Osmanlı uyruğundaki herkese tam bir din ve mezhep özgürlüğü tanınmıştır.

↳İller merkeze bağlanmış ve ayanlıklar kaldırılmıştır.

↳Anadolu ve Rumeli'de ilk defa askeri amaçlı nüfus sayımı yapılmıştır

Ekonomi Alanında Yapılan Yenilikler

↳ Vergilendirmede adalet esasları göz önüne alınmış ve bazı vergiler kaldırılmıştır.
↳ Yerli malların kullanılması teşvik edilmiştir. Osmanlı parasının dışarıya çıkışını önlemek için yabancı kumaştan elbise yapılması yasaklanmıştır.
↳ Yeni kurulan ordunun elbise ve ayakkabı ihtiyacının karşılanması için Bakırköy'de bez, Eyüp'te iplik, İzmit'te çuha ve Beykoz'da deri fabrikaları kurulmuştur.
↳ Osmanlı tüccarlarının yabancı tüccarlarla rekabet edebilmesi için gümrük vergilerinde kolaylık sağlanmıştır.

TANZİMAT DÖNEMİ (1839-1876)

Tazminat Fermanı

↳ Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletlerin desteğini sağlamak istemesi,
↳ Rusya'nın Hristiyan halka yeni haklar verilmesi için yaptığı baskıların önlenmek istenmesi,
↳ Osmanlı Devleti'nin kanunlarda bazı düzenlemeler yapmak istemesi gibi nedenler etkili olmuştur.

Müslüman ve Hristiyan bütün halkın ırz, namus, can ve mal güvenliği devletin güvencesi altında olacaktır.
Bu hükümle: din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin halka eşitlik ve devlet güvencesi verilmiştir.

Vergiler herkesin gelirine göre düzenli bir şekilde toplanacaktır.
Bu hükümle: vergilerin toplanmasındaki eşitsizlik ve haksızlıklar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Askerlik işleri düzene konulacak, askere alma ve terhis işleri sağlam esaslara bağlanacaktır.
Bu hükümle:
→Askerlikte ocak usulü ortadan kaldırılmış, askerlik vatan görevi haline getirilmiştir.
→Hristiyanların askerlik yapması zorunlu hale getirilmiştir.

Mahkemeler açık olarak yapılacak ve hiç kimse haksız yere idam edilmeyecektir.

Herkes mal ve mülküne sahip olacak, miras bırakabilecek ve müsadere kaldırılacaktır.
Bu hükümle: şahısların mülkiyet hakkı devlet garantisi altına alınmıştır. Böylece sermaye birikimine ortam hazırlanmıştır.

Rüşvet ve iltimas kaldırılacaktır.

Herkes kanun önünde eşit olacaktır.
Bu hükümle: tüm Osmanlı vatandaşları arasında eşitliğin sağlanması istenmiş, bu durum Osmanlıcılık fikrine esas olmuştur.

Padişah Abdülmecit Tanzimat Fermanı'yla açıklanan hükümlere uyacağına, fermana dayanarak yapılacak bütün yasaları uygulayacağına yemin etmiştir. Böylece padişah:

→ Yetkilerini kendi rızasıyla kısıtlamıştır.
→ Kendi gücü üzerinde konun gücünü kabul etmiştir.

Islahat Fermanı

Din ve mezhep özgürlüğü sağlanacak, okul, kilise ve hastane gibi binalar tamir ve yeniden inşaa edilebilecektir.

Hristiyan ve Musevilere karşı küçük düşürücü sözler ve deyimler kullanılmayacaktır.

Hristiyan ve Museviler devlet memuru olabilecek, çeşitli okullara girebilecektir.
Bu hükümle; Hristiyanlarla Müslümanlar arasındaki en önemli ayrılık giderilmiştir.

Yapılacak antlaşmalarla yabancı uyruklular vergilerini vermek şartıyla mal ve mülk sahibi olabileceklerdir.

Mahkemeler açık yapılacak, herkes kendi dinine göre yemin edecektir.

Hristiyanların il meclisine üye olmaları kabul edilecektir.
Islahat Fermanından sonra Hristiyanların çoğunlukta olduğu yerlerde yerel yönetim Hristiyanlarındenetimine geçti.
Bu da devletin parçalanmasını hızlandırmıştır.

Patrikhanede yeni meclisler kurulacak, bu meclislerin aldığı kararlar Babıali tarafından tasdik edildikten sonra yürürlüğe girecektir.
Bu hüküm, Balkanlarda yeni Hristiyan devletlerin kurulmasına yol açmıştır.

İşkence, dayak ve angarya kaldırılacaktır.

Vergiler herkesin gelirine göre toplanacak ve iltizam usulü kaldırılacaktır.

Askerlik için nakdi bedel kabul edilecektir.

Tarım ve ticaret işleri düzenlenecek, herkes şirket ve banka gibi ticari nitelikli kurumlar açabilecektir.

MEŞRUTİYET DÖNEMİ

I. Meşrutiyet'in İlanı ve Kanun-i Esasi

↳ Yeni Osmanlıların Meşrutiyet'in ilan edilmesi için çalışmaları
↳ İstanbul Konferansı'nda Osmanlı Devleti aleyhine karar alınmasının önlenmek istenmesi
↳ İmparatorluk içindeki ulusların isyan etmelerinin önlenmek istenmesi
etkili olmuştur.

Kanun-i Esasi'nin Önemli Maddeleri:

Yürütme yetkisi; başında padişahın bulunduğu Bakanlar Kurulu'na (Heyet-i Vükela'ya) verilmiştir.

Kanun teklifini sadece hükümet yapabilecektir.
Bu maddeler Mebuslar Meclisi'nin etkinliğini azaltmış ve bir danışma meclisi durumuna düşürmüştür.

Saltanat ve hilafet hakkı ve makamı Osmanoğulları soyunun en büyük erkek evladına aittir.
Bu madde Osmanlı Meşrutiyeti'nin monarşik karakter taşıdığını göstermektedir.

Padişah, devlet güvenliğini bozduğu gerekçesiyle polis araştırması yaptırabilecek ve suçlu görülen kişileri sürgüne gönderebilecektir.
- Kanun-ı Esasi Türk tarihinin Avrupa tarzındaki ilk anayasasıdır.
- Halk ilk defa Padişahın yanında yönetime ortak olmuş ve I. Meşrutiyet Dönemi başlamıştır.

Yasama görevi; Ayan Meclisi ve Mebusan Meclisi'ne verilmiştir.

Ayan Meclisi üyeleri padişah tarafından ölünceye kadar tayin edilebilecekti. Mebusan Meclisi'nin üyeleri dört yılda bir yapılan seçimle her ellibin Osmanlı erkeğinin seçeceği milletvekillerinden oluşacaktır.
Osmanlı Devleti'nde parlamenter sisteme geçilmiştir.

Anayasada kişi özgürlüğü, öğretim ve öğrenim özgürlüğü, mülkiyet hakkı, din özgürlüğü, basın özgürlüğü, konut dokunulmazlığı, vergi eşitliği gibi temel haklar yer almıştır.

Devletin dini İslam'dır. Yasalar dini hükümlere aykırı olamaz.
Bu madde Osmanlı anayasasının teokratik ağırlıklı bir yapıya sahip olduğunu gösterir.

II. Meşrutiyet'in İlanı

- II. Abdülhamit'in Mebuslar Meclisi'ni kapatması ve anayasayı yürürlülükten kaldırması meşrutiyet yanlılarını yeniden harekete geçirdi. Meşrutiyet yanlıları
- 1889 yılında İttihad-ı Osmani Cemiyeti'ni kurarak örgütlendiler.

Ahmet Niyazi Bey Manastır'da kendilerine bağlı birliklerle ayaklandılar. Rumeli'de Meşrutiyet isteğiyle gösterilerin artması sonucunda II. Abdülhamit Meşrutiyet'in yürürlüğe girdiğini ilan etmek zorunda kaldı. ⇝ 23 Temmuz 1908

II. Meşrutiyet Dönemi'nde Kanun-ı Esasi'de Yapılan Önemli Değişiklikler

Padişah Mebuslar Meclisi'nde anayasaya bağlılık yemini edecektir.
Kanun üstünlüğü ilkesi pekiştirilmiştir.

Mebuslar Meclisi başkanını kendisi seçer.
Ekonomi, ticaret ve barış antlaşmaları Mebuslar Meclisi'nin onayından sonra yürürlülüğe girer.

Mebuslar Meclisi ve Ayan Meclisi padişahtan izin almadan yasa önerme hakkına sahiptir.
Padişah, veto ettiği bir yasa tasarısı değişmeden yeniden mecliste kabul edilirse bu tasarıyı onaylamak zorundadır.
Padişahın yasama yetkisinin kısıtlandığını göstermektedir.
Padişahın meclisi feshetme yetkisi oldukça zorlaştırılmıştır.

Padişah Bakanlar Kurulu'nun yalnızca başkanını seçmekle yükümlüdür.
Bakanlar Kurulu Mebuslar Meclisi'ne karşı sorumludur.
Padişahın yürütme ile ilgili yetkileri kısıtlanmış, millet iradesi yürütme organı üzerinde denetim hakkı elde etmiştir.

20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ

Trablusgarp Savaşı

Savaşın Nedenleri

Trablusgarp Savaşı'nın çıkmasında:

- Sömürgecilik yarışında geç kalan İtalya'nın sanayisi için hammadde ve pazar arayışı
- Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp'ı koruyamayacak durumda olması
- Coğrafi konumu itibariyle İtalya'ya yakın olan Trablusgarp'ın ticaret yolları üzerinde bulunması ve zengin petrol kaynaklarına sahip olması gibi nedenler etkili olmuştur.

Savaşın Sonuçları

- Osmanlı Devleti, Kuzey Afrika'daki son toprağını da İtalyanlara bırakarak bu kıtadan tamamen çekilmiştir.
- Rodos ve Oniki Ada'yı ele geçiren İtalya, Ege Denizi'nde etkin bir güç haline gelmiş, Osmanlıların Ege'deki hakimiyeti sarsılmıştır.

Osmanlı Devleti, Balkan Savaşlarının başlaması üzerine İtalya ile **Uşi Antlaşması'nı** imzaladı (8 Ekim 1912). Bu antlaşma ile Trablusgarp Savaşı sona ermiştir.

Balkan Savaşları

Balkan Savaşlarının Nedenleri

- Rusya'nın tarihi emellerine ulaşabilmek amacıyla Balkan uluslarını Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtması
- Balkan uluslarının iyice zayıflayan ve yıkılmakta olan Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki topraklarını ele geçirmek istemesi
- Balkanlarda Panislavizm politikası

1- Birinci Balkan Savaşı

- Karadağlıların saldırısıyla I. Balkan Savaşı başlamıştır. (8 Ekim 1912)
- Bu savaş sırasında Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ devletleri Osmanlı Devleti'ne karşı aralarında ittifak yapmışlardır.

I. Balkan Savaşı'nda:

- Balkanlardaki Osmanlı ordusunun düzensiz durumda bulunması ve askerlerinin bir kısmının terhis edilmesi
- Orduda particilik ve ikiliğin çıkmasından dolayısıyla disiplinin bozulması gibi nedenler Osmanlı Devleti'nin **mağlubiyetine sebep olmuştur.**

I. Balkan Savaşı'nın Sonuçları

- Osmanlı Devleti, Edirne ve Kırklareli dahil Balkan topraklarından çekilmiştir.
- Midye-Enez hattının doğusundaki topraklar Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır.
- I. Balkan Savaşı sırasında Arnavutluk bağımsızlığını ilan etmiştir.
- Londra'da görüşmeler devam ederken İttihat ve Terakki Partisi I. Balkan Savaşı'ndaki yenilgiden dolayı yıpranan Kamil Paşa Hükümeti'ni "Babıali Baskını" ile devirerek iktidarı ele geçirmiştir.

Arnavutluk, Osmanlı Devleti'nden ayrılan **son** Balkan devletidir. 23 Ocak 1913

2- İkinci Balkan Savaşı

- Londra Antlaşması'na göre en fazla toprağı Bulgaristan aldı.
- Büyük bir Bulgaristan Devleti'nin ortaya çıkması ve topraklarını Ege Denizi'ne kadar genişletmesi, Yunanistan ve Sırbistan'ın tepkisine neden oldu.

Sonuç olarak Osmanlı Devleti'nden alınan toprakların paylaşımı Balkan ulusları arasında İkinci Balkan Savaşı'na neden olmuştur.

- Bu durumdan faydalanmak isteyen Osmanlı Devleti harekete geçti.
- Kurmay Yarbay Enver Bey komutasındaki Türk ordusu Londra Antlaşması'nda belirtilen Midye-Enez sınırını geçerek Kırklareli ve Edirne'yi geri almıştır.

Birinci Dünya Savaşı (1914-1918)

Savaşın Nedenleri

Savaşın çıkmasında etkili olan genel nedenler:

- Fransız İhtilali'nin getirdiği ulusçuluk akımı
- Sanayi İnkılabı'nın getirdiği sömürgecilik yarışıdır.

Avusturya-Macaristan veliahtının öldürülmesi Birinci Dünya Savaşı'nı fiilen başlatmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın en önemli nedeni devletler arasındaki ekonomik yarıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasında:

Almanya ile İngiltere arasındaki hammadde ve pazar rekabeti,
Fransa'nın Almanya'ya kaptırdığı Alsas-Loren kömür havzasını geri almak istemesi
Rusya'nın sıcak denizlere ulaşmak istemesi,
Sömürgecilik yarışına geç katılan İtalya'nın Akdeniz'de etkinliğini arttırmak istemesi,
Avusturya ile Rusya arasında Balkanlara hakim olma yarışı,
Almanya'nın Osmanlı topraklarındaki emellerine ulaşma konusunda Rusya'yı engel olarak görmesi,
Avusturya-Macaristan veliahtının Saraybosna'da bir Sırp tarafından öldürülmesi gibi özel nedenler etkili olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi:

Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinde;

- Devlet adamlarının savaşı Almanların kazanacağına inanmaları,
- XIX. yüzyılın sonlarında ve XX. yüzyılın başlarında kaybedilen toprakların geri alınmak istenmesi,
- İttihat ve Terakki Fırkası'nın Alman hayranlığı ve askeri ıslahatlarda Almanya'dan faydalanılması,
- Ege adalarının geri alınmak istenmesi,
- Osmanlı Devleti'nin kapitülasyonlar ve Duyun-u Umumiye borçlarından kurtulmak istemesi,
- Osmanlı Devleti'nin siyasi yalnızlıktan kurtulmak istemesi,
- Osmanlı devlet adamlarının Almanya'nın desteğiyle ülkenin kalkınabileceğine inanmaları gibi nedenler etkili olmuştur.

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'nda Kafkasya, Çanakkale, Irak, Suriye-Filistin, Yemen-Hicaz, Kanal, Galiçya, Romanya ve Makedonya Cephelerinde savaşmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın Genel Sonuçları

1) Osmanlı, Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları ile Rus Çarlığı parçalanmıştır.
2) Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Litvanya, Macaristan ve Türkiye gibi yeni devletler kurulmuştur.
3) Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) kurulmuş, sömürgeciliğin yerini manda yönetimi almıştır.
4) Sınırların çizilmesinde "milliyetçilik" ilkesine dikkat edilmemesi azınlıklar sorununa neden olmuştur.
5) Almanya, Türkiye, Bulgaristan ve Avusturya'da Cumhuriyet, Rusya'da ise sosyalist yönetimler kurulmuştur.
6) İlk kez kimyasal silahlar, denizaltı ve tanklar bu savaşta kullanılmıştır.
7) Kimyasal silahların ve uçakların kullanılması sivil savunma teşkilatının kurulmasında etkili olmuştur.

Savaş sonunda Almanya'ya çok ağır şartlarda antlaşma imzalatılması ve İtalya'ya savaş içerisinde vaadedilen toprakların verilmemesi İkinci Dünya Savaşı'na neden olmuştur.

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'nda Kafkasya, Çanakkale, Irak, Suriye-Filistin, Yemen-Hicaz, Kanal, Galiçya, Romanya ve Makedonya Cephelerinde savaşmıştır.

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ

KURTULUŞ SAVAŞINA HAZIRLIK DÖNEMİ:

Kuvay-ı Milliye Hareketinin Başlaması ve Batı Cephesi'nin Kurulması:

Kuvay-ı Milliye birliklerinin kurulmasında:

- Mondros Ateşkes Anlaşması uyarınca Türk ordusunun terhis edilmesi,
- Osmanlı hükümetlerinin Türk halkının can ve mal güvenliğini koruyamaması,
- İtilaf Devletleri'nin Mondros Ateşkes Anlaşması'nın hükümlerini tek taraflı uygulayarak Anadolu'yu yer yer işgal etmeleri gibi nedenler etkili olmuştur.

İşgallere karşı ilk silahlı direniş hareketi Güney cephesinde (Dörtyol'da) Fransızlara karşı başladı.

Kuvay-ı Milliye birliklerinin kaldırılmasında:

- İşgalleri kesin olarak durduramamaları
- Hukuk devleti anlayışına ters davranarak suçlu gördükleri üyelerini kendileri cezalandırmaları
- İhtiyaçlarının karşılanmasında zaman zaman halka baskı yapmaları
- Anadolu'nun kesin olarak işgallerden kurtarılmak istenmesi gibi nedenler etkili olmuştur.

Yunan ordularının Anadolu'da rahatça ilerlemelerini engellemişlerdir.

Genelgeler ve Kongreler

1) Havza Genelgesi

28 Mayıs'ta mülki ve askeri amirlere gönderdiği genelgeyle:

- Büyük ve heyecanlı mitinglerle işgallerin protesto edilmesi,
- Gösteriler sırasında düzenin korunmasına dikkat edilmesi ve Hristiyan halka karşı saldırı ve düşmanlık yapılmamasına önem verilmesi,
- Büyük devletlerin temsilcilerine ve İstanbul Hükümeti'ne uyarı telgraflarının çekilmesi gibi isteklerde bulunmuştur.

Havza Genelgesi'nden sonra Anadolu'nun birçok yerinde işgalleri ve işgalcileri protesto eden mitingler düzenlendi. Bu durum Havza Genelgesi'nin etkili olduğunu göstermektedir.

2) Amasya Genelgesi ve Esasları

- Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir. → Kurtuluş Savaşı'nın gerekçesi belirtilmiştir.
- İstanbul Hükümeti üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirememektedir. Bu durum milletimizi yok duruma düşürmektedir.

↪İstanbul Hükümeti'ne ilk defa karşı çıkılarak görevini yerine getiremediği millete duyurulmuştur.

- Milletin bağımsızlığını yine milletin azmi ve kararı kurtaracaktır.

Bu maddeyle:

↳Kurtuluş Savaşı'mızın yöntemi belirtilmiştir.

↳Yönetim şeklinin değiştirileceği ima edilmiştir.

- Ulusun durumunu ve davranışını göz önünde tutmak ve haklarını duyurmak için her türlü tesir ve kontrolden uzak ulusal bir heyetin oluşturulması gereklidir.

↳Kurtuluş Mücadelesi kişisellikten çıkarılarak kurumsallaştırılmaya çalışılmıştır.

- Anadolu'nun her bakımdan en güvenli yeri olan Sivas'ta milli bir kongre toplanacaktır.

↳Milli bir kongre toplanarak milli birlik ve beraberlik sağlanmak istenmiş, ulusal cemiyetlerin birleştirilmesi düşünülmüştür.

- Bütün sancaklardan halkın güvenini kazanmış üç delegenin olabildiğince çabuk Sivas'a yetişebilmesi için hemen yola çıkarılması gerekmektedir.

3) Erzurum Kongresi

Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından düzenlenen Erzurum Kongresi'nin toplanmasında;

- Mondros Ateşkesi'nin 24. maddesine göre; doğu vilayetlerinin İtilaf Devletleri'nin tehdidi altına girmesi
- Doğu bölgelerinde kurulması planlanan Ermeni Devleti'ni engellemek gibi nedenler etkili olmuştur.

Erzurum Kongresi Kararları ve Önemi

Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür, asla parçalanamaz.

↳İlk defa milli sınırlardan bahsedilmiştir.

Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine Osmanlı Devleti'nin dağılması halinde millet birleşerek karşı koyacaktır.

↳Osmanlı Hükümeti vatanın bağımsızlığını sağlayamaz ve koruyamazsa geçici bir hükümet kurulacaktır.

↳İlk defa yeni bir hükümetin kurulmasından bahsedilmiştir.

Milli iradeyi hakim kılmak temel ilkedir.

↳Millet egemenliğinin koşulsuz olarak gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

Hristiyan azınlıklara yeni birtakım ayrıcalıklar verilmesi kabul edilmeyecektir.

Manda ve himaye kabul olunamaz.

↳Manda ve himaye fikri ilk defa Erzurum Kongresi'nde reddedilmiştir.

Ulusal irade ve toplanan ulusal güçler padişahlık ve halifelik makamını kurtaracaktır.

↳Ulusal egemenlik anlayışına ters düşen bu kararın alınmasının temel nedeni ortamın böyle bir değişikliğe hazır olmamasıdır.

Mebuslar Meclisi'nin derhal toplanmasına ve hükümetin yaptığı işlerin milletçe kontrolüne çalışılacaktır.

↳Mebuslar Meclisi'nin açılması istenmiş ve İstanbul Hükümeti'nin faaliyetleri denetim altına alınmaya çalışılmıştır.

Ulusal bağımsızlığımıza saygılı ve ülkemizi ele geçirme amacı taşımayan herhangi devletin teknik, sanayi ve ekonomik yardımı kabul edilebilir.

4) Sivas Kongresi ve Önemi

- Erzurum Kongresi kararları bazı değişiklik ve ilavelerle kabul edilmiştir.
- "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adıyla milli varlığa yararlı cemiyetler tek çatı altında toplandı.
- ABD veya İngiltere'nin koruyuculuğu (mandası) reddedilmiştir.
- Devletin ve milletin bağımsızlığı, vatanın bütünlüğü zedelenmemek kaydıyla herhangi bir devletten ekonomik yardım alınabileceği kabul edilmiştir.
- Temsilciler Kurulu'nun yetkileri bütün vatanı temsil edecek şekilde genişletilmiştir.
- Osmanlı Mebuslar Meclisi'nin toplanması için çalışmalara devam edilmesi kararlaştırılmıştır.

Sivas Kongresinin engellenmesi için Damat Ferit Hükümeti yoğun çaba harcadı fakat sonuç olumsuz olunca Damat Ferit Hükümeti istifa etti. Bu durum Temsil Heyetinin ilk siyasi başarısıdır.

4) Ali Rıza Paşa Hükümeti'yle Temsilciler Kurulu Arasındaki İlişkiler ve Amasya Görüşmeleri

20-22 Ekim tarihleri arasında yapılan görüşmelere Temsilciler Kurulu adına Mustafa Kemal Paşa, İstanbul Hükümeti adına Bahriye Nazırı Salih Paşa katıldı.

İki taraf arasında şu konularda karara varıldı:

- Türk vilayetleri düşmana terk edilmeyecek, hiçbir şekilde manda ve himaye kabul edilmeyecek, Türk vatanının bütünlüğü ve bağımsızlığı korunacaktır.
- Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, hukuki bir kuruluş olarak İstanbul Hükümeti'nce tanınacaktır.
- Meclis-i Mebusan'ın İstanbul'da toplanmasının güvenlik açısından uygun olmadığı kabul edilecektir.

Amasya'da anlaşmaya varılamayan tek konu, yapılacak seçimlerden sonra Meclis-i Mebusan'ın nerede toplanacağıydı.

Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin Toplanması ve Misak-ı Milli Kararları

- Hazırlıklar tamamlandıktan sonra 12 Ocak 1920 İstanbul'da Osmanlı Mebuslar Meclisi'nde toplanarak çalışmalarına başladı.
- 18 Ocak 1920'de Meclis-i Mebusan gizli oturumda Türk milleti için çok önemli olan Misak-ı Milli'yi kabul etmiştir.

Misak-ı Milli Kararları

- Arap memleketlerinin durumu, halkın serbestçe vereceği oya göre belirlenmelidir.
- Elviye-i Selase'de (Kars, Ardahan, Batum) gerekirse halkoyuna başvurulmalıdır.
- Batı Trakya'nın hukuki durumu halk oylamasına bırakılmalıdır.
- İstanbul ile Marmara Denizi'nin güvenliği her türlü tehlikeden korunmalıdır.

- İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının dünya ticaret ve ulaşımına açılmalıdır.
- Azınlıkların hakları, komşu memleketlerdeki Müslüman halkın aynı haklardan yararlanmaları şartıyla tarafımızdan kabul edilecektir.
- Devletlerin ve milletlerin eşitliği ortaya konulmuştur.
- Türkiye'deki azınlıklara verilebilecek hakların ölçüsü belirtilmiştir.
- Siyasi, adli ve mali gelişmemize engel olan sınırlamaların kaldırılması gerekir.
- Kapitülasyonlara ilk defa karşı çıkılmıştır.

İstanbul'un Resmen İşgali ve Mebusan Meclisi'nin Dağıtılması

- Osmanlı Mebuslar Meclisi'nin açılmasına ses çıkarmayan İtilaf Devletleri, Mebuslar Meclisi'nin açılmasıyla hükümet ve padişahın yönetime egemen olacağını umuyorlardı.
- Ancak kendi istek ve görüşlerinin dışında kararların çıkması üzerine İtilaf Devletleri, tavırlarını değiştirerek müdahaleye başladılar.

İtilaf Devletleri 15 Mart'ta 150 kadar aydını tutukladıktan sonra 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ettiler.

İstanbul'un Resmen İşgalinin Sonuçları

- İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u resmen işgal etmeleri, Mustafa Kemal Paşa'ya ulusal mücadeleyi padişah adına yürüttüğünü söyleme olanağı sağlamıştır.
- İstanbul'dan kaçan aydın, asker ve milletvekilleri Milli Mücadeleye ve daha sonra açılacak olan TBMM'ye katıldılar.
- İstanbul'un işgali Anadolu hareketine katılımları artırmıştır.
- İtilaf Devletleri'nin Mebuslar Meclisi'ni kapattırmaları milli iradeyi yok etmeyi amaçladıklarını göstermektedir.

Osmanlı Mebusan Meclisi'nin kapanması, Mustafa Kemal Paşa'ya Ankara'da TBMM'yi açma olanağı sağlamıştır

Senin notların

TBMM DÖNEMİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması

- Mebuslar Meclisi Misak-ı Milli'yi ilan edince Anlaşma Devletleri İstanbul'u işgal ederek Meclis'in çalışmalarını engellediler. (16 Mart 1920)
- Mustafa Kemal Paşa, derhal kapanan meclisin yerine yeni bir meclisin açılması için çalışmalara başladı. Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin toplanacağını, bunun için hemen seçimlerin yapılmasını, her sancaktan beş üyenin seçilerek 15 gün içerisinde Ankara'ya gönderilmesini istedi.
- Mustafa Kemal Paşa Meclisin yetkileri ve hükümetin kurulması konusundaki görüşlerini bir önerge şeklinde TBMM'ye sundu.

24 Nisan 1920'de kabul edilen önergeye göre:

→Hükümet kurmak gereklidir.

→Geçici kaydıyla bir hükümet reisi tanımak veya padişah kaymakamı atamak doğru değildir.

→Mecliste toplanmış milli iradeyi vatanın geleceğine hakim kılmak temel ilkedir. TBMM'nin üstünde güç yoktur.

→TBMM yasama ve yürütme yetkisine sahiptir. Meclisten ayrılacak bir heyet Meclise vekil olarak hükümet işlerini görür. Meclis başkanı bu hükümetin de başkanıdır.

→Padişah ve halifenin durumu bulunduğu baskıdan kurtulduktan sonra Meclis tarafından belirlenecektir.

Önemi:

23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla yeni Türk Devleti kurulmuştur.

TBMM'nin üstünde güç olmadığı belirtilerek İstanbul Hükümeti yok sayılmıştır. 3.madde

"Geçici bir hükümet reisi tanımak doğru değildir." maddesi ile Meclisin bağımsızlığı ve devamlılığı belirtilmiştir. (2. madde)

İlk TBMM'de "güçler birliği ilkesi" ve "Meclis Hükümeti sistemi" kabul edilmiştir. (4. madde)

"Türkiye Büyük Millet Meclisi" adının kullanılması kurulan yeni devletin milliyetçi bir karakter taşıdığını ve Türk milletine dayandığını ortaya koymaktadır.

TBMM, Mustafa Kemal Paşa'yı meclis başkanlığına seçti.

1921 Anayasası'nın Kabulü (Teşkilat-ı Esasiye)

- 20 Ocak 1921tarihinde "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu" adıyla Türk Devleti'nin ilk anayasası olarak kabul edilmiştir.

Anayasası'nın Önemli Maddeleri

- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- Yasama ve yürütme gücü TBMM'ye aittir.
- Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi'nce yönetilir ve "TBMM Hükümeti" adını alır.
- Şer'i hükümlerin yerine getirilmesi TBMM'ye aittir.
- Büyük Millet Meclisi başkanı, hükümetin de başkanıdır.

Kanun-u Esasi'nin Teşkilat-ı Esasiye ile çelişmeyen hükümleri geçerlidir. Milletvekilleri seçimi iki yılda bir yapılır. Eski Meclisin görevi yeni Meclis toplanıncaya kadar devam eder.

Önemi:

- Yeni Türk Devleti'nin kuruluşunun hukuki ve siyasal bir belgesi olmuştur.
- Olağanüstü şartlardan dolayı çabuk karar almak ve hemen uygulayabilmek için "güçler birliği" ilkesi kabul edilmiştir (2. madde).
- Meclis hükümeti sistemi kabul edilmiştir.
- "Şeriat hükümlerinin yerine getirilmesi" görevinin TBMM'ye verilmesi devlet yönetimini tek organda toplamayı amaçlamıştır.
  - ↪ Bu durum 1921 Anayasası'nın "laik" olmadığını göstermektedir (4. madde)

1921 Anayasa'sında en önemli değişiklikler 29 Ekim 1923 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tarihte Cumhuriyet ilan edilerek devletin yönetim şekli belirlenmiş "Meclis Hükümeti" sistemi yerine "Kabine" sistemine geçilmiştir.

Sevr Antlaşması ve Önemi

Osmanlı Devleti bu antlaşma ile başka devletlerin güdümü ve yönetimine bırakılmıştır.

Bu antlaşma ile I. Dünya Savaşı'nın galipleri Osmanlı topraklarını paylaşmışlardır.

Türklere hayat hakkı tanınmadığı gibi, azınlıklar çok geniş haklara sahip olmuşlardır.

Osmanlı Anayasası'na göre barış antlaşmalarının mutlaka Mebuslar Meclisi tarafından onaylanması gerekliydi. Mebuslar Meclisi dağıtıldığından Sevr Antlaşması onaylanmadı.

Bu yüzden Sevr, hukuki bakımdan geçerli değildir.

KURTULUŞ SAVAŞI CEPHELER DÖNEMİ

1) DOĞU CEPHESİ:

- Ermenilerin saldırıları üzerine Türk ordusu da karşı taarruza başladı.
- Böylece Kazım Karabekir komutasındaki Türk ordusu amacına ulaştı.
- Türk ordusunun kazandığı başarılar Ermenilerin barış istemelerine neden oldu.
- Görüşmeler sonunda Gümrü Antlaşması imzalandı.

Gümrü Antlaşması'yla,

- Yeni Türk Devleti'nin uluslararası ilk siyasi başarısı Gümrü Antlaşması'dır.
- Ermeniler, Sevr'i tanımadıklarını belirterek, Türk topraklarındaki iddialarından vazgeçmişlerdir.

Ermenistan, TBMM'nin siyasal varlığını kabul ederek antlaşma yapan ilk devlet olmuştur.

2) GÜNEY CEPHESİ:

- Antep, Urfa ve Maraş Fransızlar tarafından işgal edildi.
- Halk yaşadığı yerleri korumak amacıyla örgütlenmeye başladı.
- Sivas Kongresi'nde Güneydoğu illerinde de "Kuvay-ı Milliye" kurulmasına karar verildi.
- Fransızlar, halkın direnişi karşısında Urfa, Antep ve Maraş'ı elde tutmanın mümkün olmadığını anladılar.
- TBMM'nin art arda kazandığı askeri zaferlerle gerçeği anladı. Sakarya Savaşı'ndan sonra Ankara Antlaşması'nı imzalayarak Anadolu'da işgal ettikleri yerleri geri verdiler. (20 Ekim 1920)

Birinci İnönü Savaşı (6 Ocak 1921)

Savaşın Nedenleri:

- Türk ordusunun güçlenmesini engellemek
- Çerkez Ethem Ayaklanması'ndan yararlanmak
- TBMM Hükümeti'ne Sevr Barış Antlaşması'nı kabul ettirmek istemişlerdir.
- Yunanistan ile yeni Türk devleti arasında yapılan savaşı, yeni kurulan Türk düzenli ordusu kazanmıştır.

Savaşın Sonuçları:

- Türk milletinin düzenli orduya olan güveni artmıştır.
- TBMM, bu zaferden sonra Londra Konferansı'na davet edilmiştir.
- Zaferden sonra Afganistan'la dostluk ve yardımlaşma anlaşması, Rusya ile Moskova Antlaşması imzalanmıştır.

Londra Konferansı

(23 Şubat - 12 Mart 1921)

- I. İnönü Savaşı'nın kazanılması üzerine İngilizler de TBMM gerçeğini kabul etmek zorunda kaldılar.
- İtilaf Devletleri, İstanbul Hükümeti'ni Londra Konferansı'na davet ettiler.

Londra Konferansı'nın Sonuçları

- İtilaf Devletleri, TBMM Hükümeti'ni konferansa çağırmakla onun varlığını hukuken tanımışlardır.
- Sevr Barış Antlaşması'nın çeşitli hükümleri tartışma konusu yapılmaya başlamıştır.
- TBMM Hükümeti, bu konferanstan önemli sonuçlar beklemiyordu. Fakat konferansa katılmakla "Türkler barış görüşmelerine yanaşmıyorlar, savaşı uzatıyorlar" şeklindeki propagandanın önlenmesi sağlanmıştır.
- Londra Konferansı'nın başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Anadolu'da Yunan saldırısı yeniden başladı. Bu durum II. İnönü Savaşı'na neden olmuştur.

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

- I. İnönü Savaşı'nda Yunanlılara karşı kazanılan başarı ve TBMM temsilcisinin Londra Konferansı'na çağrılması üzerine Moskova Antlaşması imzalandı.

Moskova Antlaşması'yla:

- İlk defa büyük bir devlet TBMM'yi tanımıştır.
- Sovyet Rusya, Misak-ı Milli'yi tanıyan ilk Avrupa devleti olmuştur.
- Sovyet Rusya, Sevr Antlaşması'nı tanımadığını ilan etmiştir. Buna karşılık Sovyetler, Kars ve çevresinin yeni Türk Devleti'ne ait olduğunu kabul ettiler.
- Dönemin olağanüstü şartlarından dolayı Batum Gürcistan'a bırakılmıştır.

Bu durum Misak-ı Milli sınırlarından verilmiş ilk tavizdir.

II. İnönü Savaşı (23-31 Mart 1921)

- I. İnönü Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Yunanlılar yeniden saldırıya geçtiler.

Yunan saldırısının başlamasında:

- Londra Konferansı'ndaki barış tekliflerinin TBMM Hükümeti tarafından kabul edilmemesi,
- İngilizlerin yeni bir saldırı konusunda Yunanlıları teşvik etmeleri, Yunanlıların Türk ordusunun teşkilatlanmasına fırsat vermeden Eskişehir ve Afyon'u almak, Ankara üzerine yürüyerek TBMM'yi dağıtmak istemeleri,,
- Sevr Antlaşması'nın TBMM'ye kabul ettirilmek istenmesi etkili olmuştur.

II. İnönü Savaşı'nın kazanılmasıyla:

- Halkın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne olan güveni artmıştır.
- İtalyanlar, Anadolu'da işgal ettikleri yerleri boşaltmaya başlamışlardır.(5 Temmuz 1921).

M. Kemal Paşa, İsmet Paşa'ya bir telgraf çekerek tebrik etmiş ve: "Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters alınyazısını da (makus talihini de) yendiniz." demiştir.

Eskişehir-Kütahya Savaşları (10-24 Temmuz 1921)

- Yunan saldırısının amacı: TBMM Hükümeti'ni dağıtarak kesin sonucu elde etmekti.
- Türk Yunan kuvvetleri karşısında başarılı olamadı.
- Bu gelişmeler üzerine M. Kemal Paşa, İsmet Paşa'ya "Sakarya'nın doğusuna çekilmesi" tavsiyesinde bulundu.
- Bunun üzerine Türk ordusu Sakarya nehrinin doğusuna çekildi.

Başkomutanlık Kanunu'nun Çıkarılması

- TBMM, Meclisin sahip olduğu yetkileri şahsında toplamak ve Meclis adına uygulamak üzere M. Kemal Paşa'ya üç ay süreyle Başkomutanlık yetkisi veren kanunu kabul etti (5 Ağustos 1921).
- Başkomutanlık Kanunu'nun çıkarılmasıyla M.Kemal Paşa;
- TBMM'ye ait olan "yasama ve yürütme" yetkilerini doğrudan kullanmaya başladı.
- İstiklal Mahkemelerinin de kendisine bağlanmasıyla "yargı" yetkisine de sahip oldu.
- Erzurum Kongresi'nde askerlik mesleğinden ayrılan M. Kemal Paşa, milli irade ile başkomutan oldu.

Tekalif-i Milliye Emirleri

Çıkartılan kanun ile Türk ordusunun ihtiyaçlarının karşılanması ve savaş gücünün artırılması amaçlanmıştır. (7-8 Ağustos 1921)

Sakarya Meydan Savaşı (23 Ağustos-12 Eylül 1921)

- Yunan kuvvetleri 22 Ağustos 1921'de Sakarya nehrini geçerek Türk kuvvetleriyle karşılaştılar.
- 22 gün gece ve gündüz devam eden savaş 13 Eylül 1921'de Türk ordusunun zaferiyle sona ermiştir.

Sakarya Savaşı'nın Sonuçları

- Türk ordusu ilk defa savunma durumundan taarruz durumuna geçmiştir.
- TBMM ile Kafkas Cumhuriyetleri arasında Kars Antlaşması yapılmıştır
- Kars Antlaşması ile Türkiye'nin Doğu sınırı kesinlik kazandı. (13 Ekim 1921)
- Fransızlarla Ankara Antlaşması imzalanmıştır (20 Ekim 1921).
- Yunanlılar taarruz gücünü kaybettikleri gibi, İngiltere desteğinden de mahrum kalmışlardır.

İtilaf Devletleri TBMM'ye ateşkes ve barış teklifinde bulunmuşlardır.

Büyük Taarruz:

- 26 Ağustos 1922'de taarruz başladı.
- 17 Ağustos'tan itibaren Türk ordusunun üstünlüğü eline geçirmesi üzerine Yunan kuvvetleri geri çekilmeye başladı. Türk ordusu;
- 6 Eylül'de Balıkesir, 8 Eylül'de Manisa, 9 Eylül'de İzmir'e girdi.
- 27 Eylül'de ise Bandırma'ya ulaştı.
- 18 Eylül 1922 tarihinden itibaren Anadolu'da artık hiçbir Yunan kuvveti kalmamıştır.

Büyük Taarruz'un Sonuçları

- Milli mücadele başarıya ulaşmıştır.
- Anadolu'da İtalyan ve Fransız işgalinden sonra Yunan işgali de sona ermiştir.
- Kurtuluş Savaşı'nın askeri safhası başarıyla tamamlanmıştır.
- Türk ordusu Çanakkale ve İzmit civarında İngiliz kuvvetleri ile karşı karşıya gelmiştir.
- İçte milli birlik ve bütünlük sağlanmıştır.

Mudanya Ateşkes Anlaşması (11 Ekim 1922)

Mudanya Ateşkes Anlaşması'na göre:

- Türk - Yunan kuvvetleri arasındaki savaş sona erecektir.
- Yunan kuvvetleri Meriç nehrine kadar olan Doğu Trakya'yı 15 gün içinde boşaltacaklardır.
- Doğu Trakya TBMM'nin jandarma kuvvetlerine bırakılacaktır. Ancak bu kuvvetler 8.000'i geçmeyecektir.
- İstanbul, Boğazlar ve çevresinin yönetimi TBMM Hükümeti'ne bırakılacaktır. İtilaf Devletleri barış yapılıncaya kadar İstanbul'da kuvvet bulunduracaklardır.
- Barış antlaşması yapılıncaya kadar Türk silahlı kuvvetleri Çanakkale ve İzmit yarımadasında belirlenen çizgiyi geçemeyeceklerdir.

Mudanya Ateşkes Anlaşması'yla:

- Türk Kurtuluş Savaşı'nın askeri safhası sona erdi.
- Yeniden silahlı çatışmaya girilmeden diplomatik başarılarla Doğu Trakya ve İstanbul kurtarıldı.

İstanbul, Boğazlar ve çevresinin TBMM Hükümeti'ne bırakılması ile Osmanlı Devleti hukuken sona erdi.

Lozan Antlaşması

Lozan Konferansı'nda Alınan Önemli Kararlar

Sınırlar

Suriye Sınırı

20 Ekim 1921 tarihli Ankara Antlaşması'nda belirlenen sınırlar kabul edilmiştir.

Irak Sınırı

Musul-Kerkük sorunundaki anlaşmazlıktan dolayı sınır belirlenememiştir.
Sınırın daha sonra TBMM ile İngiltere arasında yapılacak ikili görüşmelerle belirlenmesine karar verilmiştir.

Kapitülasyonlar

Lozan'ın en çok tartışılan konusu, hiç taviz verilmeden çözülmüş ve kapitülasyonlar kesin olarak kaldırılmıştır.

Ermenistan Sorunu

Sevr Antlaşması ile Doğu Anadolu'da kurulmasına karar verilen Ermeni Devleti'nin kuruluşundan vazgeçilmiş ve bölgenin Türk toprağı olduğu kabul edilmiştir.

Patrikhane

I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı boyunca azınlıklar ve dış güçlerle birlikte hareket eden Fener Patrikhanesi'nin, yabancı kiliselerle ilişki kurmaması şartı ile Türkiye'de kalması kabul edilmiştir.

Yabancı Okullar

Yabancı okullar Türk kanunlarına ve diğer okulların bağlı bulundukları tüzük ve yönetmelik hükümlerine uyacaklardır.
Türk Hükümeti bu okulların öğrenimini düzenleyecektir.

Borçlar

Duyun-u Umumiye (Genel Borçlar İdaresi) kaldırılacaktır.
Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletlere Osmanlı borçlarından hisse verilecektir.
Osmanlı borçlarının büyük bölümünü TBMM ödeyecektir.
Borçlar Türk lirası olarak ve taksitler halinde ödenecektir.

Savaş Tazminatı

Yunanistan savaş tazminatı olarak Karaağaç'ı Türkiye'ye bırakmıştır.

Azınlıklar

Türkiye'deki bütün azınlıkların Türk vatandaşı kabul edilmesi ile çözümlenmiştir.

Adalar

Oniki Ada İtalyanlara, Bozcaada ve Gökçeada Çanakkale Boğazı'nı kontrol ettiği için TBMM'ye, diğer Ege adaları ise Yunanistan'a verilmiştir.
Yunanistan'ın Anadolu kıyılarına yakın olan adaları askeri amaçları için kullanması yasaklanmıştır.

senin notların

ATATÜRK İLKELERİ

Cumhuriyetçilik

Cumhuriyet, yönetimin millete ait olduğunu ortaya koyan bir rejimdir. Cumhuriyette temel ilke, seçimdir. Devlet hizmetlerinin hiçbir kademesinde "veraset" usulü olmayıp, yerine seçim ve tayin vardır.

Halkçılık

Halkçılık ilkesi, hem cumhuriyetçiliğin, hem de milliyetçiliğin zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.
Halkçılık ilkesi, toplumda hiç kimsenin diğerlerinden üstün olmaması ve kanun önünde kesin eşitliğin kabulü anlamına gelmektedir. Hiçbir toplumsal grubun ve zümrenin ayrıcalığı yoktur. Halk her bakımdan birbirine eşit kişilerden oluşur.

Halkçılığın Türk Toplumuna Sağladığı Faydalar

Halkçılıkla Milli egemenlik tam olarak gerçekleşmiş ve demokrasinin yerleşmesine katkıda bulunulmuştur.
Toplumda barış ortamının kurulması sağlanmıştır.
Bu ilke ile Türk toplumu yönetime katılma, kanunlar önünde eşit olma ve devletin imkanlarından eşit olarak faydalanma olanağına kavuşmuştur.

Milliyetçilik

Atatürk'ün millet anlayışı ırk veya din esasına dayalı değildir. Yine Atatürk'ün millet anlayışı akılcı ve insancıldır. Türk milliyetçiliğinin amacı, Türk'ün her alanda yükselmesidir.

Milliyetçiliğin Türk Toplumuna Sağladığı Faydalar

Kurtuluş Savaşı'mızın kazanılmasını sağlamıştır.
Milletimizin iç ve dış tehditler karşısında bütünleşmesini sağlamıştır.
Türk toplumunu din, mezhep, ırk, ve sınıf kavgalarından koruyarak milli birlik ve beraberliğimizi güçlendirmiştir.

Devletçilik

Devletçilik, Türkiye'de ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın özelliklerini gösteren siyasi uygulamalardır.

İnkılapçılık

İleriye yönelmek, yaşanan gelişmeleri izlemek ve ülkemizde de uygulamak zorunlu bir duruma gelmektedir.

İnkılapçılık İlkesinin Türk Toplumuna Sağladığı Faydalar

Türk toplumuna her yönden gelişme ve ilerleme yolunu açmıştır.
Kişisel egemenliğe son verilerek millet egemenliği kurulmuştur.
Türk Devleti, yeni kurumları ile çağdaş ve dinamik bir yapıya kavuşmuştur.

Laiklik

Laiklik, devlet düzeninin ve hukuk kurallarının dine değil, akla ve bilime dayandırılmasıdır. Ancak kişinin dini inancına ve vicdan hürriyetine karışmaz.

Laiklik İlkesinin Türk Toplumuna Sağladığı Faydalar

- Bu ilke ile din ve mezhep farklılıkları ortadan kaldırılarak toplumsal alanda kaynaşma sağlanmıştır.
- Toplum hayatında dine ve insana saygı gelmiştir.
- Laiklik ilkesi sayesinde yabancı devletlerin azınlıkları bahane ederek içişlerimize karışması engellenmiştir.
- Türkiye'nin çağdaşlaşması hızlanmıştır.
- Din ve vicdan hürriyeti sağlanmıştır.
- Laikliğin kabul edilmesiyle Türkiye'de akla, bilime, gerçeğe ve özgürlüğe dayanan bir toplum ve devlet sistemi kurulmuştur.
- Türkiye'de hukuk birliğinin sağlanmasında etkili olmuştur.

Bütünleyici İlkeler

- Milli Egemenlik
- Milli Bağımsızlık
- Milli Birlik ve Beraberlik, Ülke Bütünlüğü
- Yurtta Barış, Dünyada Barış
- Akılcılık ve Bilimsellik
- Çağdaşlık ve Batılılaşma
- İnsan ve İnsanlık Sevgisi

senin notların

ATATÜRK İNKILAPLARI

Siyasi İnkılaplar

Saltanatın kaldırılması (1922)
Ankara'nın Başkent Olması (1923)
Cumhuriyetin İlanı (1923)
Hilafetin kaldırılması (1924)
Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması (1930)
Atatürk'ün Teşvikiyle Çok Partili Rejime Geçiş Denemesi (1930)
Laikliğin Anayasaya Girmesi (1937)

Toplumsal İnkılaplar

Şapka ve Kıyafet Devrimi (Şapka Kanunu) (1925)
Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (1925)
Milletlerarası Takvim ve Saatin, Yeni Rakamların Kabulü ve Ölçülerde Değişiklik (1934)
Soyadı Kanunu
Lakap ve Unvanların Kaldırılması (1934)

Eğitim İnkılapları

Millet Mektepleri'nin Açılması (1929)
Öğretimin Birleştirilmesi (1924)
Medreselerin Kapatılması (1924)
Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun (1926)
Harf Devrimi'ne ilişkin kanunun kabulü (1928)
Güzel Sanatlarda Yenilikler (1928)
Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun kurulması (1931)
Dil Devrimi'nin başlaması (1932)
Üniversite Reformu (1933)
Üniversite Öğreniminin Düzenlenmesi (1933)

Ekonomi İnkılapları

İzmir İktisat Kongresi (1923)
Aşarın kaldırılması (1925)
Çiftçinin Özendirilmesi (1925)
Örnek Çiftliklerin Kurulması (1925)
Tarım Kredi Kooperatifleri'nin Kurulması
Kabotaj Kanunu (1926)
Sanayi Teşvik Kanunu (1927)
Toprak reformu (1929)
I ve II. Kalkınma Planları (1933)
Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Kurulması (1933)
Ticaret ve Sanayi Odalarının Kurulması (1935)

Hukuk İnkılapları

Şer'iyye Mahkemelerinin Kapatılması (1924)
Yeni Anayasanın Kabulü (1924)
Mecellenin Kaldırılması (1926)
Türk Kanunu Medenisi (1926)
Türk Ceza Kanunu (1926)

ATATÜRK DÖNEMİ-TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASI

Atatürk'ün dış politikasının temel ilkeleri:

- Milli sınırlarımız içinde kalmak ve korumak.
- Bağımsızlığımıza ve sınırlarımıza saygı duyan devletlerle iyi ilişkiler kurmak, diğer devletlerin içişlerine karışmamak ve kendi içişlerimize karışılmasına fırsat vermemek.
- Devletlerarası sorunları hukuka dayalı olarak barışçı yollardan çözümlemek
- Ulusun hayatı tehlikede olmadıkça savaşa girmemek şeklinde özetlenebilir.

Atatürk "Yurtta sulh, cihanda sulh" vecizesiyle iç ve dış politikada barışı benimsediğini ortaya koymuştur.

Türkiye - İngiltere İlişkileri

- Türkiye ile İngiltere arasındaki ilişkilerin normalleşmesini engelleyen en önemli neden, Türk - Irak sınırının tesbiti anlamına gelen Musul sorunu olmuştur.
- Musul bölgesindeki zengin petrol yataklarını bırakmak istemeyen İngiltere, Irak'ta manda yönetimi ilan etti. Lozan Konferansı'nda Türkiye - Irak sınırı görüşülürken Türk heyeti, "Halkın çoğunluğunun Türk olması" nedeniyle, Musul ve Süleymaniye bölgelerinin Türkiye sınırları içerisinde kalması gerektiğini öne sürdü.
- Türkiye, sınırlarını ve bağımsızlığını korumak için her türlü tedbire başvuracağını açıklayarak İngiltere'nin askeri hareketini önlemiştir. Bu dönemde ortaya çıkan Şeyh Sait isyanı Türkiye'yi olumsuz yönde etkilemiştir. Dolayısıyla Şeyh Sait isyanı bir ülkenin içerisinde yaşanan olumsuzlukların dış politikayı olumsuz yönde etkilediğine kanıt olarak gösterilebilir.
- İkili görüşmeler sonunda çözülemeyen Musul meselesi, Milletler Cemiyeti'ne götürüldü. Musul meselesini incelemek amacıyla oluşturulan komisyonun önerisiyle Milletler Cemiyeti, Musul'un Irak'a katılması gerektiğini belirtti.

Türkiye Milletler Cemiyeti'nin kararına uyarak İngiltere ile Ankara Antlaşması'nı yaptı. (5 Haziran 1926)

Bu antlaşmayla:

- Musul ve Kerkük Irak'a bırakıldı.
- Irak Hükümeti, Musul'a karşılık petrol üzerine konulan verginin %10'unu 25 yıl süreyle Türkiye'ye vermeyi kabul etti.

Türkiye - Yunanistan İlişkileri

- Lozan Antlaşması sonrası Türkiye ile Yunanistan arasında en önemli sorun nüfus mübadelesi (değişimi) hakkındaki sözleşme ve protokolün uygulanması konusunda yaşanmıştır.
- Lozan Antlaşması'nda, İstanbul'daki Rumlarla Batı Trakya'daki Türkler dışında Türkiye'deki Rumlarla Yunanistan'daki Türklerin karşılıklı değiştirilmeleri kararlaştırılmıştır.
- 10 Haziran 1930 tarihinde anlaşma yapıldı ve nüfus mübadelesi sorunu çözüldü.

Türkiye - Fransa İlişkileri

- Fransa ile Türkiye arasında yaşanan sorunların en önemlisi Osmanlı Devleti'nden kalan borçların ödenmesi konusunda yaşanmıştır.
- Alacaklı ülkeler içinde en fazla pay sahibi olan Fransa'ydı.
- Ancak, 1929 'da başlayan dünya ekonomik krizi borçların ödenmesini güçleştirmişti. Bunun üzerine Türkiye; borçların ertelenmesini istemiş ve 22 Nisan 1933'te Paris'te yeni bir borç sözleşmesi imzalanmıştır.
- Son antlaşma Türkiye lehine olmuş ve borçlarla ilgili sorun çözümlenmiştir.
- Lozan Antlaşması'na göre yabancı okullar, Türk kanunlarına ve diğer okulların bağlı bulundukları yönetmeliklere uyacaklardı. Bu durum Fransa ile anlaşmazlıklara neden oldu.
- Atatürk, yabancı okulların Türk kanunlarına uymasını istemiştir. Yönetmeliklere uymayan bazı okullar kapatılmıştır.

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girmesi

- Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının temeli barışçı esaslara dayanıyordu. Türkiye komşu ülkelerle dostluk ve iyi ilişkiler kurmuştur.
- Türkiye'nin barışçı girişimleri diğer ülkeler tarafından memnuniyetle karşılandı.
- 1932 Temmuz'unda İspanya'nın teklifi, Yunanistan'ın desteğiyle Türkiye Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur. (18 Temmuz 1932).
- Arnavutluk, İtalya'nın baskısından dolayı, Bulgaristan ise, Makedonya konusunda Yunanistan ve Yugoslavya ile anlaşmazlık nedeniyle antanta katılmadılar.
- Balkan Antantı 1933'ten sonra Almanya ve İtalya silahlanarak dünya barışını tehdit etmeye başladılar.
- Bu gelişmeler sonucunda Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya devletleri arasında Balkan Antantı imzalanmıştır. (9 Şubat 1934).

Balkan Antantı'yla Türkiye batı sınırlarını güvence altına almış ve Türkiye için Balkanlarda barış dönemi başlamıştır.

Boğazlar Sorunu ve Montrö Sözleşmesi

- Lozan Konferansı'nda imzalanan Boğazlarla ilgili hükümler Türkiye'nin boğazlar üzerindeki egemenlik haklarını sınırlandırmaktaydı.
- Türkiye, boğazlarla ilgili bu hükümleri, güvenlik konusunda Milletler Cemiyeti'nin etkili olacağını ve Avrupa'da silahsızlanmanın gerçekleşeceği umuduyla kabul etmişti.
- 1933'ten sonra İtalya, Almanya ve Rusya silahlanmaya başladı.
- Türkiye 10 Nisan 1936'da Boğazlar üzerindeki sınırlamaları kaldırmak amacıyla Lozan Antlaşması'nı imzalayan devletlere birer nota göndererek Boğazlarla ilgili hükümlerin düzeltilmesini istemiştir.
- Türkiye'nin bu isteği ilgili devletler tarafından olumlu karşılanmış ve İsviçre'nin Montreu (Montrö) şehrinde Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalanmıştır. (20 Temmuz 1936).

Montrö Sözleşmesi'ne göre:

- Lozan Antlaşması'nda kurulan Boğazlar Komisyonu kaldırılarak bütün yetkileri Türkiye Cumhuriyeti'ne devredilecektir.
- Lozan Antlaşması ile Boğazların iki yanında askersiz duruma getirilen yerlerde, Türkiye asker bulundurabilecek ve tahkimat yapabilecektir.

- Ticaret gemilerinin her iki yönde Boğazlardan geçişi serbest olacaktır.
- Savaş gemilerinin geçişi ise zaman ve ağırlık bakımından sınırlandırılacaktır.
- Türkiye, savaşa girer veya bir savaş tehlikesi ile karşılaşırsa Boğazları istediği gibi açıp kapatabilecektir.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'yle:

- Türk Devleti'nin egemenlik haklarını sınırlayıcı hükümler kaldırılmıştır.
- Boğazlarda asker bulundurulması ile Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de önemi artmış ve Türkiye milletlerarası dengede önem kazanmıştır.
- Türk - Sovyet ilişkilerinde ayrılığın ilk adımı atılmış, sözleşme Sovyet Rusya tarafından yetersiz bulunmuştur.

Sadabat Paktı (8 Temmuz 1937)

- Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Tahran'daki Sadabat Sarayı'nda dörtlü bir pakt oluşturuldu.
- Bu pakt, İtalya'nın doğu ülkelerini hedef olan istila politikasından kaynaklanmıştır.
- Orta Doğu'ya yayılmaya çalışan İtalya'ya karşı ortak bir savunma sistemi kurularak yayılmacı politikalara tepki gösterilmiştir.

Hatay'ın Türkiye'ye Katılması

- II. Dünya Savaşı'nın yaklaşması üzerine Fransa 1936 yılında Suriye'yi boşaltma kararı aldı.
- Bu arada Fransa, Hatay'ı Suriye'ye bıraktı.
- Sorunları barışçı yollarla çözümlemek isteyen Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne başvurarak çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu Hatay'ın Türkiye'ye verilmesini istedi.
- Hitlerin Avusturya'yı ilhakından sonra, Avrupa'da güçler dengesi bozulmaya başladı.
- Fransa, Hatay konusundaki tutumunu yumuşatmak zorunda kaldı.

Yapılan seçimler sonunda bağımsız bir devlet olarak Hatay Cumhuriyeti kuruldu. (2 Eylül 1938)

- Hatay Cumhuriyeti ile Türkiye arasında yakın ilişkiler geliştirildi.

23 Haziran 1939'da Fransa ile Türkiye arasındaki bir antlaşma ile Hatay'ın Türkiye'ye katılması kabul edildi.
Böylece Atatürk'ün ölümünden sonra Hatay meselesi Misak-ı Milli ilkeleri doğrultusunda Türkiye'nin lehine çözümlenmiştir.